

RAPORT ANUAL

2009

LISTA ACRONIMELOR

ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
APC	Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BM	Banca Mondială
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BT	Bonuri de trezorerie
CBN	Certificate ale Băncii Naționale ale Moldovei
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CHIBID	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești de la alte bănci
CHIBOR	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești altor bănci
CNT	Capital normativ total
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DST	Drepturi Speciale de Tragere
DVP	Plata contra livrărilor
EUR	Moneda unică europeană
FMI	Fondul Monetar Internațional
IPC	Indicele prețurilor de consum
MDL	Leul moldovenesc
OPEC	Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol
OS	Obligațiunile de stat
PE	Parteneriatul Estic
PIB	Produsul intern brut
REER	Cursul real efectiv al monedei naționale
REPO	Acord de comercializare a hârtiilor de valoare cu condiția răscumpărării lor la o dată determinată și la un preț anumit
RO	Rezerve obligatorii
RON	Leul românesc
RUB	Rubla rusească
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SAR	Sistemul de alertare rapidă
SIC	Sistemul de înscrieri în conturi
SIFIM	Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate
SUA	Statele Unite ale Americii
TCE	Tratatul Comunității Energetice
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolarul SUA
VMS	Valori mobiliare de stat

CUPRINS

Sumar	3
Economia mondială în anul 2009	6
I. Situația economică a Republicii Moldova	8
Sectorul real	8
Evoluția prețurilor	12
Situația financiară	13
Balanța de plăți	15
Datoria externă	23
II. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei	26
Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2009	26
Cadrul legislativ și macroeconomic în anul 2009	26
Implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2009	27
Instrumentele politicii monetare	28
Rezultatele politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2009	32
Piața monetară	40
Relațiile dintre Banca Națională a Moldovei și Guvernul Republicii Moldova	46
Evoluția pieței valutare	48
Colaborarea internațională	57
Supravegherea și reglementarea activității băncilor	61
Sistemul de plăți	69
Tehnologia informației	69
Operațiuni cu numerar	70
Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională	71
Auditul intern	71
Activitatea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei	72
Activitatea de completare și modificare a actelor normative în anul 2009	74
III. Anexe	79

Sumar

Mediul extern

După doi ani de criză economică și financiară declinul sever din activitatea mondială a făcut treptat loc relansării pe principalele piețe emergente și în unele țări avansate. Creșterea economică s-a consolidat și s-a extins pe parcursul celui de-al doilea semestru al anului 2009 datorită stabilizării vânzărilor cu amănuntul, a prețurilor produselor de bază și a comerțului mondial, precum și afirmării piețelor imobiliare. Sectorul real al economiei globale de asemenea își revine, producția industrială majorându-se la nivel global în trimestrul al treilea 2009. Inflația în țările avansate a ajuns aproape de zero în anul de referință, pe când în țările emergente aceasta a atins valoarea de 5.2 la sută. În general, țările emergente au rezistat mai bine în fața turbulențelor financiare, datorită ameliorării politicilor economice: unele dintre aceste țări profită de creșterea prețurilor materiei prime și de un set de politici economice mai solide decât în timpul crizelor precedente.

Evoluția sectorului real

Evoluția economică a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova a fost marcată de acutizarea crizei financiare și economice mondiale, fapt ce a condus la deteriorarea condițiilor interne prin diminuarea volumului remiterilor, precum și de reducerea cererii interne față de produsele autohtone.

Produsul intern brut (PIB) al Republicii Moldova, estimat pentru anul 2009, a scăzut în termeni reali cu 6.5 la sută comparativ cu anul precedent. Pe partea ofertei, căderea PIB a fost susținută de rezultatele negative din sectorul bunurilor, în special din cel al industriei, și de diminuarea impozitelor nete pe produs și import. De asemenea, reduceri s-au înregistrat și pentru elementele de cheltuieli ale produsului intern brut, în principal pe seama reducerii semnificative a formării brute de capital și a consumului final al gospodăriilor.

În anul 2009 *producția industrială* a întreprinderilor de toate formele de proprietate a consemnat o scădere reală cu 22.2 la sută față de anul precedent, constituind 23266.6 mil. lei în prețuri curente.

Producția agricolă, conform estimărilor preliminare, s-a diminuat în anul 2009 în termeni reali cu 9.9 la sută față de anul precedent. Diminuarea producției agricole a fost cauzată în special de scăderea accentuată a producției vegetale, pe când producția animalieră s-a majorat față de anul precedent.

În anul 2009 în economie au fost alocate *investiții în capitalul fix* care reprezintă doar 65.1 la sută față de nivelul din anul 2008. Sursele principale de finanțare ale activității investiționale rămân a fi mijloacele proprii ale agenților economici și ale populației.

Salariul mediu lunar al unui angajat în economia națională în anul 2009 a constituit 2747.6 lei, majorându-se comparativ cu anul precedent atât în valoarea nominală, cât și în termeni reali cu 8.6 la sută.

În anul 2009 acumulările la venituri în *bugetul de stat* au constituit cu 15.1 la sută mai puțin față de volumul celor colectate în anul 2008, cheltuielile bugetului de stat fiind cu 4.5 la sută mai mari comparativ cu anul precedent. Bugetul de stat în anul 2009 s-a soldat cu un deficit în sumă de 3631.8 mil. lei.

La 31 decembrie 2009 *datoria de stat externă* a constituit 957.5 mil. USD, majorându-se cu 179.2 mil. USD comparativ cu nivelul de la finele anului 2008. *Datoria de stat internă* s-a cifrat la 5104.9 mil. lei, formată complet din valori mobiliare de stat. Din suma totală a datoriei de stat interne, datoria față de Banca Națională a Moldovei a constituit 2213.4 mil. lei.

Dinamica inflației

Restrângerea activității economice asociată cu criza economică mondială care s-a răsfrânt asupra economiei naționale a condiționat reducerea considerabilă a ritmurilor de creștere a prețurilor de consum. Astfel, rata inflației anuale în luna decembrie 2009, măsurată prin indicii prețurilor de consum, a constituit 0.4 la sută

comparativ cu 7.3 la sută înregistrat în luna decembrie 2008. Această diminuare s-a înscris pe un trend descrescător început în luna iunie 2008 care a continuat până în vara anului 2009.

În structura pe componente, cea mai mare creștere (cu 2.5 la sută) a fost consemnată la prețurile mărfurilor nealimentare, urmate de tarifele la serviciile prestate populației (cu 2.2 la sută), în timp ce prețurile la produsele alimentare au consemnat o reducere cu minus 3.8 la sută.

Inflația de bază anuală a înregistrat o evoluție descendentă începând cu luna aprilie 2008, constituind 2.1 la sută în luna octombrie 2009, cu o ușoară accelerare în luna decembrie 2009.

Activitatea Băncii Naționale în anul 2009

Eficiența implementării și promovării politicii monetare pe parcursul anului 2009 a avut un caracter limitat ca răspuns la criza financiară globală.

Criza financiară a sporit volatilitatea pe piețele monetară și valutară și a afectat activitățile economice. Astfel, în condițiile presiunilor inflaționiste reduse și a scăderii semnificative a activității economice, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de susținere cu lichidități a băncilor și de creditare a economiei naționale. Ca urmare, relaxarea politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei prin reducerea treptată pe parcursul anului 2009 a ratei de bază și a normei rezervelor obligatorii a avut drept scop orientarea ratelor dobânzilor pe piață spre scădere și extinderea de mai departe a posibilităților de creditare a sectorului real al economiei. De menționat că, pe ansamblul anului 2009 ratele dobânzilor pe piața monetară interbancară și ale valorilor mobiliare de stat au preluat ajustările descendente ale ratei dobânzii de politică monetară.

Pe parcursul anului 2009 Banca Națională a Moldovei a continuat să utilizeze în mod flexibil instrumentele de politică monetară. Caracterul divergent al pieței monetare a determinat Banca Națională a Moldovei să-și adapteze maniera de dirijare a lichidității în funcție de condițiile pieței, operând prin mai multe instrumente. Alături de cele de absorbție monetară – certificatele Băncii Naționale a Moldovei (CBN), au fost readuse pe piață, după o întrerupere de mai bine de 10 ani, tranzacțiile REPO de cumpărare a VMS.

Cursul oficial nominal al monedei naționale în raport cu dolarul SUA s-a depreciat cu 18.3 la sută, iar față de euro s-a depreciat cu 19.6 la sută. Deprecierea în cauză a fost condiționată de consecințele crizei financiare internaționale declanșate în anul 2008, când valutele principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova în perioada septembrie – decembrie a anului 2008 s-au depreciat semnificativ în raport cu dolarul SUA, în special: hrivna ucraineană (cu 70.5 la sută), zlotul polonez (cu 29.6 la sută), lira turcească (cu 27.9 la sută), rubla rusească (cu 19.4 la sută), leul românesc (cu 17.7 la sută). Totodată, impactul crizei asupra evoluției ratei de schimb al leului moldovenesc nu a fost resimțit imediat în anul 2008, dar în 2009, în timp ce în alte țări din regiune situația se stabilizează, deprecierea monedelor naționale ale acestor țări era nesemnificativă.

În scopul atenuării fluctuațiilor excesive ale cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA BNM a intervenit pe parcursul anului 2009 pe piața valutară internă utilizând operațiuni valutare în sumă netă de minus 222.8 mil. dolari SUA, inclusiv operațiuni de cumpărare de dolari SUA - 315.9 mil. dolari SUA și operațiuni de vânzare de dolari SUA - 538.7 mil. dolari SUA.

Rezervele valutare ale statului s-au micșorat pe parcursul anului 2009 cu 192.1 mil. USD, sau cu 11.5 la sută, de la 1672.4 până la 1480.3 mil. USD, care estimativ acoperă 4.5 luni de import.

Pe parcursul anului 2009 sistemul bancar din Republica Moldova a înregistrat tendințe generale involutive, condiționate, în mare parte, de criza financiară globală și de incertitudinea prognozării de către agenții economici a activității lor pe termen mediu.

La 19 iunie 2009 a fost retrasă licența de desfășurare a activităților financiare a BC „Investprivatbank” S.A., urmare a situației de insolvabilitate a acesteia, care a fost cauzată de managementul nesatisfăcător al băncii. Acesta s-a manifestat prin concentrarea excesivă a creditelor acordate în ramura „imobil/ construcții și dezvoltare”, utilizarea mijloacelor contrar destinației prevăzute în contractele de credit, stabilirea termenului de rambursare a creditelor la scadență și acordarea de credite pentru rambursarea datoriilor restante la

aceiași clienți ce s-a soldat cu înrăutățirea drastică a calității portofoliului de credite. Procesul lichidării BC „Investprivatbank” S.A. este în derulare și conform situației din 31 decembrie 2009 au fost achitate toate datoriile față de persoanele fizice.

Activele totale ale sistemului bancar la finele anului 2009 au totalizat 39915.0 mil. lei, majorându-se față de perioada similară al anului precedent cu 2.2 la sută. *Capitalul de gradul I* a înregistrat o diminuare cu 2.4 la sută, fapt determinat de retragerea licenței BC „Investprivatbank” S.A. și de înregistrarea la unele bănci a pierderilor legate de completarea rezervelor pentru acoperirea riscurilor de credit. *Obligațiunile* băncilor au sporit cu 2.9 la sută față de sfârșitul anului 2008 din contul majorării altor împrumuturi. Totodată, sistemul bancar a înregistrat pierderi, iar rentabilitatea activelor și cea a capitalului acționar au avut valori negative.

De asemenea, la finele anului 2009 Banca Națională a Moldovei a publicat Strategia politicii monetare pentru 2010-2012. Această strategie de politică monetară are un caracter pe termen mediu și stabilește direcțiile prioritare de activitate ale BNM orientate spre atingerea obiectivului fundamental. Strategia, de asemenea, determină regimul politicii monetare, instrumentele monetare și modalitatea lor de aplicare, mecanismul de transmisie a politicii monetare, procesul decizional cu privire la îndeplinirea obiectivului stabilit, comunicarea și transparența politicii monetare.

La sfârșitul anului 2009 au demarat tratativele dintre Guvernul Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei și Fondul Monetar Internațional privind semnarea Memorandumul cu privire la Politicile Economice și Financiare (MPEF) pentru anii 2010 – 2012, care ulterior a fost aprobat de Consiliul Directorilor al FMI la 29 ianuarie 2010. Una din condițiile semnării documentului respectiv a servit atingerea obiectivelor monetare cantitative pentru finele anului 2009, în special activele interne nete, rezervele internaționale nete și baza monetară. La finele anului 2009 Banca Națională a Moldovei a îndeplinit integral criteriile de performanță stipulate în MPEF.

În condițiile dificile ale anului 2009 Banca Națională a Moldovei a reușit să tempereze presiunile pe piața valutară și să mențină stabilitatea sistemului bancar.

Economia mondială în anul 2009

În anul 2009 ritmul de creștere a economiei mondiale a fost estimat la un nivel real de minus 0.8 la sută. Odată cu sfârșitul celei mai grave recesiuni mondiale din istoria contemporană, creșterea economică s-a consolidat și s-a extins pe parcursul celui de-al doilea semestru al anului 2009, datorită stabilizării vânzărilor cu amănuntul, a prețurilor produselor de bază și a comerțului mondial, afirmării piețelor

Tabelul nr. 1.1. Rata inflației și ritmul de creștere a produsului intern brut în anul 2009

	Rata inflației (la sfârșit de perioadă), %	Produsul intern brut, %
SUA	2.7	-2.4
Japonia	-1.7	-5.0
UE 27	1.5	-4.2
Zona euro	0.9	-4.1
Germania	0.8	-5.0
Franța	0.9	-2.2
China	1.9	8.7
Federația Rusă	8.8	-7.9
Ucraina	12.3	-15.0

imobiliare. Sectorul real al economiei globale de asemenea își revine, producția industrială majorându-se la nivel global cu peste 12.0 la sută (ritm anualizat) în trimestrul al treilea 2009. Ritmurile de creștere moderate s-au datorat sistemelor financiare care nu sunt pe deplin restabilite, precum și incertitudinii sporite a menajelor cu privire la veniturile viitoare, fapt ce a redus considerabil consumul privat.

După ce au fost lovite din plin de criza financiară și restrângerea comerțului mondial, economiile dezvoltate au manifestat semne de stabilizare, datorită ripostei fără precedent a autorităților publice. Profilul relansării nu este același peste tot. În țările care au suportat o criză financiară, relansarea este evident mai modestă decât în

țările care au suferit în special din cauza reducerii cererii mondiale. Inflația în țările avansate a ajuns aproape de zero (0.1 la sută) în anul 2009, pe când în țările emergente aceasta a atins valoarea de 5.2 la sută. În general, țările emergente au rezistat mai bine în fața turbulențelor financiare, datorită ameliorării politicilor economice: unele dintre aceste țări profită de creșterea prețurilor materiei prime și de un set de politici economice mai solide decât în timpul crizelor precedente.

Economia *Statelor Unite ale Americii* s-a redus în anul 2009 cu 2.4 la sută, comparativ cu valoarea de plus 1.1 la sută în anul 2008. Ținând cont de prăbușirea cererii în restul lumii, exporturile au avut o contribuție negativă în decursul primelor trei trimestre ale anului 2009. Deși în primul semestru 2009 producția a scăzut, iar rata șomajului s-a ridicat la nivelul celei de la începutul anilor '80, datorită intervențiilor fără precedent la nivelul politicii monetare, financiare și bugetare, a început stabilizarea consumului pe piețele financiare și imobiliare. Creșterea ulterioară a încrederii în sectorul financiar și real, nivelul înalt al consumului final, precum și un șir de măsuri întreprinse de către autoritățile americane pentru combaterea șomajului au determinat înviorarea economiei SUA începând cu al doilea semestru al anului 2009. Deși condițiile financiare s-au ameliorat considerabil pe parcursul ultimelor luni, piețele au rămas tensionate, în detrimentul investițiilor și al consumului. Rata inflației la sfârșitul anului 2009 a constituit 2.7 la sută, comparativ cu 0.1 la sută în anul 2008.

Cele **27 de țări ale Uniunii Europene** au înregistrat în perioada dată o rată de reducere a economiei de 4.2 la sută, față de plus 0.9 la sută în anul 2008, inflația situându-se la nivelul de 1.5 la sută.

În anul 2009 creșterea economică în *zona euro* a rămas inferioară potențialului său, înregistrând de fapt o reducere considerabilă. Astfel, în termeni reali, produsul intern brut s-a diminuat în anul 2009 cu 4.1 la sută, față de plus 0.8 la sută în anul precedent. Creșterea semnificativă a datoriei publice și a deficitului bugetar față de PIB al unui șir de state membre ale UE, precum Grecia, Italia, Spania, Irlanda și Portugalia, au contribuit la deprecierea perechii USD/EUR, ceea ce a creat o situație de incertitudine economică în regiune, cu efecte negative asupra imaginii zonei euro. De asemenea, cererea internă rămâne redusă, iar constrângerile financiare persistente și proporțiile deficitelor bugetare ale unui șir de state membre denotă vulnerabilitatea monedei europene. Cu toate acestea, spre sfârșitul anului 2009 situația economică a început să se îmbunătățească: producția industrială din zona euro a început să-și revină, exporturile s-au consolidat în luna decembrie 2009, iar credibilitatea sectorului financiar și real a crescut.

Ritmul anual al inflației s-a redus până la 0.9 la sută, față de 1.6 la sută în anul 2008. Economiiile Germaniei și Franței în această perioadă au înregistrat o reducere a creșterii economice de 5.0 și 2.2 la sută, respectiv. Procesul de dezinflație care a început din a doua jumătate a anului 2008 a permis Băncii Centrale Europene de a reduce în mai multe etape rata de politică monetară pentru a stimula activitatea economică.

În anul 2009 creșterea economică a **Japoniei** a fost negativă, în special din cauza problemelor economice structurale, datoriei publice majore și deflației, precum și a diminuării contribuției exportului net ca rezultat al reducerii cererii externe. Ritmul anualizat de creștere a economiei nipone a atins în anul 2009 nivelul de minus 5.0 la sută, comparativ cu minus 0.7 la sută în anul 2008. Prețurile de consum în anul 2009 au scăzut cu 1.7 la sută față de anul precedent.

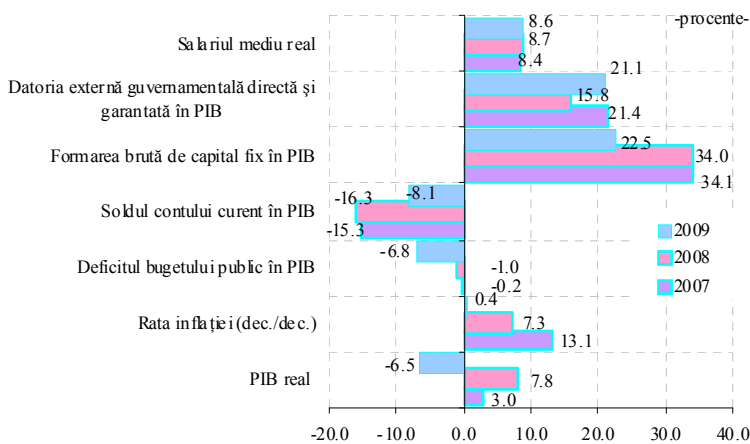
În pofida recesiunii, creșterea economică reală a **Chinei** pentru anul 2009 constituie 8.7 la sută, fiind cu 1.3 puncte procentuale mai mică decât în anul 2008. Această creștere puternică s-a datorat în principal efortului masiv de investire inițiat de către autorități, precum și ameliorării situației pe piața forței de muncă. Rata inflației s-a majorat cu 0.7 puncte procentuale până la 1.9 la sută în anul 2009.

Federația Rusă a suportat o profundă recesiune în anul 2009, cu o scădere de 7.9 la sută a produsului intern brut, cauzată în special de cererea internă deosebit de redusă. Cu toate acestea, în trimestrul trei al anului 2009 a început o relansare modestă, care s-a accelerat în trimestrul patru, dar care rămâne încă afectată de nivelul înalt al șomajului și de sistemul de creditare încă puțin dinamic. Inflația în anul 2009 a constituit 8.8 la sută, cu 4.5 puncte procentuale mai puțin decât în anul precedent.

Recesiunea a fost îndeosebi de puternică în **Ucraina**, care și-a redus considerabil ritmul de creștere reală de la 2.1 la sută în anul 2008 până la minus 15.0 la sută în anul 2009, înregistrând cea mai gravă reducere din ultimii 15 ani. Inflația anuală s-a redus cu 10.0 puncte procentuale față de nivelul din anul 2008, constituind 12.3 la sută, iar deficitul bugetar și instabilitatea politică din Ucraina au contribuit la deprecierea considerabilă a hriunei ucrainene.

I. Situația economică a Republicii Moldova în anul 2009
Sectorul real¹

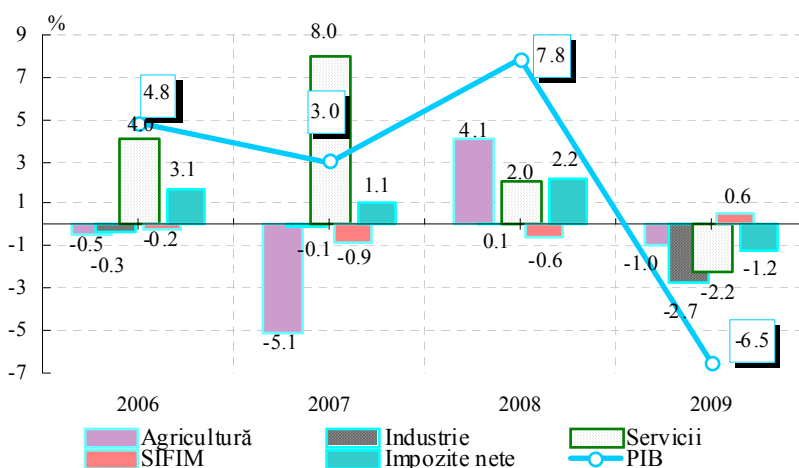
Produsul intern brut (PIB) al Republicii Moldova, estimat pentru anul 2009, a scăzut în termeni reali cu 6.5 la sută comparativ cu anul precedent. Pe partea ofertei, căderea PIB a fost susținută de rezultatele negative din sectorul bunurilor (în special din cel al industriei) și de diminuarea impozitelor nete pe produs și import. De asemenea, reduceri s-au înregistrat și pentru elementele de cheltuieli ale produsului intern brut, în principal pe seama reducerii semnificative a formării brute de capital și a consumului final al gospodăriilor.

Graficul nr. 1.1. Evoluția indicatorilor macroeconomici

(echivalentul a cca 1514.4 dolari SUA), fiind în scădere nominală cu 4.4 la sută față de anul 2008.

Deflatorul PIB, ce caracterizează dinamica nivelului general al prețurilor în economie, a constituit 2.0 la sută (comparativ cu 9.2 la sută în anul 2008).

Pe categorii de resurse diminuarea PIB a fost determinată de scăderea valorii adăugate brute din sectorul

Graficul nr. 1.2. Contribuția componentelor la creșterea reală a PIB (% față de anul precedent)

impozitele nete pe produs și import cu o pondere de 16.0 la sută (față de 17.7 la sută), industrie – 13.0 la sută (față de 13.9 la sută), agricultură – 8.5 la sută (față de 8.8 la sută) și serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (SIFIM) – minus 1.7 la sută.

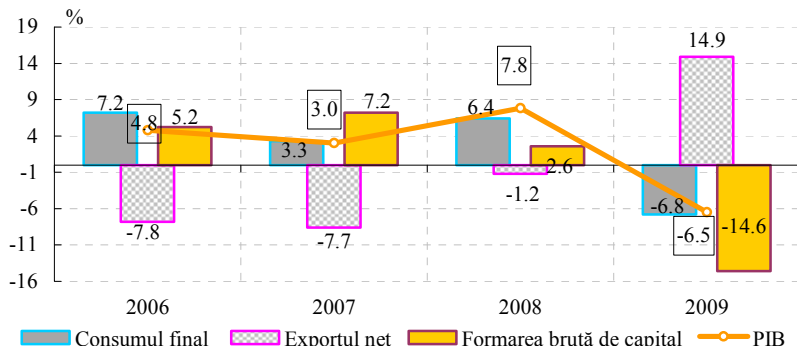
Componentele ofertei au contribuit la micșorarea reală a PIB astfel: industria – cu 2.7 puncte procentuale, serviciile – cu 2.2 puncte procentuale (inclusiv construcții – cu 1.4 puncte procentuale; transporturile și comunicațiile – cu 0.8 puncte procentuale), impozitele nete pe produs

¹ În baza informației Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

și import – cu 1.2 puncte procentuale, agricultura – cu 1.0 puncte procentuale și serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (SIFIM) – cu plus 0.6 puncte procentuale.

Din punctul de vedere al **utilizării PIB**, diminuarea cererii agregate interne cu 14.0 la sută s-a manifestat

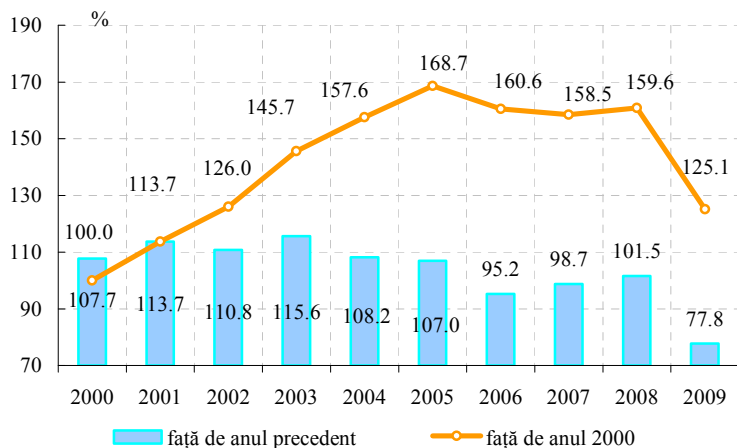
Graficul nr. 1.3. Contribuția componentelor PIB după utilizări

printr-o reducere a formării brute de capital cu 37.2 la sută; a consumului gospodăriilor – cu 7.9 la sută și prin creșterea consumului final al administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației cu 1.9 la sută (graficul nr. 1.3). Soldul negativ al exportului net a scăzut cu 28.3 la sută față de anul 2008, consemnând o scădere a importurilor cu 19.3 la sută și a exporturilor – cu 7.8 la sută.

În structura PIB *pe categorii de utilizări* ponderea consumului final în anul 2009 a scăzut cu 0.8 puncte procentuale față de anul 2008, constituind 112.8 la sută. Totodată, ponderea consumului final al

Graficul nr. 1.4. Indicele creșterii reale a volumului producției industriale

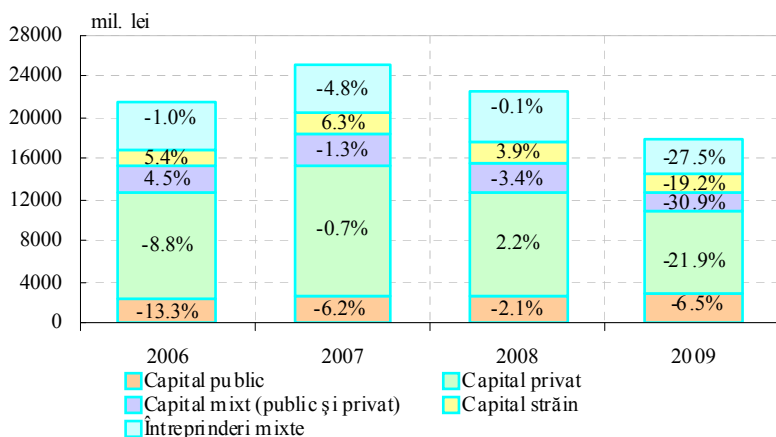

administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației a crescut până la 25.6 la sută din volumul PIB.

Rata de investire, determinată prin raportul dintre formarea brută de capital fix și valoarea adăugată brută pe economie, a constituit 26.7 la sută, nivel inferior celor din anii precedenți (41.3 la sută în anul 2008 și 41.0 la sută în anul 2007).

În anul 2009 **producția industrială** a întreprinderilor de toate formele de proprietate a consemnat o scădere reală cu 22.2 la sută față de anul precedent, constituind 23266.6 mil. lei în prețuri curente. Volumul de producție în anul 2009 a crescut față de anul 2000 cu 25.1 la sută.

Graficul nr. 1.5. Volumul și ritmul de creștere a producției industriale pe forme de proprietate *

* Pentru anul 2009 datele sunt prezentate pe întreprinderile mari, cuprinse în evidența statistică lunară

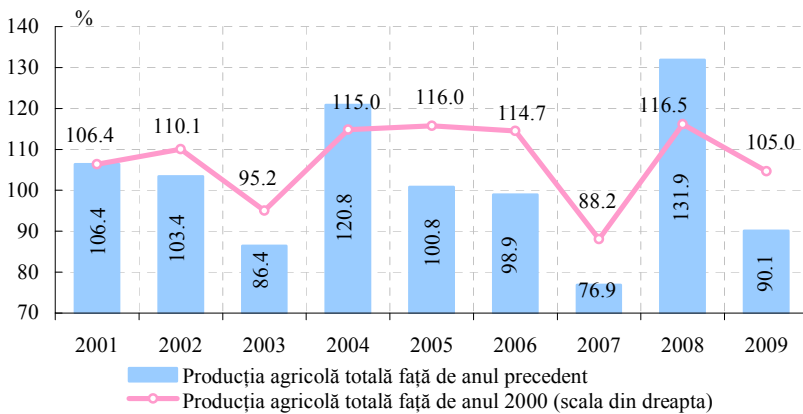
În anul 2009 **producția industrială** a întreprinderilor mari și mijlocii cuprinse în evidența statistică lunară a însumat 17751.2 mil. lei în prețuri curente, înregistrând o diminuare de 22.2 la sută față de anul precedent (graficul nr. 1.4). Acest fapt a fost determinat, în principal, de scăderea volumului de producție la întreprinderile din industria prelucrătoare cu 24.3 la sută în termeni reali, contribuind la diminuarea producției industriale totale cu 21.4 la sută. Totodată, s-au înregistrat reduceri în activitatea energie electrică și

termică, gaze și apă cu 1.5 la sută și în industria extractivă – cu 32.1 la sută comparativ cu perioada similară din anul trecut.

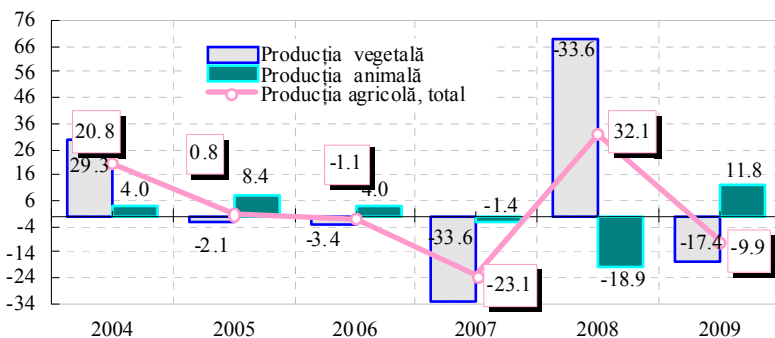
Productivitatea muncii în industrie în ianuarie–decembrie 2009 a scăzut cu 8.4 la sută față de perioada similară a anului trecut. De menționat că, din numărul întreprinderilor supuse evidenței lunare (646 întreprinderi), în 73.5 la sută s-a redus volumul producției industriale față de anul precedent.

Analiza volumului producției industriale prin profilul formei de proprietate relevă că cele mai mari reduceri

Graficul nr. 1.6. Indicele creșterii reale a volumului producției agricole

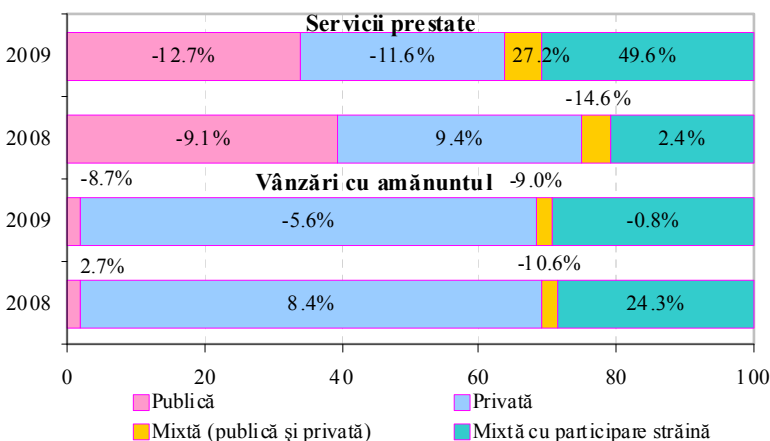

Graficul nr. 1.7. Evoluția producției agricole (față de anul precedent, %)

Volumul comerțului cu amănuntul desfășurat în anul 2009 prin intermediul unităților comerciale a

Graficul nr. 1.8. Structura și dinamica comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate pe forme de proprietate (%)

ale volumului producției s-au înregistrat la întreprinderile cu forma de proprietate mixtă, fără participarea străină – cu 30.9 la sută, proprietatea întreprinderilor mixte cu participarea străină – cu 27.5 la sută și la întreprinderile cu capital privat – cu 21.9 la sută, cărora le-a revenit 73.6 la sută din volumul total de producție (graficul nr. 1.5).

Producția agricolă, conform estimărilor preliminare, a însumat 13242.0 mil. lei în anul 2009, micșorându-se în termeni reali cu 9.9 la sută față de anul precedent și fiind cu 5.0 la sută mai mare față de anul 2000 (graficul nr. 1.6). Micșorarea producției agricole a fost cauzată în special de scăderea accentuată a producției vegetale (cu 17.4 la sută), pe când producția animalieră s-a majorat cu 11.8 la sută față de anul precedent (graficul nr. 1.7). Astfel, producția vegetală a contribuit cu minus 12.9 puncte procentuale la creșterea negativă a producției totale, în timp ce producția animalieră – cu 3.0 puncte procentuale.

constituit 19925.1 mil. lei, fiind cu 4.4 la sută mai mic în termeni reali față de anul precedent.

Analiza volumului de vânzări în structura pe proprietate relevă diminuarea volumului comerțului cu amănuntul în unitățile comerciale: mixte (publică și privată) – cu 9.0 la sută, publice – cu 8.7 la sută, private – cu 5.6 la sută, mixte (cu participarea capitalului străin) și străine – cu 0.8 la sută (graficul nr. 1.8). Cea mai mare parte a comerțului s-a desfășurat prin intermediul unităților comerciale private (66.6 la sută din total).

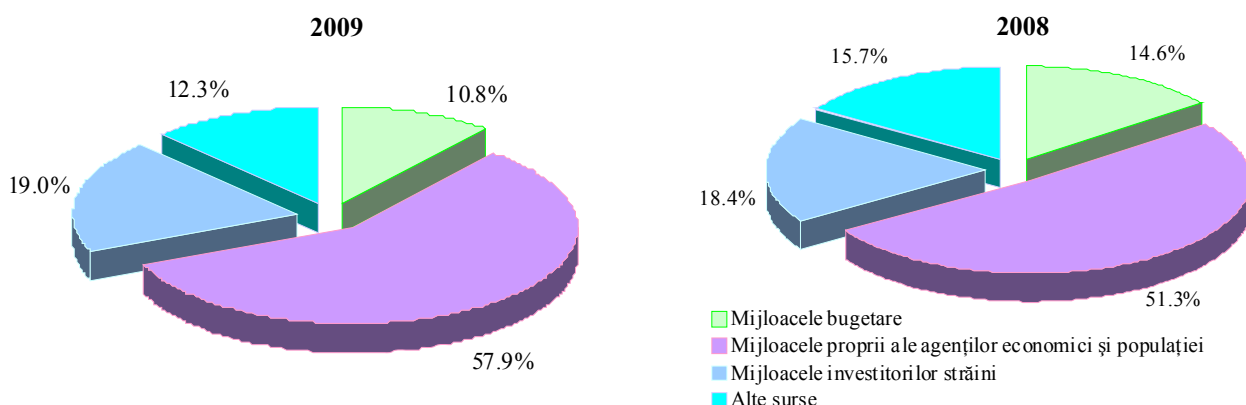
Serviciile prestate populației de către întreprinderile oficial înregistrate au constituit 12261.7 mil. lei, realizând o creștere în termeni reali cu 2.6 la sută față de nivelul din anul 2008.

Această creștere s-a produs ca urmare a măririi volumului de servicii în unitățile cu proprietate mixtă (cu participarea capitalului străin) și străină și cu proprietate mixtă (publică și privată) – cu 49.6 și 27.2 la sută, respectiv. Totodată, a scăzut volumul serviciilor în unitățile cu proprietate publică – cu 12.7 la sută și privată – cu 11.6 la sută comparativ cu anul 2008, care dețin o pondere în totalul serviciilor de 30.9 și 5.2 la sută, respectiv.

În anul 2009 în economie au fost alocate **investiții în capitalul fix** în valoare de 10818.9 mil. lei, ceea ce reprezintă 65.1 la sută față de nivelul din anul 2008. Volumul lucrărilor de construcții–montaj (54.1 la sută din totalul investițiilor) s-a micșorat cu 35.5 la sută în prețuri comparabile față de nivelul înregistrat în anul precedent. Analiza investițiilor în capitalul fix alocate în economie, conform formelor de proprietate, relevă scăderi reale ale investițiilor în proprietatea străină (cu 55.5 la sută), în sectorul privat (cu 39.8 la sută), în întreprinderile mixte cu participare străină (cu 32.7 la sută).

Sursele principale de finanțare ale activității investiționale rămân a fi mijloacele proprii ale agenților economici și ale populației (57.9 la sută). O altă sursă importantă de finanțare a investițiilor în capital fix sunt investițiile străine ce constituie 19.0 la sută. Din contul mijloacelor bugetare atât din bugetul de stat, cât și al unităților administrative-teritoriale au fost realizate 10.8 la sută din volumul total al investițiilor în capitalul fix (graficul nr. 1.9).

Graficul nr. 1.9. Structura surselor de investiții în capitalul fix (%)

Analiza structurii specifice a investițiilor în capitalul fix relevă orientarea părții majoritare a investițiilor (32.9 la sută din volumul total) spre procurarea utilajului și mașinilor, urmate de investițiile orientate spre construcția clădirilor (exclusiv de locuit) și edificiilor (26.7 la sută). Pentru construcția clădirilor de locuit au fost direcționate 17.7 la sută din investițiile în capitalul fix, iar pentru mijloacele de transport – 5.8 la sută.

În anul 2009 **populația economic activă** (conform datelor anchetelor trimestriale desfășurate în 12000 gospodării) a constituit 1265.3 mii de persoane, fiind în scădere cu 2.9 la sută în comparație cu anul 2008. **Rata de activitate**² a populației în vârstă de 15 ani și mai mare a alcătuit 42.8 la sută. Numărul șomerilor, conform standardelor Biroului Internațional al Muncii (BIM), a fost de cca 81.0 mii persoane (majorându-se cu 30.7 mii persoane față de anul precedent), corespunzător unei **rate a șomajului** de 6.4 la sută (4.0 la sută în anul 2008).

Numărul salariaților în economie³ (593.4 mii salariați) s-a redus comparativ cu anul 2008 cu 24.7 mii persoane (cu 4.0 la sută). Cea mai mare restrângere a personalului salarizat (cu 19.2 la sută) a avut loc în activitatea construcțiilor. De asemenea, au fost înregistrate reduceri de personal în industria prelucrătoare

² Raportul dintre populația activă de 15 ani și mai mare și numărul total al populației în vârstă de 15 ani și mai mare

³ La întreprinderile cu numărul de salariați 20 și mai mare (5952 agenți economici și sociali)

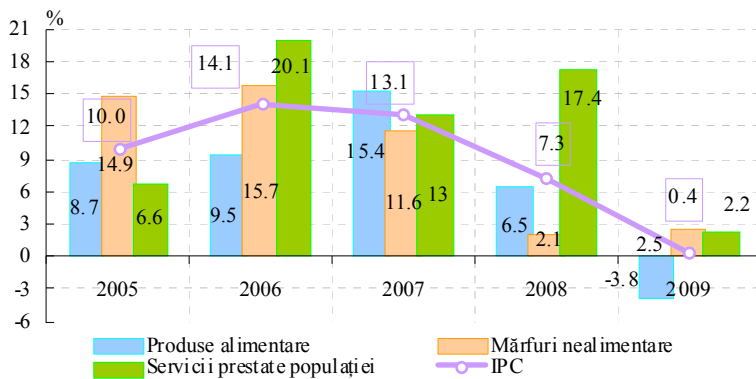
(cu 12.3 la sută), în sectorul agricol (cu 9.4 la sută), în transport și comunicații (cu 2.7 la sută). Totodată, au avut loc creșteri de personal în activitatea tranzacții imobiliare (cu 1.8 la sută) și în domeniul sănătății și asistenței sociale (cu 1.2 la sută).

Salariul mediu lunar al unui angajat în economia națională în anul 2009 a constituit 2747.6 lei, majorându-se comparativ cu anul precedent atât în valoarea nominală, cât și în termeni reali cu 8.6 la sută.

Fondul de remunerare a muncii³⁴ a constituit 17662.8 mil. lei. La 31 decembrie 2009 restanțele pentru retribuirea muncii au însumat 153.5 mil. lei, majorându-se cu 51.6 mil. lei față de 31 decembrie 2008.

Evoluția prețurilor

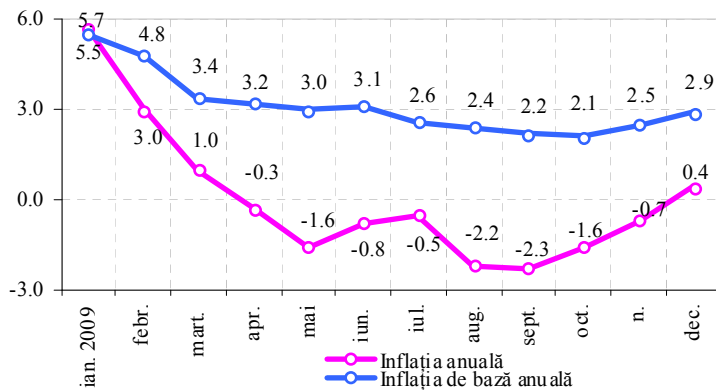
Graficul nr. 1.10. Dinamica inflației în structură

Rata inflației la sfârșitul anului 2009, măsurată prin indicele prețurilor de consum, a constituit 0.4 la sută comparativ cu nivelul de 7.3 la sută înregistrat la finele anului 2008 (graficul nr. 1.10). În structura pe componente cea mai mare creștere a fost consemnată la mărfurile nealimentare (cu 2.5 la sută), urmate de serviciile prestate populației (cu 2.2 la sută), în timp ce la produsele alimentare prețurile s-au redus cu 3.8 la sută

parcursul anului 2009 a avut o evoluție contradictorie (graficul nr. 1.11) – în prima etapă înscriindu-se pe un trend descendent în primele nouă luni ale anului (de la 7.3 la sută în luna decembrie 2008 până la minus 2.3 la sută în luna septembrie 2009), după care procesul s-a inversat, înregistrând un trend ascendent în lunile următoare, care s-a soldat cu o inflație anuală de 0.4 la sută la finele anului.

Graficul nr. 1.11. Dinamica inflației și inflației de bază (%)

Inflația anuală calculată prin intermediul indicelui prețurilor de consum pe parcursul anului 2009 a avut o evoluție contradictorie (graficul nr. 1.11) – în prima etapă înscriindu-se pe un trend descendent în primele nouă luni ale anului (de la 7.3 la sută în luna decembrie 2008 până la minus 2.3 la sută în luna septembrie 2009), după care procesul s-a inversat, înregistrând un trend ascendent în lunile următoare, care s-a soldat cu o inflație anuală de 0.4 la sută la finele anului.

procentuale mai mult decât inflația indicelui prețurilor de consum pentru aceeași perioadă. De menționat că, pe parcursul întregului an 2009 inflația de bază a înregistrat valori superioare inflației IPC (graficul nr. 1.11).

Cea mai mare contribuție la creșterea prețurilor pe parcursul anului 2009 a revenit produselor nealimentare (cca 1.1 puncte procentuale), urmate de serviciile prestate populației (cca 0.5 puncte procentuale). În același timp, produsele alimentare au avut o contribuție de minus 1.2 puncte procentuale (tabelul nr. 1.2).

³⁴ La întreprinderile cu numărul de salariați 20 și mai mare (5952 agenți economici și sociali)

³⁵ Indice calculat prin metoda excluderii (au fost excluse produsele alimentare, combustibilul, produsele și serviciile cu prețuri administrate), în baza IPC calculat de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Tabelul nr. 1.2. Contribuția componentelor (%)

	2008			2009		
	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC
IPC	7.3	7.3	100.0%	0.4	0.4	100.0%
Produse alimentare	6.5	2.3	31.5	-3.8	-1.2	-300.0
Mărfuri nealimentare	2.1	0.9	12.3	2.5	1.1	275.0
Servicii cu plată	17.4	4.1	56.2	2.2	0.5	125.0

Sursa: BNS și BNM

În anul 2009 cele mai însemnate reduceri de prețuri în cadrul **produselor alimentare** au fost înregistrate la ulei vegetal (cu 25.2 la sută), la ouă (cu 20.7 la sută), la fructe (cu 5.8 la sută). Totodată, au fost consemnate scumpiri la zahăr (cu 18.9 la sută) și la legume (cu 5.1 la sută).

Ritmul de creștere a prețurilor la **mărfurile nealimentare** în anul 2009 a fost generat, în principal, de majorările de prețuri la medicamente (cu 19.5 la sută), combustibil (cu 0.5 la sută). Totodată, reduceri de prețuri au fost consemnate la materialele de construcții (cu 3.2 la sută), încălțăminte (cu 0.8 la sută) și confecții (cu 0.1 la sută).

Inflația în grupul **serviciilor prestate populației** a fost cauzată, în special, de scumpirea cu 0.2 la sută a serviciilor comunal–locative, în cadrul cărora cel mai mult au crescut tarifele la apa potabilă și canalizare (cu 22.6 la sută). De asemenea, au fost înregistrate creșteri de prețuri la transportul de pasageri (cu 5.0 la sută).

Prețurile de consum medii anuale în anul 2009 au rămas la nivelul anului trecut. Prețurile la produsele alimentare au constituit minus 5.6 la sută, la mărfurile nealimentare – minus 0.3 la sută, la serviciile prestate populației – 8.2 la sută.

Prețurile producătorului în industrie s-au majorat de la începutul anului 2009 cu 1.0 la sută, în timp ce pe piața internă – au scăzut cu 0.5 la sută. În industria prelucrătoare prețurile au crescut cu 1.2 la sută, iar în industria extractivă și în activitatea energie electrică, termică, gaze și apă prețurile – s-au micșorat cu 7.1 și cu 0.2 la sută, respectiv.

Totodată, prețurile producției industriale destinate pieței externe, precum și în activitatea de bază – industria prelucrătoare – au crescut în perioadă analizată cu câte 3.1 la sută fiecare.

Situația financiară⁶

În anul 2009 veniturile **bugetului public național** au fost prevăzute în sumă de 22791.0 mil. lei, iar cheltuielile – de 28457.1 mil. lei.

Veniturile bugetului public național, conform datelor preliminare, au însumat 23244.1 mil. lei, gradul de realizare față de prevederile bugetare anuale fiind de 102.0 la sută, ceea ce este cu 8.9 la sută (2272.8 mil. lei) mai puțin față de anul 2008. Potrivit datelor operative, cheltuielile bugetului public național au totalizat 27342.7 mil. lei, reprezentând 96.1 la sută în raport cu prevederile bugetare anuale. Bugetul public național a fost executat cu un deficit de 4098.6 mil. lei (6.8 la sută din produsul intern brut pentru anul 2009).

Veniturile fiscale (84.0 la sută din totalul veniturilor) au constituit 19521.1 mil. lei și au fost executate în proporție de 102.6 la sută față de veniturile fiscale prevăzute pe anul 2009.

Acumulările **incasărilor nefiscale** au însumat 839.1 mil. lei, ponderea lor în suma totală de venituri colectate la bugetul public național este de 3.6 la sută. **Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice** au însumat 1553.1 mil. lei, **veniturile fondurilor speciale** – 304.6 mil. lei și **granturile** – 1026.2 mil. lei, din care 876.7 mil. lei au fost granturi externe.

⁶ În baza informației preliminare a Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova

Din volumul total al cheltuielilor bugetului public național 71.4 la sută au fost utilizate pentru realizarea programelor cu caracter social-cultural, 9.5 la sută – pentru domeniile economiei naționale, 8.3 la sută – pentru activitatea externă, apărare, menținerea ordinii publice și securitatea națională, 5.2 la sută – pentru servicii de stat cu destinație generală.

În anul 2009 acumulările la venituri în **bugetul de stat** au constituit 13567.6 mil. lei, mai puțin cu 2409.9 mil. lei (15.1 la sută) față de volumul celor colectate în anul 2008. Cheltuielile bugetului de stat au constituit 17199.4 mil. lei, fiind cu 4.5 la sută mai mari comparativ cu anul precedent. Bugetul de stat în anul 2009 s-a soldat cu un deficit în sumă de 3631.8 mil. lei.

În anul 2009 în **bugetele unităților administrativ-teritoriale** au fost acumulate venituri în sumă de 6285.9 mil. lei, fiind în proporție de 102.6 la sută față de anul 2008. Cheltuielile au fost executate la nivel de 101.5 la sută față de anul precedent, însumând 6530.8 mil. lei. În ansamblu, bugetele unităților administrativ-teritoriale s-au soldat cu un deficit de 244.9 mil. lei.

La 31 decembrie 2009, **datoria de stat externă** a constituit 957.5 mil. USD (echivalentul a 11779.4 mil. lei), majorându-se cu 179.2 mil. USD comparativ cu nivelul de la finele anului 2008. **Datoria de stat internă** s-a cifrat la 5104.9 mil. lei, formată complet din valori mobiliare de stat. Din suma totală a datoriei de stat interne, datoria față de Banca Națională a Moldovei a constituit 2213.4 mil. lei. Valorile mobiliare de stat emise prin licitație au constituit 2441.5 mil. lei.

Balanța de plăți a Republicii Moldova pentru anul 2009 (date provizorii)

Criza financiară internațională a început să se resimtă în Republica Moldova din trimestrul IV, 2008, anul 2009 fiind profund marcat de efectele ei, printre care de menționat:

Tabelul nr.1.3. Sinteza balanței de plăți a Moldovei (agregate principale) (mil. USD)

	2007	2008	2009
CONTUL CURENT	-673.81	-987.40	-439.29
Bunuri și servicii	-2309.15	-3207.89	-1972.31
Bunuri	-2303.07	-3220.37	-1943.55
Export (FOB)	1373.34	1645.97	1329.16
Import (FOB), din care:	-3676.41	-4866.34	-3272.71
<i>resurse energetice (fără energie electrică)</i>	<i>-644.70</i>	<i>-903.24</i>	<i>-652.99</i>
Servicii	-6.08	12.48	-28.76
Export	625.08	837.20	675.19
Import	-631.16	-824.72	-703.95
Venituri	416.41	597.82	313.73
intrări, din care:	710.07	905.01	589.98
veniturile rezidenților din munca peste hotare	649.00	842.00	563.40
ieșiri, din care:	-293.66	-307.19	-276.25
dividende și profituri distribuite ale filialelor	-52.77	-37.84	-136.85
venit reinvestit și profituri nedistribuite ale filialelor	-112.81	-99.48	24.91
dobânzi către plată la împrumuturi ***	-64.03	-73.22	-86.96
Transferuri curente	1218.93	1622.67	1219.29
intrări, din care:	1284.17	1734.16	1318.43
transferuri de peste hotare ale angajaților	842.26	1046.02	635.18
ieșiri	-65.24	-111.49	-99.14
CONTUL DE CAPITAL ȘI FINANCIAR	559.50	910.81	376.83
Transferuri de capital	-7.96	-14.61	-17.54
Investiții directe	522.04	691.49	79.45
din care: în economia națională	539.31	707.57	86.43
capital social	227.38	441.70	155.08
venit reinvestit	112.81	99.48	-24.91
alt capital	199.12	166.39	-43.74
Investiții de portofoliu	-4.51	6.38	-5.82
Active*	-0.07	-0.04	-0.25
titluri de participare	-0.07	-0.03	-0.25
titluri de creanțe		-0.01	
Pasive**	-4.44	6.42	-5.57
titluri de participare	1.72	11.36	2.39
titluri de angajamente	-6.16	-4.94	-7.96
Derivate financiare – bancare, net	-0.47	0.94	0.34
Alte investiții	579.26	678.62	119.85
Active*	35.32	54.17	-210.51
credite comerciale	-7.61	78.33	50.58
valută și depozite	48.93	-25.96	-265.29
împrumuturi	-6.00	1.80	4.20
Pasive**	543.94	624.45	330.36
credite comerciale	107.08	115.29	67.65
împrumuturi pe termen lung ***	312.81	360.49	-41.35
utilizare	565.91	761.37	319.93
rambursare	-253.10	-400.88	-361.28
împrumuturi pe termen scurt	12.84	49.44	-20.95
depozite ale nerezidenților în sistemul bancar național	60.56	53.12	-46.64
alte pasive	50.65	46.11	187.45
alocarea de DST			184.20
Active de rezervă ale statului *	-528.86	-452.01	200.55
Erori și omisiuni	114.31	76.59	62.46
<i>Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoane fizice (migranții de muncă și alții) prin intermediul băncilor din Republica Moldova</i>	<i>1218.23</i>	<i>1660.09</i>	<i>1182.02</i>

* (-) – majorare (+) – micșorare; ** (+) – majorare (-) – micșorare; *** – inclusiv reeșalonări

– scăderea cererii atât pe piața internă, cât și pe piețele externe, ceea ce a condus la diminuarea comerțului exterior;

– reducerea substanțială a participațiilor la capital ale investitorilor străini;

– majorarea plăților aferente investițiilor străine (dividende și dobânzi achitate nerezidenților);

– prevalarea rambursărilor asupra valorificărilor de împrumuturi externe (inclusiv atrase de la investitorii străini);

– alocările de DST de către FMI;

– amânarea plăților curente, ceea ce a condus la creșterea arieratelor agenților economici din alte sectoare.

Valoarea deficitului *contului curent* al balanței de plăți a Republicii Moldova pentru anul 2009 s-a diminuat până la 439.29 mil. USD, deficitul comerțului cu bunuri și servicii însumând 1972.31 mil. USD (comparativ cu 3207.89 mil. USD în anul 2008). *Contul de capital și financiar* al balanței de plăți s-a încheiat în anul 2009 cu un excedent în valoare de 376.83 mil. USD.

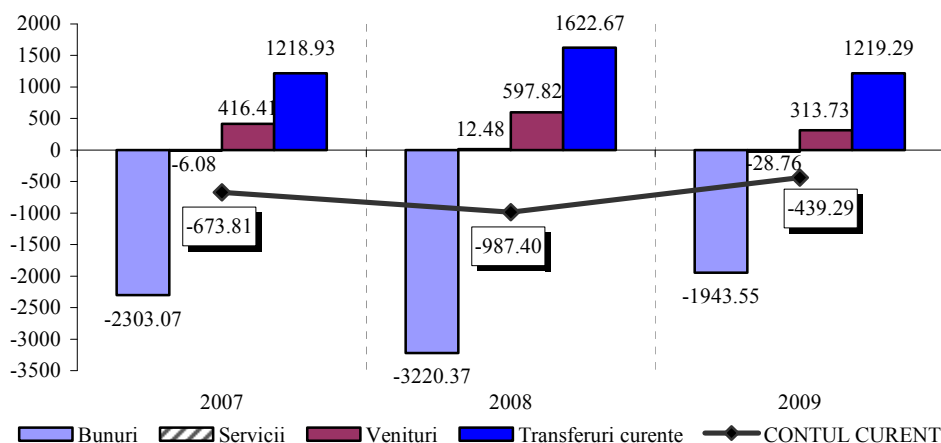
Poziția investițională internațională a Republicii

Moldova la sfârșitul anului 2009 a rămas net debitoare și a constituit 4077.67 mil. USD: activele au crescut cu 1.4 la sută, iar pasivele – cu 6.0 la sută.

Contul curent

În anul 2009, conform datelor preliminare, balanța de plăți a consemnat un sold negativ *al contului curent* în scădere cu 55.5 la sută comparativ cu anul precedent. Ponderea deficitului contului curent în PIB a fost de 8.1 la sută, față de 16.3 la sută în anul 2008.

Graficul nr. 1.12. Contul curent – componente principale (mil. USD)

O influență determinantă asupra soldului contului curent a avut deficitul balanței comerciale. Efectul negativ al acestuia a fost parțial atenuat de excedentul cumulativ din venituri și transferuri curente, ce a acoperit deficitul din comerțul exterior cu bunuri și servicii în proporție de 77.7 la sută.

Volumul comerțului exterior cu bunuri și servicii s-a micșorat față de anul precedent cu 26.8 la sută, însumând 5981.01 mil. USD. Valoarea exporturilor de bunuri și servicii s-a redus cu 19.3 la sută, până la 2004.35 mil. USD, iar cea a importurilor - cu 30.1 la sută, până la 3976.66 mil. USD. Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a majorat comparativ cu anul precedent cu 6.8 puncte procentuale și a constituit 50.4 la sută. Deficitul din comerțul exterior cu bunuri și servicii a însumat 1972.31 mil. USD, reducându-se cu 38.5 la sută.

Deficitul comerțului exterior cu bunuri s-a micșorat cu 39.6 la sută comparativ cu anul precedent, până la nivelul de 1943.55 mil. USD (prețuri f.o.b.). Diminuarea deficitului s-a datorat faptului că valoarea totală a importurilor pentru anul 2009 a înregistrat o reducere mai semnificativă decât valoarea totală a exporturilor, cu 32.7 la sută și 19.2 la sută, respectiv.

Raportul dintre soldul comerțului cu bunuri și PIB s-a diminuat cu 17.2 puncte procentuale și a constituit 36.0 la sută. De menționat că, deficitul comercial în valoare absolută a devansat exporturile de bunuri.

Schimbările comerciale de bunuri atât cu CSI, cât și cu restul lumii s-au încheiat cu solduri negative: deficitul cu restul lumii a înregistrat valoarea de 1306.57 mil. USD (micșorându-se cu 38.0 la sută față de anul precedent), iar cu CSI – 636.98 mil. USD (micșorându-se cu 42.7 la sută).

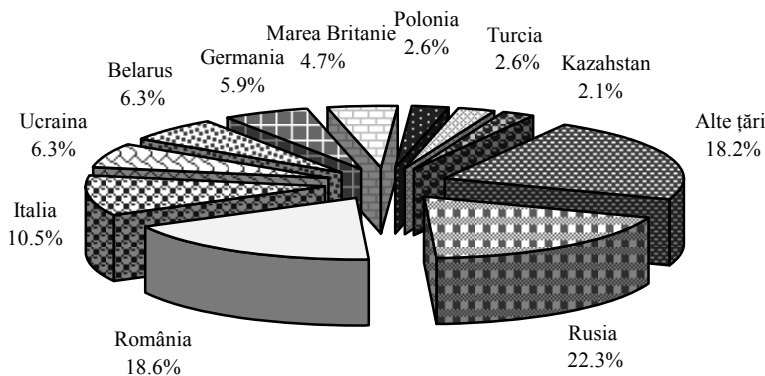
Potrivit datelor Biroului Național de Statistică (BNS)¹, micșorarea deficitului comercial în anul 2009 s-a produs pe seama reducerii soldurilor negative cu Ucraina, România, Federația Rusă, Germania și China. Deși comerțul cu Kazahstan, Marea Britanie și Georgia a înregistrat solduri pozitive, aceste țări au avut o contribuție nesemnificativă la diminuarea deficitului din comerțul exterior cu bunuri.

La capitolul exporturi, cei mai importanți parteneri ai Republicii Moldova în anul 2009 au fost Federația Rusă, România, Italia, Ucraina, Belarus, Germania, Marea Britanie, Polonia, Turcia și Kazahstan. Volumul cumulativ al exportului în aceste țări a constituit 81.8 la sută din volumul total al exporturilor pentru perioada dată (graficul nr. 1.13).

Conform datelor preliminare, exporturile de bunuri în **Federația Rusă** s-au redus în anul 2009 cu 8.6 la sută față de anul precedent, până la 286.60 milioane USD. Cele mai importante categorii de bunuri exportate au fost: *fructe comestibile și nuci* – 65.55 mil. USD; *băuturi alcoolice* – 52.15 mil. USD; *medicamente* – 31.91

¹ Datele BNS nu includ ajustările la comerțul exterior cu bunuri operate de către Direcția balanța de plăți a Băncii Naționale a Moldovei, cum ar fi exporturile / importurile efectuate de persoane fizice, reparații de bunuri, bunuri procurate în porturi de către cărași etc. Importurile sunt evaluate în prețuri c.i.f., repartiția pe țări a acestora fiind după principiul țării de livrare.

Graficul nr. 1.13. **Principalele țări de destinație a exporturilor Republicii Moldova în 2009**

mil. USD; *preparate din legume și fructe* – 22.99 mil. USD; *zahăr* – 19.28 mil. USD; *covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile* – 13.41 mil. USD.

Exporturile de bunuri către **România** s-au redus cu 28.6 la sută, totalizând 239.64 mil. USD. Principalele categorii de bunuri exportate au fost: *fire, cabluri și alte conductoare electrice izolate, cabluri de fibre optice* – 88.80 mil. USD; *îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte* – 22.20 mil. USD; *uleiuri vegetale* – 11.40 mil. USD; *încălțăminte* – 9.51 mil. USD; *zahăr* –

9.00 mil. USD.

Valoarea exporturilor în **Italia** a constituit 135.71 mil. USD, reprezentând o reducere cu 18.8 la sută. Categoriile de bunuri exportate au fost: *îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte* – 87.37 mil. USD; *încălțăminte, ghetre și articole similare* – 11.21 mil. USD; *valize, geamantane, mape și tocuri din piele* – 10.59 mil. USD.

În perioada de raportare Republica Moldova a exportat în **Ucraina** bunuri în valoare de 81.41 mil. USD, cu 43.0 la sută mai puțin decât în anul 2008. Cele mai importante categorii de bunuri exportate au fost: *uleiuri vegetale* – 17.66 mil. USD; *produse ale regnului vegetal* – 16.05 mil. USD; *băuturi alcoolice* – 13.56 mil. USD; *materiale textile și articole din acestea* – 4.75 mil. USD.

Exporturile către **Belarus** s-au diminuat cu 12.8 la sută, până la nivelul de 80.79 mil. USD. Principalele categorii de bunuri exportate au fost: *băuturi alcoolice* – 44.02 mil. USD; *produse vegetale* – 16.97 mil. USD.

În structura pe secțiuni a exporturilor, în anul 2009 au predominat: *produsele agroalimentare* – cu o pondere de 47.3 la sută și *materialele textile și articolele din acestea* – cu o pondere de 20.0 la sută.

Exportul de *produse agroalimentare* a însumat 609.28 mil. USD, din care: *băuturi alcoolice* – 157.26 mil. USD; *fructe comestibile și nuci* – 125.47 mil. USD; *cereale* – 70.85 mil. USD; *semințe de floarea-soarelui* – 37.81 mil. USD; *grăsimi și uleiuri* – 50.71 mil. USD; *preparate din legume și fructe* – 50.13 mil. USD; *zahăr și produse zaharoase* – 34.67 mil. USD; *tutun și înlocuitori de tutun* – 15.65 mil. USD.

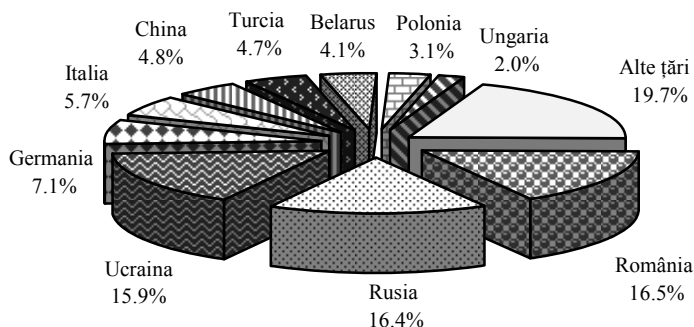
Din exportul de *materiale textile și articole din acestea* în sumă de 257.80 mil. USD, 224.65 mil. USD constituie exportul de *îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte* și 21.38 mil. USD – exportul de *covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile*.

Alte categorii importante de export au fost: *mașini, aparate și echipamente electrice* – 107.16 mil. USD; *produse farmaceutice* – 45.28 mil. USD; *metale comune și articole din acestea* – 29.45 mil. USD; *încălțăminte, ghetre și articole similare* – 26.08; *sticlă și articole din sticlă* – 22.99 mil. USD; *materiale plastice și articole din acestea* – 19.93 mil. USD; *obiecte din piele* – 16.59 mil. USD; *fontă, fier, oțel și articole din acestea* – 15.77 mil. USD.

Conform datelor BNS, în anul 2009 principalii furnizori către Republica Moldova, de unde s-a importat 80.3 la sută din bunuri, au fost: România, Federația Rusă, Ucraina, Germania, Italia, China, Turcia, Belarus, Polonia și Ungaria (graficul. nr. 1.14).

În anul 2009, importurile de bunuri din **România** s-au redus cu 38.0 la sută comparativ cu anul 2008. Valoarea importurilor a constituit 539.51 mil. USD, reprezentând 16.5 la sută din total. Cele mai

Graficul nr. 1.14. **Principalii furnizori de mărfuri ai Republicii Moldova în 2009**

importante categorii de bunuri importate au fost: *uleiuri din petrol sau din minerale bituminoase* – 166.83 mil. USD; *produse ale industriei chimice* – 57.60 mil. USD; *fire, cabluri și alte conductoare electrice* – 38.32 mil. USD; *materiale textile și articole din acestea* – 23.56 mil. USD; *izolatori electrici și piese izolante din orice material* – 19.56 mil. USD.

Importurile din **Federația Rusă** s-au micșorat cu 18.6 la sută, însumând 538.17 mil. USD. Cele mai importante categorii de bunuri importate au fost: *gaz de sondă și*

alte hidrocarburi gazoase – 313.45 mil. USD, constituind 58.2 la sută din importurile din Federația Rusă; *produse alimentare, băuturi, tutun* – 51.73 mil. USD; *produse ale industriei chimice* – 32.47 mil. USD; *mașini și aparate, echipamente electrice și mecanice* – 29.85 mil. USD; *uleiuri din petrol sau din minerale bituminoase* – 18.08 mil. USD; *băuturi alcoolice* – 12.95 mil. USD.

Din **Ucraina** au fost importate bunuri în valoarea totală de 522.72 mil. USD, în scădere cu 43.4 la sută. Principalele categorii de bunuri importate au fost: *țigări* – 69.00 mil. USD; *fontă, fier, oțel și articole din acestea* – 55.89 mil. USD; *uleiuri din petrol sau din minerale bituminoase* – 45.69 mil. USD; *produse ale industriei chimice* – 39.54 mil. USD; *produse ale regnului vegetal* – 30.77 mil. USD; *articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare* – 25.00 mil. USD; *semifabricate și articole din materiale plastice* – 19.28 mil. USD.

Din **Germania**, în perioada de raportare, s-au importat bunuri în valoare de 231.58 mil. USD, cu 36.9 la sută mai puțin decât în anul 2008. Categoriile importante au fost: *mașini și aparate, echipamente electrice și mecanice* – 54.25 mil. USD; *tractoare și autovehicule* – 36.69 mil. USD; *materiale textile și articole din acestea* – 23.14 mil. USD; *medicamente* – 17.68 mil. USD; *materiale plastice, cauciuc și articole din acestea* – 14.41 mil. USD.

Importurile din **Italia** au însumat 185.96 mil. USD, reducându-se cu 25.2 la sută comparativ cu anul precedent. Principalele categorii de bunuri au fost: *materiale textile și articole din acestea* – 61.13 mil. USD; *mașini și aparate, echipamente electrice și mecanice* – 29.61 mil. USD; *medicamente* – 22.33 mil. USD; *piei brute și tăbăcite, blănuri și articole din acestea* – 11.94 mil. USD.

În structura importurilor pe secțiuni de bunuri, la fel ca și în anul 2008, cea mai mare pondere – 21.9 la sută, revine *produselor minerale*, care s-au micșorat comparativ cu anul precedent cu 36.2 la sută și au totalizat 718.18 mil. USD.

Printre alte secțiuni semnificative de menționat: *mașini, aparate, echipamente electrice și părți ale acestora* – 267.22 mil. USD; *materii textile și articole din acestea* – 244.38 mil. USD; *produse farmaceutice* – 172.25 mil. USD; *vehicule terestre, părți și accesorii ale acestora* – 153.40 mil. USD; *materiale plastice și articole din acestea* – 144.59 mil. USD; *fontă, fier, oțel și articole din acestea* – 126.39 mil. USD.

În anul 2009 importul de *resurse energetice* înregistrat în balanța de plăți a însumat 652.99 mil. USD (prețuri f.o.b.), fiind cu 27.7 la sută mai mic ca cel din 2008 (tabelul nr. 1.4). Principali furnizori de resurse energetice în 2009 au fost Federația Rusă (46.0 la sută), România (25.8 la sută), Belarus (10.8 la sută) și Ucraina (9.7 la sută).

Criza economică globală a influențat și sectorul serviciilor, impactul acesteia manifestându-se prin încheierea anului 2009 cu o **balanță a serviciilor** negativă, în valoare de 28.76 mil. USD, ceea ce constituie 0.5 la sută din valoarea PIB.

Tabelul nr. 1.4. Importul de resurse energetice (prețuri f.o.b.)

		2007	2008	2009	Pondere în	Anul 2009
					totalul	față de anul
					anului 2009	2008
					%	
Resurse energetice-total	(mil. USD)	644.70	903.24	652.99	100.0	72.3
Din CSI	(mil. USD)	407.31	546.79	435.87	66.7	79.7
Cărbune	(mil. USD) (mii tone)	15.83 179.71	19.28 148.50	10.48 132.88	1.6	54.4 89.5
Gaz natural	(mil. USD) (mil. m ³)	203.13 1305.41	256.50 1226.90	267.45 1126.27	41.0	104.3 91.8
Combustibil	(mil. USD)	188.35	271.01	157.94	24.2	58.3
Păcură	(mil. USD) (mii tone)	1.62 5.48	6.35 14.00	14.25 45.83	2.2	de 2.2 ori de 3.3 ori
Combustibil diesel	(mil. USD) (mii tone)	118.32 186.09	178.85 188.04	92.71 176.47	14.2	51.8 93.8
Benzine auto	(mil. USD) (mii tone)	19.64 30.40	18.69 21.70	11.52 21.30	1.8	61.6 98.2
Altele	(mil. USD)	48.77	67.12	39.46	6.0	58.8
Din restul lumii	(mil. USD)	237.39	356.45	217.12	33.3	60.9
Cărbune	(mil. USD) (mii tone)	 0.01	13.12 57.32	0.20 1.35	-	1.5 2.4
Păcură	(mil. USD) (mii tone)	1.30 2.36	0.60 0.77	0.22 0.42	-	36.7 54.5
Combustibil diesel	(mil. USD) (mii tone)	100.18 144.94	160.70 163.27	82.98 142.72	12.7	51.6 87.4
Benzine auto	(mil. USD) (mii tone)	125.32 177.12	167.06 189.75	123.81 196.53	19.0	74.1 103.6
Altele	(mil. USD)	10.59	14.97	9.91	1.5	66.2

Tabelul nr. 1.5. Serviciile în dinamică

	2007	2008	2009	Anul 2009 față
				de anul 2008
				mil. USD
				%
Balanța serviciilor	-6.08	12.48	-28.76	-
Export	625.08	837.20	675.19	80.6
Import	-631.16	-824.72	-703.95	85.4
Transport	18.48	32.12	-3.29	-
Export	263.76	357.04	253.48	71.0
Import	-245.28	-324.92	-256.77	79.0
Călătorii	-46.32	-61.89	-60.13	97.2
Export	167.30	211.88	168.22	79.4
Import	-213.62	-273.77	-228.35	83.4
Comunicații	48.12	67.19	66.06	98.3
Export	85.67	114.56	105.21	91.8
Import	-37.55	-47.37	-39.15	82.6
Alte servicii	-26.36	-24.94	-31.40	125.9
Export	108.35	153.72	148.28	96.5
Import	-134.71	-178.66	-179.68	100.6

Balanța veniturilor s-a încheiat cu un excedent în valoare de 313.73 mil. USD, ceea ce este echivalent cu 5.8 la sută din valoarea PIB.

Intrările de venituri au constituit 589.98 mil. USD, cu 34.8 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent, iar ieșirile – 276.25 mil. USD, reducându-se cu 10.1 la sută.

Veniturile din munca rezidenților în străinătate au fost estimate la 563.40 mil. USD, ceea ce constituie 95.5 la sută din totalul intrărilor de venituri.

Veniturile din investiții au înregistrat ieșiri nete în valoare de 184.00 mil. USD.

Principalele plăți preconizate conform orarului pentru serviciul procentual au fost următoarele: al obligațiilor de stat – 0.36 mil. USD, al împrumuturilor BNM – 0.85 mil. USD, al împrumuturilor guvernamentale – 18.26 mil. USD, al împrumuturilor băncilor licențiate – 11.29 mil. USD și al întreprinderilor din alte sectoare – 56.56 mil. USD (inclusiv serviciul împrumuturilor primite de la companii afiliate – 34.23 mil. USD).

Volumul comerțului exterior cu servicii s-a micșorat cu 17.0 la sută față de anul 2008. Serviciile prestate nerezidenților au însumat 675.19 mil. USD, în același timp nerezidenții au acordat Republicii Moldova servicii în valoare de 703.95 mil. USD (tabelul nr. 1.5).

În anul 2009 serviciile de transport au înregistrat un sold negativ în valoare de 3.29 mil. USD. Valoarea serviciilor de transport prestate în favoarea

nerezidenților s-a redus cu 29.0 la sută comparativ cu anul precedent și a însumat 253.48 mil. USD, iar a celor importate – 256.77 mil. USD, ceea ce constituie cu 21.0 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent. Atât la capitolul prestări, cât și la utilizări de servicii de transport predomină transportul de mărfuri, cu o pondere de 66.2 la sută și, respectiv, 61.6 la sută.

În perioada de raportare balanța serviciilor de călătorii a înregistrat un deficit în valoare de 60.13 mil. USD, iar la serviciile de comunicații – un excedent de 66.06 mil. USD.

De menționat că, pe parcursul anului 2009 Republica Moldova a plătit efectiv investitorilor străini dividende în valoare totală de 138.04 mil. USD, din care ramura comunicațiilor a deținut o pondere de circa 45.0 la sută.

Soldul *transferurilor curente* în anul 2009 a înregistrat un excedent în valoare de 1219.29 mil. USD, cu 24.9 la sută mai puțin decât în anul precedent, sau echivalentul a 22.6 la sută din PIB.

Intrările de transferuri s-au micșorat cu 24.0 la sută față de anul precedent, iar ieșirile – cu 11.1 la sută. Valoarea granturilor și asistenței tehnice acordate Republicii Moldova în anul 2009 de către organismele internaționale și guvernele străine a fost evaluată la 245.76 mil. USD (inclusiv plata consultantilor străini).

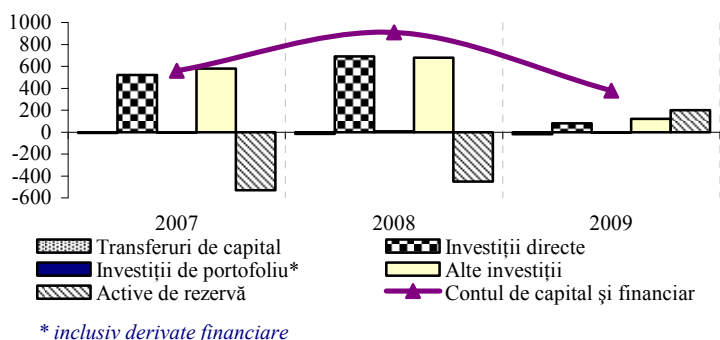
Intrările de ajutor umanitar înregistrate de statistica vamală au constituit 21.43 mil. USD. Suma cotizațiilor internaționale plătite s-a cifrat la 4.71 mil. USD.

Cea mai însemnată pondere (48.2 la sută) în totalul intrărilor de transferuri curente din exterior a fost cea a transferurilor, efectuate de angajații ce lucrează mai mulți ani peste hotare, estimate la 635.18 mil. USD.

Contul de capital și financiar

Contul de capital și financiar al balanței de plăți a înregistrat în anul 2009 un excedent în valoare de 376.83 mil. USD (graficul nr. 1.15), determinat de sprijinul financiar din partea Fondului Monetar Internațional, de

Graficul nr. 1.15. Contul de capital și financiar, componente principale (mil. USD)

amânarea unor plăți de către agenții economici, precum și de diminuarea activelor oficiale de rezervă ale statului.

Transferurile de capital au înregistrat ieșiri nete în valoare de 17.54 mil. USD.

Operațiunile financiare s-au soldat în anul 2009 cu un excedent în valoare de 394.37 mil. USD (tabelul nr. 1.6).

Activele externe (creanțele) nete s-au majorat cu 7.80 mil. USD, determinate de majorarea netă a activelor externe sub formă de valută și depozite cu 265.29 mil. USD. De menționat că activele oficiale de rezervă ale statului s-au diminuat cu 200.55 mil. USD, în valoare netă.

Tabelul nr. 1.6. Activele și pasivele externe, fluxuri nete

	2007	2008	2009
	mil. USD		
Contul financiar	567.46	925.42	394.37
Active externe	-506.38	-429.17	-7.80
Investiții directe	-12.25	-31.23	2.49
Investiții de portofoliu	-0.07	-0.04	-0.25
Derivate financiare	-0.52	-0.06	-0.08
Alte investiții	35.32	54.17	-210.51
credite comerciale	-7.61	78.33	50.58
împrumuturi	-6.00	1.80	4.20
valută și depozite	48.93	-25.96	-265.29
Active de rezervă	-528.86	-452.01	200.55
Pasive externe	1073.84	1354.59	402.17
Investiții directe	534.29	722.72	76.96
Investiții de portofoliu	-4.44	6.42	-5.57
Derivate financiare	0.05	1.00	0.42
Alte investiții	543.94	624.45	330.36
credite comerciale	107.08	115.29	67.65
împrumuturi	325.65	409.93	-62.30
valută și depozite	60.56	53.12	-46.64
alte pasive	50.65	46.11	187.45
alocarea de DST			184.20

Angajamentele externe nete au crescut cu 402.17 mil. USD, în principal ca urmare a majorării arieratelor (alte pasive) agenților economici din alte sectoare, precum și alocării Republicii Moldova (alături de alte state) de drepturi speciale de tragere (DST) în cadrul noului instrument financiar aplicat de către Fondul Monetar Internațional în scopul temperării impactului crizei economice globale.

Investițiile directe nete efectuate pe parcursul anului 2009 de către agenții economici din țară *peste hotare* au fost evaluate la 6.98 mil. USD, fiind determinate de vărsări nete în capitalul social în valoare de 8.20 mil. USD, conform datelor raportate (tabelul nr. 1.7).

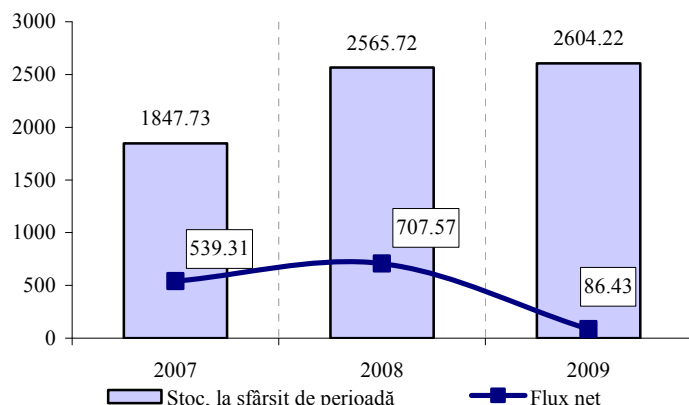
Intrările de *investiții străine directe* în economia națională au fost evaluate la 347.58 mil. USD,

diminuându-se față de anul precedent de 2.5 ori. Această scădere a fost determinată de reducerea participațiilor la capital de 2.4 ori, până la 201.83 mil. USD.

Tabelul nr. 1.7. Investițiile directe (mil. USD)

	2007			2008			2009		
	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net
Investiții directe	611.85	89.81	522.04	868.31	176.82	691.49	350.67	271.22	79.45
<i>peste hotare</i>	0.27	17.54	-17.27	7.10	23.18	-16.08	3.09	10.07	-6.98
<i>în economia națională</i>	611.58	72.27	539.31	861.21	153.64	707.57	347.58	261.15	86.43
capital social	249.79	22.41	227.38	481.21	39.51	441.70	201.83	46.75	155.08
sector bancar	39.98		39.98	30.06		30.06	25.45		25.45
alte sectoare	209.81	22.41	187.40	451.15	39.51	411.64	176.38	46.75	129.63
venit reinvestit și profituri nedistribuite (+) / pierderi (-)	112.81		112.81	99.48		99.48	-24.91		-24.91
sector bancar	27.57		27.57	22.68		22.68	-20.59		-20.59
alte sectoare	85.24		85.24	76.80		76.80	-4.32		-4.32
alt capital (alte sectoare)	248.98	49.86	199.12	280.52	114.13	166.39	170.66	214.40	-43.74
creanțe față de investitorii străini	5.02		5.02	7.69		7.69	9.62	0.15	9.47
angajamente față de investitorii străini	243.96	49.86	194.10	272.83	91.29	181.54	161.04	214.25	-53.21
Structura fluxurilor de investiții directe în economia națională (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
sector bancar	11.0		12.5	6.1		7.5	1.4		5.6
alte sectoare	89.0	100.0	87.5	93.9	100.0	92.5	98.6	100.0	94.4

Graficul nr. 1.16. Investițiile străine directe în economia națională, dinamică anuală (mil. USD)

În cadrul creditării intra-grup, agenții economici rezidenți au valorificat de la investitorii străini împrumuturi în sumă de 161.04 mil. USD; în același timp, conform orarului urmau să fie rambursate 214.25 mil. USD, efectiv fiind achitate 120.53 mil. USD, restul sporind arieratele.

Stocul de investiții străine directe acumulat la sfârșitul anului 2009 a fost evaluat la 2604.22 mil. USD (graficul nr. 1.16), din care: *participațiile la capital și venitul reinvestit* – 1982.62 mil. USD și *creditele intra-grup* (alt capital) – 621.60 mil. USD, pe cap de locuitor revenind 731 USD.

Distribuția geografică a investițiilor străine directe

în capitalul social, acumulate în economia națională, denotă că ponderea majoră (51.7 la sută) aparține investitorilor din țările Uniunii Europene, celor din CSI le revin 13.0 la sută, iar investitorilor din alte țări – 35.3 la sută. Stocul investițiilor în capitalul social, originare din UE, s-a majorat pe parcursul anului 2009, comparativ cu situația din 31 decembrie 2008, cu 1.6 la sută, din CSI – cu 4.1 la sută, din alte țări – cu 9.6 la sută.

Investițiile de portofoliu au înregistrat ieșiri nete în valoare de 5.82 mil. USD, determinate de serviciul euroobligațiunilor.

Derivatele financiare ce includ swap-urile valutare efectuate de băncile licențiate s-au soldat în 2009 cu intrări nete în valoare de 0.34 mil. USD.

Alte investiții s-au soldat cu intrări nete de capital în valoare de 119.85 mil. USD: creanțele financiare externe (*activele*) majorându-se cu 210.51 mil. USD, iar angajamentele față de nerezidenți (*pasivele*) – cu 330.36 mil. USD.

În anul 2009 rambursările nete, efectuate de către nerezidenți din *creditele comerciale* acordate anterior de agenții economici autohtoni (active) au fost evaluate la 50.58 mil. USD, iar creșterea netă a creditelor

comerciale primite de la partenerii străini (pasive) – la 67.65 mil. USD.

Activele externe sub formă de *valută și depozite* s-au majorat pe parcursul anului 2009 cu 265.29 mil. USD în valoare netă, din care activele băncilor licențiate au sporit cu 186.77 mil. USD, iar cele ale agenților economici din alte sectoare și ale persoanelor fizice – cu 78.52 mil. USD. Această majorare poate fi explicată prin convertirea unei părți importante a depozitelor din monedă națională în depozite valutare.

De menționat că, depozitele nerezidenților în băncile licențiate autohtone (pasive) s-au diminuat cu 46.64 mil. USD, în valoare netă.

Împrumuturile externe repartizate pe sectoare sunt prezentate în tabelul nr. 1.8.

Tabelul nr. 1.8. **Împrumuturi externe** (mil. USD)

	2007		2008		2009	
	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări
Împrumuturi ale autorităților monetare (BNM de la FMI)	33.27	22.05	37.56	25.43		14.86
Împrumuturi guvernamentale	79.28	51.68	74.82	54.73	41.19	44.60
din care: reeșalonate	31.94	21.18	31.52	21.74		
Împrumuturi bancare	161.43	39.23	235.75	52.98	100.13	147.86
pe termen lung	150.98	39.23	202.99	48.47	98.13	127.47
pe termen scurt	10.45		32.76	4.51	2.00	20.39
Împrumuturi ale altor sectoare	309.16	144.53	492.81	297.87	189.04	185.34
pe termen lung	302.38	140.14	446.00	272.25	180.61	174.35
pe termen scurt	6.78	4.39	46.81	25.62	8.43	10.99
TOTAL	583.14	257.49	840.94	431.01	330.36	392.66
TOTAL fără cele reeșalonate	551.20	236.31	809.42	409.27	330.36	392.66

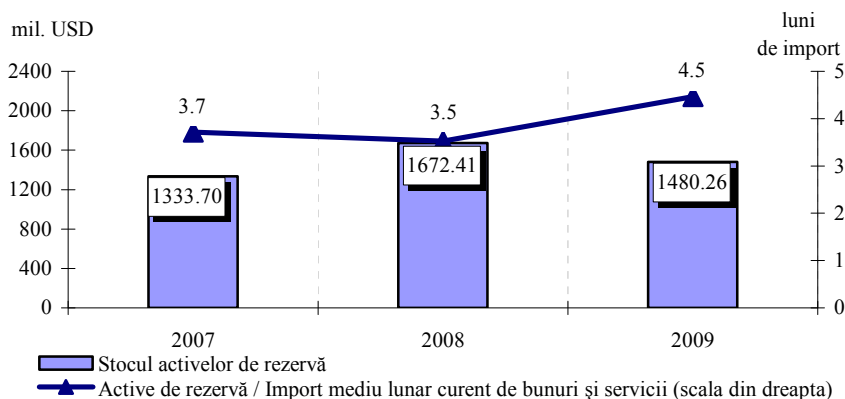
În anul 2009 Banca Națională a Moldovei a rambursat Fondului Monetar Internațional 14.86 mil. USD din împrumuturile primite anterior.

Guvernul Republicii Moldova a valorificat noi împrumuturi din exterior în valoare de 41.19 mil. USD și a rambursat 44.60 mil. USD.

Băncile licențiate au atras din străinătate 100.13 mil. USD, rambursând 147.86 mil. USD din împrumuturile contractate anterior.

Agenții economici din alte sectoare au împrumutat din exterior 189.04 mil. USD. Spre rambursare conform orarului au fost preconizate 185.34 mil. USD, realmente s-au achitat 153.87 mil. USD, sumele neachitate (arieratele) fiind înregistrate la alte pasive.

Graficul nr. 1.17. **Activele oficiale de rezervă ale Republicii Moldova, la sfârșit de perioadă**

economici din alte sectoare.

În cadrul alocărilor de către FMI a drepturilor speciale de tragere pentru asigurarea lichidității, Republica Moldova a primit 117.71 mil. DST (184.20 mil. USD): 91.33 mil. DST (142.66 mil. USD) - în luna august 2009, în cadrul alocării generale și 26.38 mil. DST (41.54 mil. USD) – în luna septembrie, în cadrul alocării speciale.

Alte pasive (arierate și alte angajamente neonorate) pe parcursul anului 2009 s-au acumulat în valoare netă de 187.45 mil. USD, ceea ce reprezintă arieratele agenților

La sfârșitul anului 2009 *activele oficiale de rezervă* ale statului au însumat 1480.26 mil. USD (graficul nr. 1.17).

Rezervele statului s-au diminuat ca rezultat al tranzacțiilor efective reflectate în balanța de plăți cu 200.55 mil. USD, al reevaluării prețurilor instrumentelor financiare – cu 6.88 mil. USD și s-au majorat ca urmare a fluctuației ratei de schimb a altor valute față de dolarul SUA cu 15.28 mil. USD.

Printre tranzacțiile efective ce au influențat volumul activelor oficiale de rezervă, de menționat:

- diminuarea cu 219.84 mil. USD în urma vânzărilor nete de devize străine pe piața valutară internă;
- diminuarea netă cu 166.94 mil. USD condiționată de reducerea de către BNM a ratei rezervelor obligatorii în valută străină ale băncilor licențiate;
- majorarea cu 184.20 mil. USD rezultată din alocările de DST de către FMI;
- plățile pentru serviciul datoriei externe – 85.14 mil. USD, pentru întreținerea ambasadelor – 7.00 mil. USD, pentru cotizații în organizațiile internaționale – 3.39 mil. USD.

Datoria externă a Republicii Moldova

Datoria externă brută a Republicii Moldova la 31 decembrie 2009 a constituit 4368.83 mil. USD, majorându-se față de sfârșitul anului precedent cu 6.4 la sută (tabelul nr. 1.9).

Repartizarea datoriei externe pe sectoare instituționale a fost următoarea: sectorul guvernamental – 21.9 la

Tabelul nr. 1.9. Datoria externă brută a Republicii Moldova (mil. USD)

	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Sector guvernamental	765.80	778.30	957.54
<i>Pe termen lung</i>	<i>765.80</i>	<i>778.30</i>	<i>957.54</i>
Obligațiuni și alte titluri de angajamente	12.69	6.35	
Împrumuturi	753.11	771.95	773.67
Alocări DST			183.87
Autorități monetare	159.36	166.97	153.33
<i>Pe termen lung</i>	<i>159.36</i>	<i>166.97</i>	<i>153.33</i>
Împrumuturi	159.36	166.97	153.33
Bănci	362.37	577.99	481.97
<i>Pe termen scurt</i>	<i>199.24</i>	<i>265.05</i>	<i>199.69</i>
Împrumuturi	10.45	38.70	20.31
Valută și depozite	178.49	226.35	179.38
Alte angajamente aferente datoriei	10.30		
<i>Pe termen lung</i>	<i>163.13</i>	<i>312.94</i>	<i>282.28</i>
Împrumuturi	163.13	312.94	282.28
Alte sectoare	1523.36	1853.01	1994.48
<i>Pe termen scurt</i>	<i>942.03</i>	<i>1111.32</i>	<i>1227.88</i>
Împrumuturi	10.59	30.78	28.30
Credite comerciale	501.73	606.87	676.07
Alte angajamente aferente datoriei	429.71	473.67	523.51
Arierate	84.93	111.66	149.70
Altele	344.78	362.01	373.81
din care datoria pentru resurse energetice	343.16	360.39	372.19
<i>Pe termen lung</i>	<i>581.33</i>	<i>741.69</i>	<i>766.60</i>
Împrumuturi	581.33	741.69	766.60
Investiții directe: creditare intra-grup	545.03	729.81	781.51
Angajamente față de investitorii străini	545.03	729.81	781.51
Arierate	25.86	38.31	154.23
Împrumuturi de la investitorii străini	519.17	691.50	627.28
TOTAL	3355.92	4106.08	4368.83

sută, autoritățile monetare – 3.5 la sută, sectorul bancar – 11.0 la sută, agenții economici din alte sectoare – 45.7 la sută, angajamentele față de investitorii străini direcți – 17.9 la sută.

Stocul *datoriei externe publice și public garantate* (tabelul nr. 1.10) s-a majorat pe parcursul anului cu 19.1 la sută, înregistrând la 31 decembrie 2009 1139.75 mil. USD, în principal pe seama alocărilor drepturilor speciale de tragere de la FMI.

Datoria externă privată negarantată a constituit 3229.08 mil. USD, fiind în creștere cu 2.6 la sută.

Angajamentele pe termen lung s-au majorat pe parcursul anului 2009 cu 3.6 la sută, până la 2787.03 mil. USD, iar cele pe termen scurt – cu 11.8 la sută, până la 1581.80 mil. USD.

Tabelul nr. 1.10. Datoria externă publică, public garantată și datoria privată negarantată
(mil. USD)

	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009
Datoria publică și public garantată	943.99	957.36	1139.75
<i>Pe termen scurt</i>	<i>0.04</i>	<i>0.02</i>	<i>0.02</i>
Alte angajamente aferente datoriei	0.04	0.02	0.02
Arierate (principal și dobândă)	0.04	0.02	0.02
din care: datoria corporațiilor publice	0.04	0.02	0.02
<i>Pe termen lung</i>	<i>943.95</i>	<i>957.34</i>	<i>1139.73</i>
Obligațiuni și alte titluri de angajamente	12.69	6.35	
Împrumuturi	931.26	950.99	955.86
din care datoria corporațiilor publice	5.29	1.14	20.43
Alocări de DST de la FMI			183.87
Datoria privată negarantată	2411.93	3148.72	3229.08
<i>Pe termen scurt</i>	<i>1141.23</i>	<i>1376.35</i>	<i>1427.55</i>
Împrumuturi	21.04	69.48	48.61
Valută și depozite	178.49	226.35	179.38
Credite comerciale	501.73	606.87	676.07
Alte angajamente aferente datoriei	439.97	473.65	523.49
Arierate (principal și dobândă)	84.89	111.64	149.68
Altele	355.08	362.01	373.81
<i>Pe termen lung</i>	<i>725.67</i>	<i>1042.56</i>	<i>1020.02</i>
Împrumuturi	725.67	1042.56	1020.02
Investiții directe: creditare intra-grup	545.03	729.81	781.51
Angajamente față de investitorii străini	545.03	729.81	781.51
Arierate	25.86	38.31	154.23
Împrumuturi de la investitorii străini	519.17	691.5	627.28
Total	3355.92	4106.08	4368.83

Notă: Din septembrie 2007 datoria externă publică include angajamentele corporațiilor publice (agenți economici în capitalul social al cărora statul deține 50.0 la sută sau mai mult)

Tabelul nr. 1.11. Împrumuturi și titluri de angajamente externe (mil. USD)

	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009
Autorități monetare	159.36	166.97	153.33
Împrumuturi (de la FMI)	159.36	166.97	153.33
Datoria de stat	765.80	778.30	773.67
<i>Datoria de stat directă</i>	<i>747.22</i>	<i>762.77</i>	<i>760.37</i>
Împrumuturi	734.53	756.42	760.37
Titluri de angajamente	12.69	6.35	
<i>Datoria garantată asumată de stat</i>	<i>18.58</i>	<i>15.53</i>	<i>13.30</i>
Alte sectoare	18.58	15.53	13.30
Împrumuturi	18.58	15.53	13.30
Datoria corporațiilor publice	5.33	1.16	20.45
Bănci	0.59		
Împrumuturi	0.59		
Alte sectoare	4.74	1.16	20.45
Împrumuturi	4.70	1.14	20.43
Arierate la împrumuturi	0.04	0.02	0.02
Datoria privată garantată de stat	13.50	10.93	8.43
Alte sectoare	13.50	10.93	8.43
Împrumuturi	13.50	10.93	8.43
Datoria privată negarantată de stat	1376.63	1953.49	1999.82
Bănci	172.99	351.64	302.59
Împrumuturi	172.99	351.64	302.59
Alte sectoare	1203.64	1601.85	1697.23
Împrumuturi (inclusiv de la investitorii străini)	1092.89	1451.90	1393.32
Arierate la împrumuturi (inclusiv de la investitorii străini)	110.75	149.95	303.91
TOTAL	2320.62	2910.85	2955.70

Analizând angajamentele sub formă de *împrumuturi și titluri de valoare* (tabelul nr. 1.11), care au însumat 2955.70 mil. USD, constatăm că din acestea 67.9 la sută au revenit sectorului privat (inclusiv datoria garantată de stat, al cărei serviciu a fost efectuat de sectorul privat), iar 32.1 la sută – celui public (aici este inclusă datoria BNM, datoria de stat directă și cea privată asumată de stat în urma executării garanțiilor, precum și datoria corporațiilor publice). Pe parcursul anului 2009 datoria de stat a fost influențată în sensul diminuării de

achitarea (răscumpărarea) obligațiunilor de stat în valoare de 6.35 mil. USD și de rambursările de principal, aferente creditelor valorificate anterior – 44.60 mil. USD, iar în sensul creșterii – de tragerile de noi împrumuturi în sumă de 41.19 mil. USD. Credite noi sub garanția guvernului nu au fost contractate nici în anul 2009.

Împrumuturile externe ale corporațiilor publice s-au majorat cu 19.19 mil. USD ca urmare a valorificărilor noi, stocul acumulat la sfârșitul anului fiind de 20.45 mil. USD.

Tabelul nr. 1.12. Împrumuturi și titluri de angajamente externe, specificarea creditorilor* (mil. USD)

	31.12. 2007	31.12 2008	31.12. 2009
Autorități monetare	159.36	166.97	153.33
FMI	159.36	166.97	153.33
Datoria de stat directă	747.22	762.77	760.37
<i>Organisme internaționale</i>	<i>461.65</i>	<i>480.25</i>	<i>504.53</i>
BIRD și AID	434.49	436.40	441.16
BERD	3.44	2.47	1.50
FIDA	19.31	31.65	37.18
BDCE	4.41	8.79	12.91
BEI		0.94	11.78
<i>Relații bilaterale</i>	<i>272.88</i>	<i>276.17</i>	<i>255.84</i>
SUA	56.74	56.41	53.82
Japonia	22.51	26.89	23.50
Federația Rusă	135.84	133.51	121.30
altele	57.79	59.36	57.22
<i>Titluri de angajamente</i>	<i>12.69</i>	<i>6.35</i>	
Datoria garantată asumată de stat	18.58	15.53	13.30
<i>Alți creditorii</i>	<i>18.58</i>	<i>15.53</i>	<i>13.30</i>
Datoria corporațiilor publice	5.33	1.16	20.45
<i>Organisme internaționale</i>		<i>0.36</i>	<i>9.31</i>
BERD		0.36	9.31
<i>Alți creditorii</i>	<i>5.33</i>	<i>0.80</i>	<i>11.14</i>
Datoria privată garantată de stat	13.50	10.93	8.43
<i>Organisme internaționale</i>	<i>13.50</i>	<i>10.93</i>	<i>8.43</i>
BERD	13.50	10.93	8.43
Datoria privată negarantată de stat	1376.63	1953.49	1999.82
<i>Organisme internaționale</i>	<i>101.41</i>	<i>161.26</i>	<i>141.87</i>
<i>Alți creditorii</i>	<i>1275.22</i>	<i>1792.23</i>	<i>1857.95</i>
TOTAL	2320.62	2910.85	2955.70

* inclusiv arieratele la principal și dobândă

Datoria privată negarantată s-a caracterizat prin prevalarea rambursărilor conform orarului – 544.95 mil. USD, asupra tragerilor – 431.02 mil. USD. Acumulările de arierate la principal au constituit 125.19, iar la dobândă – 28.77 mil. USD. Astfel stocul datoriei private negarantate la sfârșitul anului 2009 a însumat 1999.82 mil. USD.

Distribuția angajamentelor externe pe principalii creditorii ai Republicii Moldova este prezentată în tabelul nr. 1.12.

II. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei

Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2009

Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului fundamental, Banca Națională a Moldovei promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică a statului.

Pentru atingerea acestui obiectiv Banca Națională a Moldovei stabilește și menține condițiile pieței monetare, de credit și valutare care conduc la dezvoltarea economică susținută, stabilă a statului și, în special, a sistemului financiar și valutar bazat pe legile pieței.

Cadrul legislativ al politicii monetare în anul 2009

Politica monetară și valutară pentru anul 2009 a fost elaborată în temeiul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, fiind definitivată în concluzare cu organele economice și financiare respective ale Guvernului Republicii Moldova și aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 18 decembrie 2008.

De asemenea, la finele anului 2009 Banca Națională a Moldovei a aprobat și publicat Strategia politicii monetare pentru 2010-2012. Această strategie de politică monetară are un caracter pe termen mediu și stabilește direcțiile prioritare de activitate ale BNM orientate spre atingerea obiectivului fundamental „asigurarea și menținerea stabilității prețurilor”.

În acest context strategia Politicii Monetare a BNM pentru 2010 – 2012 stabilește obiectivul cantitativ al inflației la nivel de 5.0 la sută pentru anul 2010 cu o posibilă deviere de ± 1.0 puncte procentuale, precum și stabilirea anuală a obiectivului cantitativ în intervalul mijlociu de o singură cifră.

De asemenea, strategia determină regimul politicii monetare, instrumentele monetare și modalitatea lor de aplicare, mecanismul de transmisie a politicii monetare, procesul decizional cu privire al îndeplinirea obiectivului stabilit, comunicarea și transparența politicii monetare.

Pe parcursul anului 2009 coordonarea politicii monetare, valutare și bugetar-fiscale s-a efectuat inclusiv în cadrul Comitetului de Gestionare a Lichidității, instituit de către Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor în anul 2006, având drept obiectiv colaborarea eficientă în vederea realizării atribuțiilor de gestionare și monitorizare a lichidităților pe piața financiară.

La sfârșitul anului 2009 au demarat tratativele dintre Guvernul Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei și Fondul Monetar Internațional privind semnarea Memorandumul cu privire la Politicile Economice și Financiare

pentru anii 2010 – 2012, care ulterior a fost aprobat de Consiliul Directorilor al FMI la 29 ianuarie 2010. Una din precondițiile aprobării documentului respectiv a servit atingerea obiectivelor monetare cantitative pentru finele anului 2009, în special activele interne nete, rezervele internaționale nete și baza

Tabelul nr. 2.1. Plafoane cantitative pentru 31.12.2009

Indicatori monetari	Efectiv la 31.12.2009	Plafon pentru 31.12.2009	Diferența față de plafon
Activele interne nete ale BNM (mil. MDL)	-6029.7	-5090.0	-939.7
Rezerve internaționale nete ale BNM (mil. USD)	1341.0	1300.0	41.0
Bază monetară (mil. MDL)	10456.3	10900.0	-443.7

monetară (tabelul nr. 2.1).

În acest context, de menționat că, la finele anului 2009 Banca Națională a Moldovei a îndeplinit integral criteriile de performanță stipulate în MPEF, fapt ce de asemenea a contribuit la aprobarea acordului respectiv.

În trimestrul IV, 2009 Banca Națională a Moldovei de comun acord cu Biroul Național de Statistică a definitivat Metodologia privind calculul indicelui inflației de bază care a fost adoptată și publicată la 30 decembrie 2009. În temeiul acestei metodologii începând cu luna ianuarie 2010 Biroul Național de Statistică a început calculul și

publicarea indicelui inflației de bază, indicator important al politicii monetare ce denotă impactul factorilor monetari asupra procesului inflaționist.

Implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2009

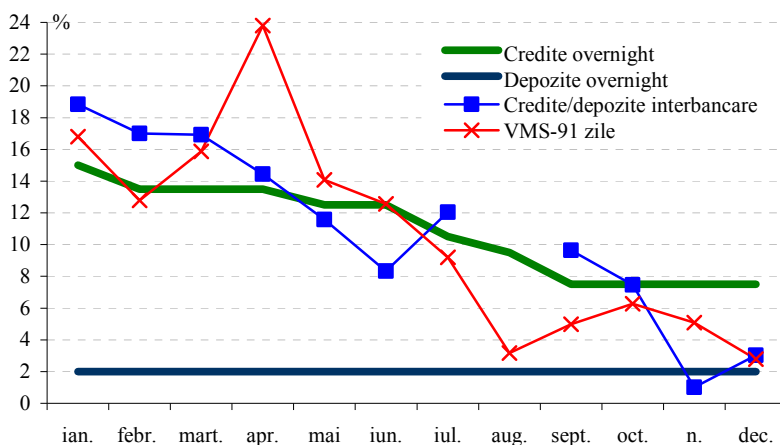
Eficiența implementării și promovării politicii monetare pe parcursul anului 2009 a avut un caracter limitat ca răspuns la criza financiară globală.

Criza financiară a sporit volatilitatea pe piețele monetară și valutară și a amplificat încetinirea activității economice. Astfel, în condițiile presiunilor inflaționiste reduse și a scăderii semnificative a activității economice, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de susținere a lichidității băncilor și de creditare a economiei naționale. Ca urmare, relaxarea politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei prin reducerea treptată pe parcursul anului 2009 a ratei de bază și a normei rezervelor obligatorii a avut drept scop orientarea ratelor dobânzilor pe piață spre scădere și extinderea de mai departe a posibilităților de creditare a sectorului real al economiei.

Deși principalele operațiuni de politică monetară (atât operațiunile de sterilizare pe termen scurt, cât și cele de vărsare de lichiditate) au fost efectuate la rata de bază a BNM, impulsurile transmise de ratele BNM au fost preluate cu întârziere de către piața interbancară a creditelor/depozitelor și de piața valorilor mobiliare de stat (VMS), iar de multe ori nu au influențat ratele dobânzilor pe termen scurt de pe aceste piețe.

Astfel, în luna noiembrie 2009 rata medie la creditele/depozitele interbancare a coborât sub limita inferioară

Graficul nr. 2.1. Evoluția coridorului ratelor dobânzilor în anul 2009

a coridorului ratelor dobânzilor, constituită de rata la depozitele overnight, înregistrând cea mai joasă valoare, de 1.00 la sută anual, situație produsă pe fondul unei stagnări a activității pe această piață generate de excesul de lichiditate din sistemul bancar. De asemenea, pe piața VMS în luna aprilie, în momentul de maxim deficit de lichiditate înregistrat pe piață, randamentele au depășit cu mai bine de 10.0 puncte procentuale limita de sus a coridorului ratelor dobânzilor, rata medie lunară la VMS de 91 zile înregistrând 23.8 la sută anual (graficul nr. 2.1).

Rata de referință a pieței interbancare Chibor overnight, poziționată distorsionat în raport cu rata de politică monetară în prima jumătate a anului, s-a corectat spre sfârșitul anului, înregistrând oscilații relativ mici.

Totuși, pe ansamblul anului 2009 ratele dobânzilor pe piața monetară interbancară și ale valorilor mobiliare de stat au preluat ajustările descendente ale ratei dobânzii de politică monetară. Rata medie lunară a dobânzii la creditele/depozitele interbancare și-a menținut tendința de scădere, ajungând în luna decembrie la nivelul de 3.02 la sută, inferior celui consemnat în luna ianuarie – 18.84 la sută. Rata medie a dobânzii la valorile mobiliare de stat plasate pe piața primară de asemenea a scăzut, de la 17.45 la sută în luna ianuarie până la 4.51 la sută în luna decembrie, iar randamentele aferente tranzacțiilor cu VMS pe piața secundară s-au diminuat de la 17.22 la sută în luna ianuarie până la 3.72 la sută în luna decembrie 2009.

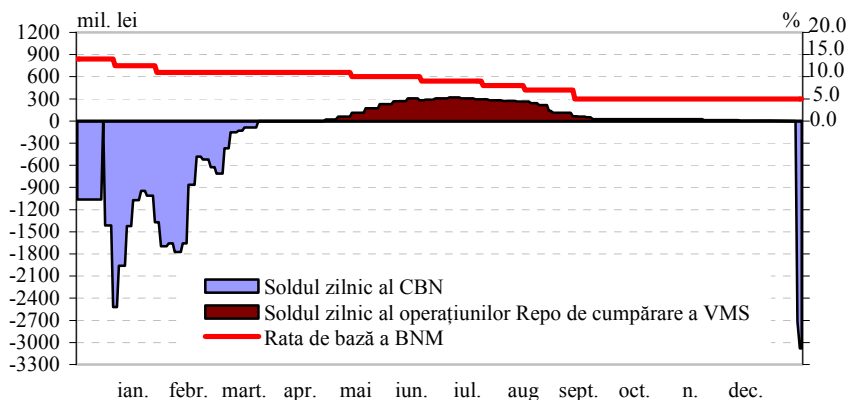
Pe fonul declinului activității economice în țările din regiune ca urmare a crizei financiare globale, pe parcursul anului 2009 s-au diminuat semnificativ intrările nete de capital străin aferente încasărilor din comerțul exterior, investițiile și remitențele. Concomitent, s-a înregistrat sporirea cererii de valută din partea persoanelor fizice, influențată de așteptările privind evoluția cursului de schimb al leului moldovenesc.

Ținând cont de faptul că o volatilitate înaltă a cursului de schimb este dăunătoare atât pentru obiectivul fundamental, cât și pentru stabilitatea financiară a sectorului real și a celui financiar, condițiile create au determinat Banca Națională a Moldovei să intervină pe piață prin vânzări de valută străină în vederea atenuării fluctuațiilor excesive ale cursului de schimb al monedei naționale și descurajării comportamentelor speculative pe piața valutară.

Instrumentele politicii monetare

Pe parcursul anului 2009 Banca Națională a Moldovei a continuat să utilizeze în mod flexibil instrumentele de politică monetară.

Graficul nr. 2.2. Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață deschisă efectuate de BNM în anul 2009

Operațiunile de piață deschisă

Caracterul divergent al pieței monetare pe parcursul anului 2009 a determinat Banca Națională a Moldovei să-și adapteze maniera de dirijare a lichidității în funcție de condițiile pieței, operând prin mai multe instrumente. Alături de cele de absorbție monetară – certificatele Băncii Naționale a Moldovei (CBN), au fost readuse pe piață, după o întrerupere de mai bine de 10 ani, tranzacțiile REPO de cumpărare a VMS (graficul nr. 2.2).

Vânzări de certificate ale BNM

Certificatele Băncii Naționale a Moldovei, ca instrument de absorbție monetară, au fost utilizate activ de către BNM numai la începutul anului (primele luni) și la finele anului 2009 (ultimele zile); surplusul de lichiditate înregistrat pe piață în a doua jumătate a anului, ca urmare a procurărilor de valută de către BNM și a reducerii normei rezervelor obligatorii, fiind lăsat băncilor pentru creditarea sectorului real al economiei.

În primele două luni ale anului Banca Națională a Moldovei a organizat săptămânal câte două licitații de vânzare a CBN, iar începând cu a doua jumătate a lunii martie 2009 a recurs la o singură licitație pe săptămână. Certificatele emise în această perioadă au avut scadența de 7 zile, în acest mod BNM și-a realizat obiectivul de trecere la emiterea de CBN pe o singură scadență.

Soldul zilnic al CBN emise în trimestrul I, 2009 a evoluat de la valoarea maximă de 2518.5 mil. lei în luna ianuarie până la valoarea minimă de 89.0 mil. lei înregistrată la finele lunii martie 2009.

Pe parcursul anului 2009 certificatele au fost vândute cu o dobândă echivalentă cu rata de bază a BNM.

În primele luni ale anului 2009 rata de bază a fost diminuată prin două ajustări cu câte 1.50 puncte procentuale, la 20 ianuarie și la 10 februarie 2009, până la nivelul de 11.00 la sută anual. Astfel, rata dobânzii la CBN emise a coborât de la 13.96 la sută anual la începutul lunii ianuarie până la 11.00 la sută anual în lunile februarie – martie 2009. Ca urmare a diminuării ratei de bază în perioadele următoare ale anului 2009, emisiunile de CBN din luna decembrie au fost efectuate la rata dobânzii de 5.0 la sută anual.

Pe ansamblul anului 2009 rata medie ponderată a operațiunilor de sterilizare s-a cifrat la 10.62 la sută anual față de 17.00 la sută înregistrată în anul precedent.

Ratele în scădere înregistrate la operațiunile de sterilizare ale BNM, precum și volumele nesemnificative comparativ cu anul precedent au condus la reducerea costului suportat de BNM pentru sterilizarea excesului de lichiditate de la 210.8 mil. lei în anul 2008 până la 32.8 mil. lei în anul 2009.

Tranzacții REPO

În contextul lichidității în scădere înregistrate pe piață începând cu finele trimestrului I, 2009, Banca Națională a Moldovei a început din luna mai 2009 acordarea lichidităților sistemului bancar prin operațiuni REPO de cumpărare a VMS cu rata de bază a BNM pe termen de până la 6 luni.

În lunile mai – iunie și în prima săptămână a lunii iulie au fost desfășurate operațiuni REPO de cumpărare a VMS sub formă de negocieri, Banca Națională a Moldovei furnizând lichidități băncilor prin acest instrument în volum de 346.0 mil. lei.

Începând cu luna noiembrie 2009, Banca Națională a Moldovei și-a reiterat intenția de a sprijini revitalizarea procesului de creditare a economiei, angajându-se să asigure lichiditate permanentă băncilor prin inițierea săptămânală a operațiunilor REPO de cumpărare a VMS sub formă de licitații cu rata fixă a dobânzii (rata de bază a BNM), conform unui grafic elaborat pentru perioada noiembrie 2009 – decembrie 2010, publicat pe pagina oficială a BNM.

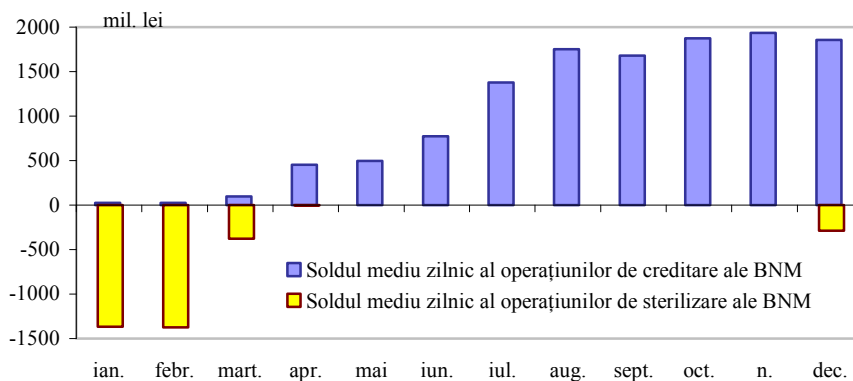
Din cele 7 licitații anunțate de BNM, doar la licitația din 25 noiembrie 2009 au fost depuse cereri, fiind acordată lichiditate unei singure bănci în volum de 3.0 mil. lei cu rata dobânzii de 5.00 la sută anual pe un termen de 28 zile.

Rata medie ponderată a dobânzii la operațiunile REPO de cumpărare efectuate pe parcursul anului 2009 a înregistrat 10.16 la sută anual, termenul mediu constituind 114 zile.

Activitatea de creditare

În condițiile restrângerii în trimestrul I, 2009 a excedentului de lichiditate, începând cu luna aprilie Banca Națională a Moldovei a trecut în poziția de creditor în raport cu sistemul bancar (graficul nr. 2.3).

Graficul nr. 2.3. Operațiunile BNM efectuate pe piața monetară

Lărgirea accesibilității resurselor creditoare ale Băncii Naționale a Moldovei în anul 2009 a fost realizată ca rezultat al diversificării destinațiilor și majorării termenelor creditelor acordate băncilor.

Pe parcursul anului 2009 Banca Națională a alocat credite pentru menținerea lichidității băncilor,

creditarea agenților economici din sectorul real al economiei și protejarea integrității sistemului bancar.

Volumul creditelor acordate de către Banca Națională a Moldovei a constituit 2209.9 mil. lei, reprezentând ponderea principală în volumul total al operațiunilor de refinanțare ale BNM.

Resursele creditoare ale Băncii Naționale a Moldovei au fost acordate preponderent pentru menținerea lichidității sistemului bancar și pentru creditarea sectorului real al economiei.

Pentru menținerea lichidității băncilor, în anul 2009 Banca Națională a Moldovei a acordat credite băncilor licențiate în sumă de 660.0 mil. lei, soldul acestor credite la 31 decembrie 2009 cifrându-se la 450.0 mil. lei.

În scopul creditării sectorului real al economiei, Banca Națională a Moldovei în lunile mai - august 2009 a deschis băncilor linii de credit pe termen de un an în sumă de 960.0 mil. lei. La finele anului soldul creditelor acordate pentru creditarea sectorului real al economiei a constituit 798.0 mil. lei. Creditele menționate au fost alocate de către bănci primordial în ramurile industriei și comerțului (42.2 la sută), agriculturii și industriei alimentare (circa 33.6 la sută), precum și industriei energetice și a combustibilului (circa 14.1 la sută).

Creditele pentru menținerea lichidității băncilor și pentru creditarea sectorului real al economiei au fost acordate cu rata de bază a BNM, variabilă pe perioada acțiunii contractelor de credit, care pe ansamblul anului s-a diminuat de la 11.00 până la 5.00 la sută anual.

Pe parcursul anului 2009 Banca Națională a Moldovei a continuat monitorizarea creditelor acordate în anii precedenți pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor. La finele anului de referință soldul acestor credite s-a cifrat la 21.9 mil. lei. Ca rezultat al achitărilor efectuate în termen și al achitărilor anticipate, soldul creditelor acordate pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor comparativ cu sfârșitul anului 2008 a fost în diminuare cu 17.0 la sută.

Soldul total al datoriei creditoare a băncilor față de Banca Națională a Moldovei la 31 decembrie 2009 a constituit 1859.8 mil. lei față de datoria de 26.4 mil. lei înregistrată la finele anului 2008 care a fost reprezentată integral de creditele acordate pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor.

În anul 2009, comparativ cu anul 2008, în structura gajului ce asigură datoriile creditoare ale băncilor față de BNM au intervenit modificări esențiale. În anul de referință în calitate de gaj la acordarea creditelor au fost acceptate rezervele obligatorii ale băncilor în lei moldovenești și în valute liber convertibile menținute la BNM și valori mobiliare de stat, atunci când în anul 2008 gajul a fost constituit doar din mijloace bănești din conturile „Loro” ale băncilor menținute la BNM.

Facilitățile permanente

Regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight), stabilit de BNM, a permis băncilor gestionarea eficientă a lichidităților proprii și a oferit BNM un plus de flexibilitate în realizarea politicii monetare.

Facilitatea de credit overnight. În contextul deficitului de lichiditate urmărit în sistemul bancar la începutul anului 2009, Banca Națională a Moldovei în perioada lunilor februarie – mai 2009, având drept scop asigurarea funcționării adecvate a pieței monetare interbancare, a furnizat prin intermediul facilității de credit overnight mijloace bănești la cererea băncilor, soldul mediu zilnic în această perioadă constituind circa 66.8 mil. lei.

Pe parcursul perioadei menționate valoarea minimă a soldului mediu zilnic al creditelor overnight în mărime de 10.0 mil. lei a fost înregistrată în luna februarie, iar valoarea maximă de 126.0 mil. lei – în luna aprilie 2009.

Facilitatea de depozit overnight. Inversarea poziției Băncii Naționale a Moldovei în raport cu sistemul bancar nu a exclus formarea permanentă în anul 2009 a excedentului de lichiditate pe termen scurt, care a fost plasat la Banca Națională a Moldovei la inițiativa băncilor prin intermediul facilității de depozit.

Soldul mediu zilnic al depozitelor overnight pe parcursul anului a avut o traiectorie ascendentă, de la 59.9 mil. lei în luna ianuarie până la 3069.1 mil. lei în luna decembrie 2009, mărimea soldului crescând în funcție de majorarea excesului de lichiditate din sistemul bancar.

Rezervele obligatorii

În anul 2009 Banca Națională a Moldovei, pe lângă politica ratei dobânzii, a continuat să utilizeze în mod activ mecanismul rezervelor obligatorii în scopul realizării obiectivelor sale de politică monetară.

Pe parcursul lunilor iunie – septembrie 2009 Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, concomitent cu diminuarea ratei de bază, de patru ori a decis micșorarea normei rezervelor obligatorii.

La 18 iunie 2009 norma rezervelor obligatorii a fost diminuată cu 1.5 puncte procentuale, fiind stabilită în proporție de 16.0 la sută din baza de calcul, începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 21 iunie 2009 – 5 iulie 2009.

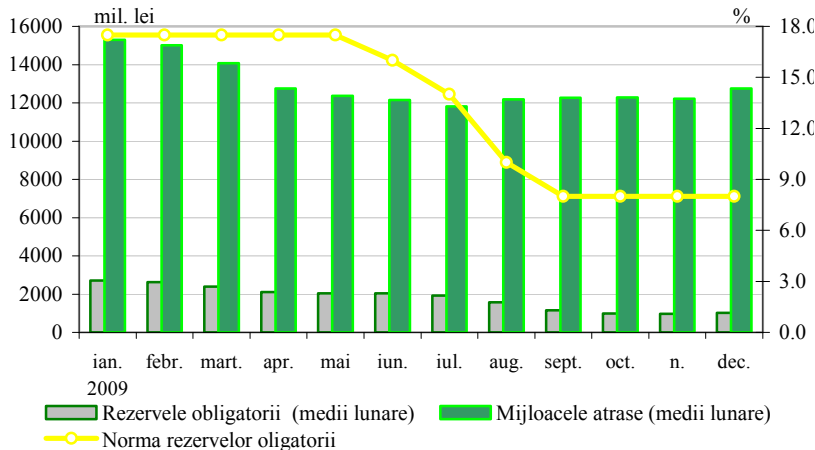
La 16 iulie 2009 norma rezervelor obligatorii a fost diminuată cu 2.0 puncte procentuale, fiind stabilită în proporție de 14.0 la sută din baza de calcul, începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 21 iulie – 5 august 2009.

La 6 august 2009 norma rezervelor obligatorii în lei moldovenești a fost stabilită în mărime de 10.0 la sută, iar a celor în valute liber convertibile – de 12.0 la sută din baza de calcul (în diminuare cu 4.0 puncte procentuale și, respectiv, cu 2.0 puncte procentuale), începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase

6 august 2009 – 20 august 2009.

La 3 septembrie 2009 norma rezervelor obligatorii în lei moldovenești și în valute liber convertibile a fost stabilită în mărime de 8.0 la sută din baza de calcul (în diminuare cu 2.0 și cu 4.0 puncte procentuale, respectiv), începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 6 septembrie 2009 – 20 septembrie 2009.

Graficul nr. 2.4. Evoluția mijloacelor atrase în MDL, a rezervelor obligatorii MDL și a normei rezervelor obligatorii în anul 2009

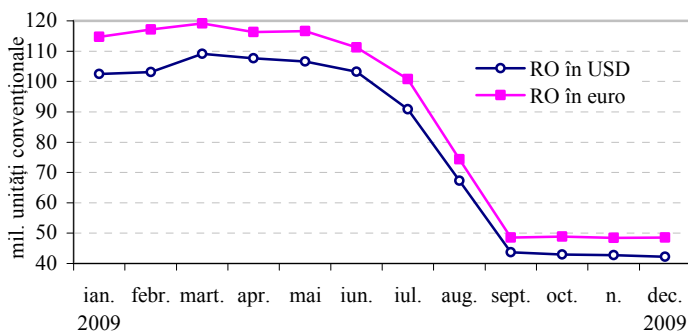

În situația menținerii normei rezervelor obligatorii la un nivel constant de 17.5 la sută din baza de calcul, rezervele obligatorii în lei moldovenești s-au diminuat cu circa 19.0 la sută, din cauza evoluției negative a mijloacelor atrase, drept consecință a crizei financiare globale.

Curba descendentă pe care se înscriu rezervele obligatorii pe parcursul lunilor iunie – noiembrie 2009 a fost determinată în principal de diminuarea normei rezervelor obligatorii și de menținerea în perioada nominalizată a trendului descendent al mijloacelor atrase de către bănci.

În luna decembrie 2009 trendul rezervelor obligatorii în lei moldovenești s-a inversat, înregistrând o creștere pentru două perioade consecutive de urmărire a mijloacelor atrase.

Graficul nr. 2.5. Evoluția rezervelor obligatorii în USD și EUR pe parcursul anului 2009

menținute de bănci la sfârșitul lunii decembrie 2008 (graficul nr. 2.5).

Micșorarea consecutivă a normei rezervelor a generat volume ample de lichiditate excedentară în sistemul bancar, influențând creșterea capacității de creditare a băncilor, condiție necesară pentru restabilirea creșterii economice.

Pe parcursul anului 2009 nivelul rezervelor obligatorii constituite de bănci a fost determinat de mărimea normei rezervelor obligatorii și de evoluția mijloacelor atrase (graficul nr. 2.4).

În perioada lunilor ianuarie – mai 2009,

Suma rezervelor obligatorii în lei moldovenești constituite de bănci respectiv perioadei de urmărire a mijloacelor atrase 6 decembrie – 20 decembrie 2009 și menținute la finele anului a constituit 1041.9 mil. lei, în diminuare cu 1844.4 mil. lei, sau de circa 2.8 ori comparativ cu perioada similară a anului precedent.

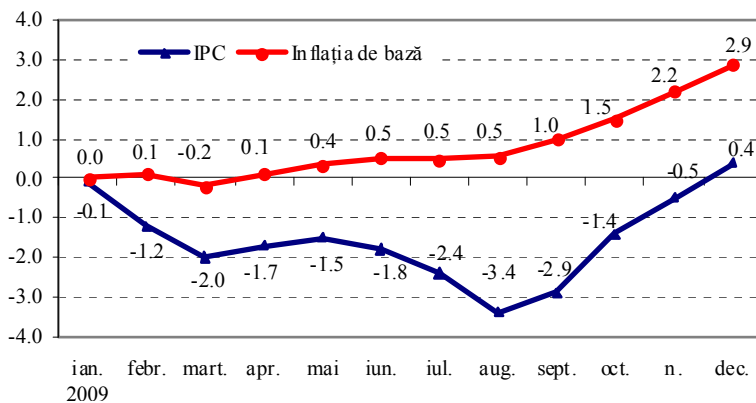
Suma rezervelor obligatorii menținute de bănci în dolari SUA și în euro la 31 decembrie 2009 au constituit, respectiv, 42.0 mil. dolari SUA și 48.6 mil. euro, în diminuare cu 68.4 mil. dolari SUA și 73.7 mil. euro, sau de 2.6 și 2.5 ori, respectiv, comparativ cu rezervele obligatorii

Rezultatele politicii monetare și valutare în anul 2009

Implementarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2009 a avut loc într-o situație economică de criză. Abaterea importantă a evoluției indicatorilor macroeconomici față de ipotezele și așteptările macroeconomice care au servit drept bază la elaborarea politicii monetare, situația gravă și anticipările negative ale populației au influențat semnificativ implementarea politicii monetare și realizarea obiectivului fundamental. Totodată, de menționat că, în aceste condiții dificile Banca Națională a Moldovei a reușit să asigure stabilitatea relativă a prețurilor, să mențină stabilitatea sistemului bancar și să tempereze presiunile pe piața valutară. În acest context, conform datelor preliminare oferite de Biroul Național de Statistică, produsul intern brut s-a diminuat în termeni reali cu 6.5 la sută. În aceeași perioadă exportul de bunuri și servicii a înregistrat o scădere de 7.8 la sută, iar importul – de 19.3 la sută în

comparație cu anul precedent. Cursul mediu de schimb al monedei naționale pentru anul 2009 a constituit 11.1134 MDL pentru 1 dolar SUA. Bugetul de stat a înregistrat un deficit de 6.0 la sută din PIB.

Graficul nr. 2.6. Evoluția cumulativă a indicilor prețurilor de consum pentru anul 2009 (%)

Restrângerea activității economice asociată cu criza economică mondială care s-a răsfrânt asupra economiei naționale a condiționat reducerea considerabilă a ritmurilor de creștere a prețurilor de consum și înregistrarea la finele anului 2009 a inflației de 0.4 la sută, inclusiv prețurile la produsele alimentare s-au diminuat cu 3.8 la sută, iar la mărfurile nealimentare și la serviciile prestate populației prețurile au crescut cu 2.5 și 2.2 la sută, respectiv (graficul nr. 2.6).

Indicele inflației de bază¹ pentru anul 2009 a constituit 2.9 la sută, fiind superior nivelului ratei inflației cu 2.5 puncte procentuale și cu 6.1 puncte procentuale mai mic față de limita indicatorului inflației inițial prognozat, ceea ce denotă că deflația înregistrată pe parcursul anului 2009 a fost potențată preponderent de factori nemonetari.

Implementarea instrumentelor și măsurilor de politică monetară, orientate spre atenuarea consecințelor crizei economice globale, inclusiv retragerea investițiilor străine, diminuarea lichidităților sectorului bancar, anticipările deprecierei monedei naționale și retragerea depozitelor de către populație au condus la următoarea dinamică a indicatorilor monetari.

Dinamica indicatorilor monetari

Baza monetară

Tabel nr. 2.2. Componentele bazei monetare la sfârșitul perioadei (mil. lei)

	2008	2009	Modificare	
			relativă %	absolută mil. lei
Baza monetară	11633.6	10456.3	- 10.1	- 1177.3
Bani în circulație	7578.7	8849.0	16.8	1270.3
Rezerve bancare	4051.3	1604.4	- 60.4	- 2446.9
Rezerve obligatorii	2886.3	1041.9	- 63.9	- 1844.4
Alte rezerve	1165.0	562.5	- 51.7	- 602.5
Depozite ale întreprinderilor de stat	3.6	2.9	-19.5	- 0.7

În anul 2009 *baza monetară*² s-a micșorat cu 10.1 la sută (1177.3 mil. lei) față de anul precedent și a constituit 10456.3 mil. lei la sfârșitul lunii decembrie 2009. Evoluția bazei monetare a fost determinată de scăderea *activelor interne nete* cu 1832.5 mil. lei, sau cu 45.6 la sută față de finele anului 2009, ca urmare a micșorării altor articole cu 2222.1 mil. lei.

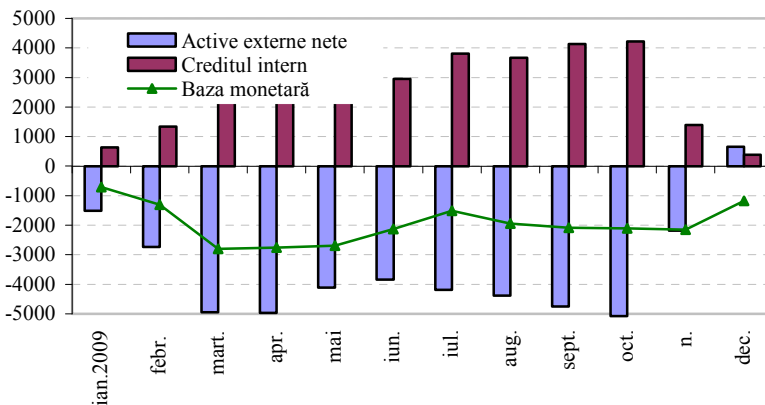
¹ Indice calculat prin metoda excluderii (au fost excluse produsele alimentare, combustibilul, produsele și serviciile cu prețuri administrate), în baza IPC calculat de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

² Baza monetară include banii în circulație (în afara sistemului bancar), rezervele bancare (rezervele băncilor în lei menținute în conturile corespondente la Banca Națională a Moldovei și numerarul în casele băncilor) și depozitele la vedere ale altor organizații la Banca Națională a Moldovei.

Totodată, *creditul intern* s-a majorat cu 389.7 mil. lei, sau cu 8.4 la sută, ca rezultat al creșterii cu 493.0 mil. lei, sau cu 11.8 la sută a cererilor de plăți ale Băncii Naționale a Moldovei față de bănci, în timp ce cererile de plăți față de Guvern au manifestat o tendință opusă, micșorându-se cu 103.3 mil. lei, sau cu 21.6 la sută.

Dinamica *creditului intern* s-a menținut pozitivă pe tot parcursul anului 2009, continuând să se intensifice până în luna octombrie. În trimestrul IV tendința s-a inversat, consemnându-se un declin accentuat al ritmului de creștere (graficul nr. 2.7), fapt datorat în special măsurilor de absorbție a excesului de lichiditate de pe piața monetară prin aplicarea instrumentelor de politică monetară: a vânzării de certificate ale Băncii Naționale a Moldovei (CBN) și a acceptării de la bănci a depozitelor overnight.

Graficul nr. 2.7. Componentele sporului bazei monetare față de decembrie 2008 (mil. lei)

Activele externe nete ale Băncii Naționale a Moldovei au sporit cu 655.2 mil. lei, sau cu 4.2 la sută față de sfârșitul anului 2008.

De menționat că, în lunile aprilie-iunie 2009, precum și în octombrie-decembrie dinamica activelor externe nete a fost caracterizată de o traiectorie ascendentă, fiind mai pronunțată la sfârșitul anului, perioadă în care a atins valori pozitive. Evoluția activelor externe nete a fost influențată de procurările de către Banca Națională a Moldovei a valutei străine pe piața interbancară (graficul nr. 2.7).

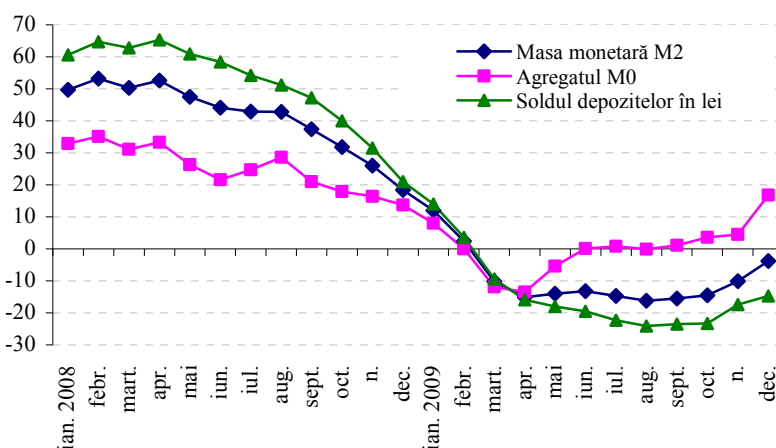
La sfârșitul anului 2009 ponderea *banilor în circulație* în structura bazei monetare s-a majorat cu 19.5 puncte procentuale, de la 65.1 la sută până la 84.6 la sută. În același timp, ponderea *rezervelor bancare* s-a diminuat de la 34.8 la sută până la 15.3 la sută. Scăderea ponderii rezervelor bancare pe parcursul anului 2009 a fost condiționată de reducerea semnificativă a normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în moneda națională, până la 8.0 la sută la sfârșitul anului 2009.

Multiplicatorul monetar M3 (raportul dintre baza monetară și masa monetară M3) în perioada de referință a crescut de la 2.72 până la 3.13, ca urmare a evoluției negative sporite a bazei monetare pe fondul creșterii neesențiale a masei monetare M3.

Masa monetară

În ianuarie – decembrie 2009 *masa monetară (M2)*³ s-a micșorat cu 3.8 la sută, consemnând o decelerare semnificativă în comparație cu creșterea anuală de 18.4 la sută din anul 2008. Dinamica anuală a agregatului M2 a fost caracterizată de tendințe negative, fiind mai pronunțate în perioada februarie – mai 2009, cu o scădere accentuată în luna aprilie față de decembrie 2008 – cu 21.9 la sută.

Graficul nr. 2.8. Evoluția componentelor masei monetare M2 (creștere față de luna similară a anului precedent, %)

Restrângerea masei monetare M2 pe parcursul anului a fost imprimată de contribuțiile de sens opus ale numerarului în circulație și depozitelor în moneda națională.

La începutul anului (în intervalul ianuarie-aprilie 2009) dinamica ambelor componente ale masei monetare M2 s-a stabilit pe un teritoriu negativ, continuând trendul descendent din anul 2008 și

³ Masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei și instrumentele pieței monetare.

reflectând un comportament similar (graficul nr. 2.8). Această perioadă s-a caracterizat prin retragerea banilor din circulație ca rezultat al vânzării nete a valutei străine de către BNM. Din luna mai 2009 dinamica **agregatului monetar (M0)**⁴ și-a schimbat traiectoria, înregistrând semne de stabilizare, fapt explicat prin prevalarea procurărilor de valută străină asupra vânzărilor.

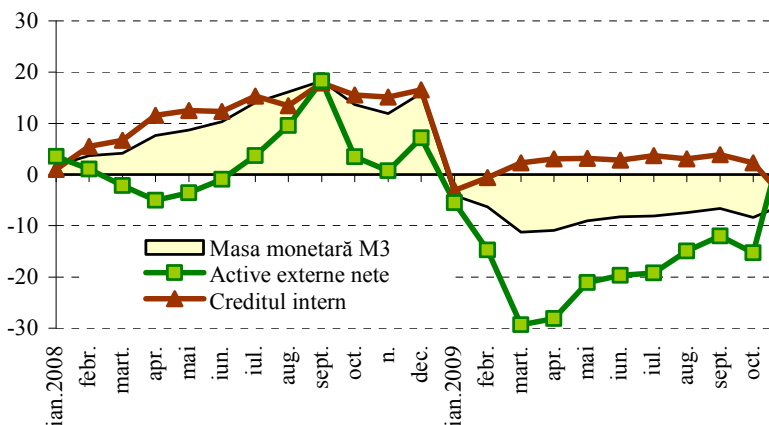
În anul 2009 depozitele în moneda națională au consemnat un declin mai profund comparativ cu evoluția agregatului monetar M0 – cu 14.7 la sută (în anul 2008 acestea au sporit cu 21.0 la sută). Astfel, depozitele în moneda națională au contribuit la scăderea M2 în mod direct, determinând trendul negativ al dinamicii M2 în anul 2009.

Cauzele principale de micșorare a depozitelor în moneda națională atrase de la instituțiile nefinanciare și instituțiile financiare nemonetare, precum și de la populație au fost înrăutățirea condițiilor de executare a serviciului datoriei aferente creditelor acordate acestor sectoare ale economiei și micșorarea veniturilor curente care, pe fundalul reducerii activității economice, au condus la insuficiența surselor bănești ale acestora.

Ponderea depozitelor la vedere în totalul depozitelor în moneda națională a constituit 36.0 la sută în luna decembrie 2009, crescând în perioada de raportare cu 7.6 puncte procentuale. Această regrupare în structura depozitelor în moneda națională în favoarea depozitelor la vedere denotă necesitatea accesului la mijloacele bănești cu lichiditate înaltă, impusă de insuficiența acestora atât din partea agenților economici, cât și a populației.

În același timp, ritmul de creștere a **masei monetare (M3)**⁵ s-a temperat la 3.2 la sută în anul 2009, față de 15.9 la sută înregistrat în anul 2008.

Graficul nr. 2.9. Evoluția contrapartidelor masei monetare M3
(creștere față de luna similară a anului precedent, %)

Din perspectiva contrapartidelor masei monetare M3, evoluțiile creditelor acordate sectorului privat și populației au exercitat un efect negativ asupra indicatorului monetar M3 în perioada ianuarie-noiembrie 2009, determinând stagnarea procesului de creditare a economiei. Un alt impact asupra reducerii M3 în această perioadă l-a avut și trendul descendent al activelor externe nete, ca urmare a majorării fluxului net negativ al operațiunilor de export–import și al creditelor externe private în condițiile restrângerii activității economice în sectorul privat. În decembrie 2009 trendurile ambelor contrapartide ale masei monetare M3 au revenit la valori pozitive

(graficul nr. 2.9).

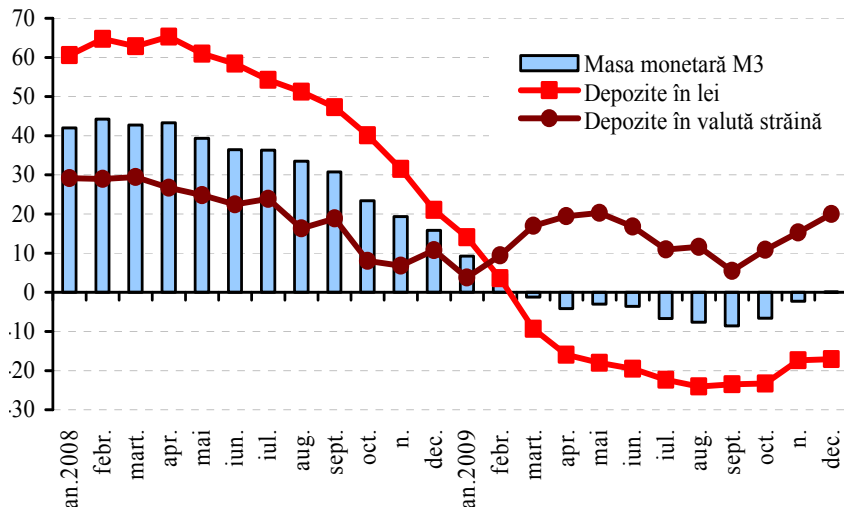
Dinamica pozitivă a indicatorului monetar M3, diferită de cea a masei monetare M2, se explică prin trendul ascendent al depozitelor în valută străină, recalculate în lei, care pe parcursul anului 2009 s-au majorat semnificativ – cu 18.5 la sută, în timp ce creșterea acestora în dolari SUA a constituit doar 0.2 la sută (graficul nr. 2.10).

Cel mai înalt ritm de creștere a depozitelor în valută străină, exprimate în dolari SUA, a fost consemnat în luna mai 2009 – cu 7.1 la sută (67.7 mil. USD), determinat de așteptările privind deprecierea leului

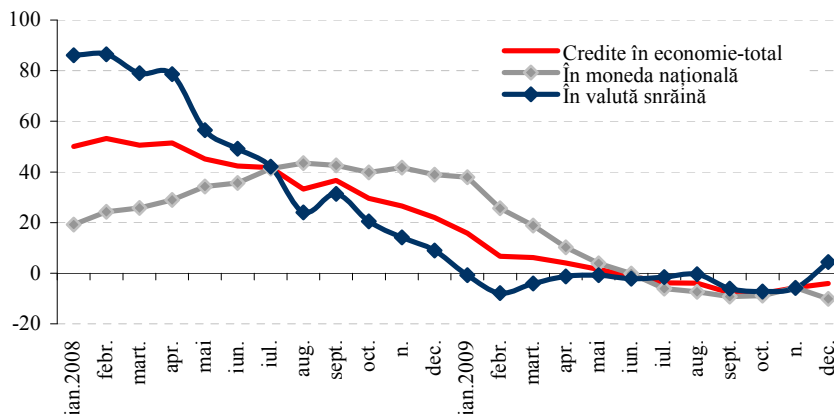
⁴ Agregatul monetar M0 - Banii în circulație, reprezintă banii în numerar emiși în circulație de către Banca Națională a Moldovei, exclusiv numerarul în casele băncilor și în casa Băncii Naționale a Moldovei.

⁵ Masa monetară M3 include masa monetară M2 și depozitele în valută străină ale rezidenților exprimate în lei.

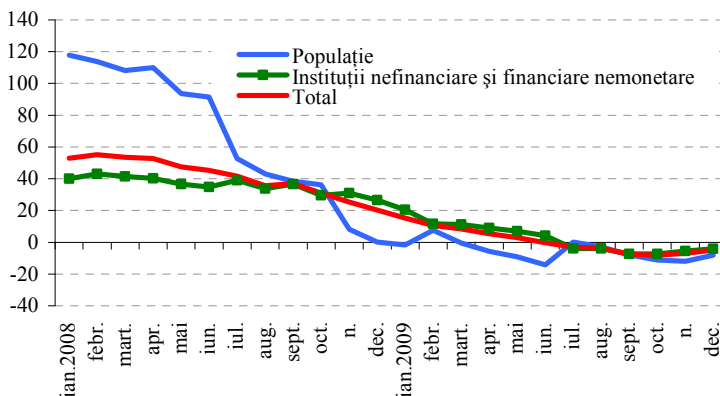
Graficul nr. 2.10. Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (creștere față de luna similară a anului precedent, %)

Graficul nr. 2.11. Evoluția creditelor în economie (creștere față de luna similară a anului precedent, %)

Graficul nr. 2.12. Soldul creditelor acordate economiei pe sectoare (creștere față de luna similară a anului precedent, %)

moldovenesc față de dolarul SUA în condițiile aprofundării crizei economice și drept consecință relocarea surselor bănești către depozitele în valută străină în detrimentul depunerilor în moneda națională.

Ulterior, dinamica depozitelor în valută străină a înregistrat o temperare, menținută până în luna septembrie cu o creștere moderată în trimestrul IV, 2009.

• **Piața creditelor**

În anul 2009 **soldul total al creditelor acordate în economie**⁶ s-a micșorat cu 4.9 la sută față de anul 2008, manifestând o tendință opusă celei din anul precedent, în care a fost înregistrată o creștere de 20.3 la sută.

Încetinirea ritmului a fost consemnată atât la creditele acordate în moneda națională, cât și la cele în valută străină, creditele în moneda națională fiind afectate mai puternic, reflectând o dinamică anuală de minus 10.7 la sută, influențată în special de condițiile nefavorabile ale ofertei creditelor noi cu rata dobânzii înaltă atât pentru sectorul privat, cât și pentru populație. Astfel, cererea scăzută de credite se explică prin creșterea costurilor creditelor noi și prin așteptările pesimiste privind veniturile viitoare (graficul nr. 2.11).

Soldul creditelor acordate sectorului privat s-a diminuat în anul 2009 cu 4.3 la sută, atunci când în anul precedent s-a înregistrat o creștere de 22.0 la sută.

Soldul creditelor acordate sectorului privat în valută străină, exprimate în dolari SUA, s-a caracterizat printr-un ritm de scădere mai pronunțat (17.2 la sută) comparativ cu cel al creditelor acordate în moneda națională, fapt cauzat de factorii comuni ai ambelor componente ale creditelor sectorului privat și de deprecierea leului moldovenesc față de dolarul SUA și euro, precum și de posibilul impact asupra

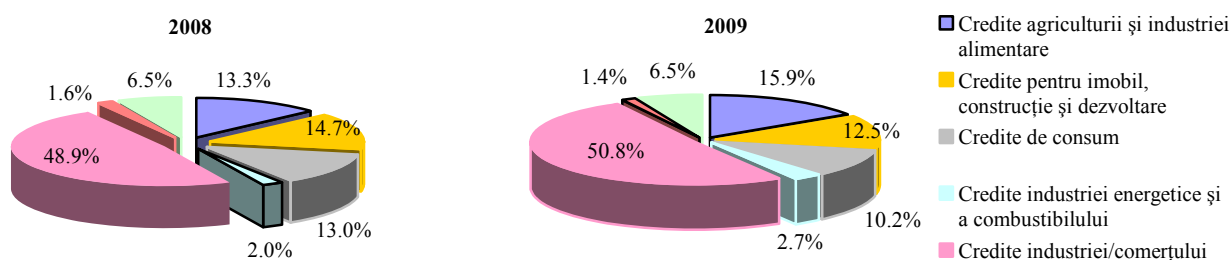
⁶ Conform metodologiei FMI, din totalul creditelor în economie (inclusiv dobânda calculată la credite) sunt excluse creditele interbancare și creditele acordate Guvernului.

sectorului privat legat de riscul de depreciere bruscă a monedei naționale.

Cel mai accentuat ritm negativ a fost înregistrat la soldul creditelor acordate populației, care a constituit 8.2 la sută în anul 2009 (graficul nr. 2.12), fiind determinat de micșorarea cu 30.0 la sută a soldurilor împrumuturilor de consum, a căror pondere în totalul creditelor acordate populației la sfârșitul anului 2009 a constituit 51.4 la sută.

În structura creditelor pe ramuri economice, în anul 2009 s-au produs schimbări ce indică reducerea cererii, pe fundalul scăderii încrederii consumatorilor, pentru creditele de consum, a căror pondere s-a micșorat de la 13.0 până la 10.2 la sută, de asemenea, pentru creditele pentru imobil, construcție și dezvoltare, sectorul cel mai afectat de criza financiară internațională, de la 14.7 până la 12.5 la sută. În același timp, creditele acordate industriei și comerțului, precum și cele acordate agriculturii și industriei alimentare s-au menținut preponderente, consemnând creșteri ale ponderii, respectiv, de la 48.9 până la 50.8 la sută și de la 13.3 până la 15.9 la sută la finele anului 2009 (graficul nr. 2.13).

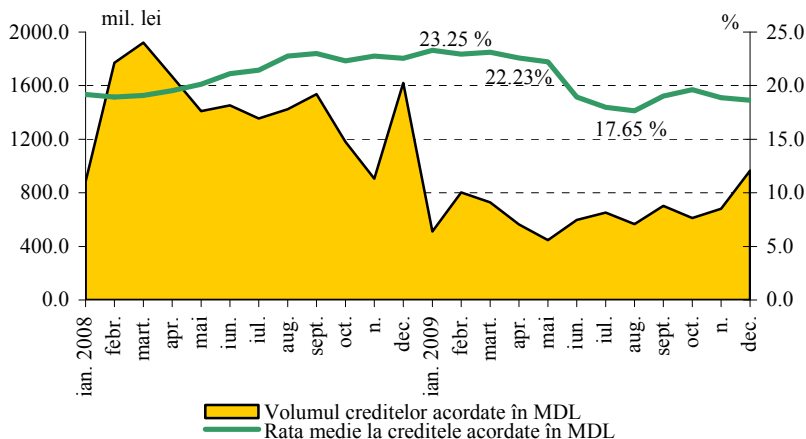
Graficul nr. 2.13. Structura soldului creditelor acordate pe ramuri economice (%)

Evoluția creditelor noi acordate și a ratelor dobânzilor

În anul 2009 procesul de creditare a economiei a înregistrat un declin accentuat de 48.8 la sută (până la nivelul de 14246.4 mil. lei) față de creșterea de 5.0 la sută din anul 2008. Regresul procesului de creditare a economiei poate fi pus, în mare măsură, pe seama anticipațiilor pesimiste atât ale sectorului real, cât și ale sectorului bancar, determinate de reducerea finanțării băncilor de către organizațiile internaționale în condițiile adâncirii crizei financiare mondiale și de diminuarea lichidităților din sistemul bancar.

Graficul nr. 2.14. Dinamica volumelor și ratelor medii la creditele acordate în moneda națională

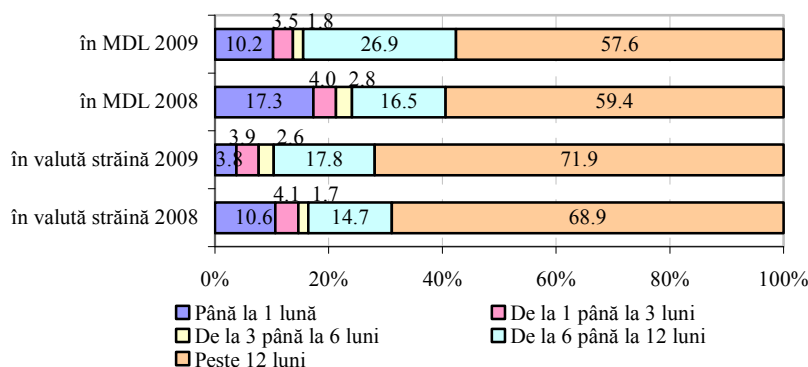

Evoluțiile consemnate la nivelul ambelor componente reflectă dinamici negative, cea a componentei în moneda națională fiind mai pronunțată comparativ cu cea a componentei în valută străină (în reducere cu 54.3 la sută, sau cu 9299.3 mil. lei față de anul precedent) (graficul nr. 2.14).

Ponderea majoritară în volumul creditelor acordate în moneda națională a fost reprezentată în continuare de creditele acordate persoanelor juridice, care au deținut 84.9 la sută din totalul creditelor în lei, deși s-au redus cu 51.1 la sută comparativ cu anul precedent, ajungând la nivelul de 6645.3 mil. lei. Cea mai puternică restrângere a

creditării a fost consemnată în lunile aprilie-iunie 2009. O evoluție similară au avut și creditele acordate populației, care au înregistrat o descreștere cu 66.4 la sută față de anul 2008, până la nivelul de 1182.6 mil. lei.

Graficul nr. 2.15. Structura pe termene a creditelor acordate

Cauzele principale de reducere a cererii de credite au fost încetinirea activității economice și micșorarea veniturilor agenților economici și ale populației.

Structura pe termene a creditelor noi acordate în economie în anul 2009 a reflectat în continuare tendința de menținere a creditelor acordate pe termene de peste 12 luni la cote maximale atât pentru creditele în moneda națională (57.6 la sută), cât și la creditele în valută străină (71.9 la sută), confirmând prin aceasta preferința

agenților economici de a contracta împrumuturi pentru realizarea obiectivelor de investiții și achiziționarea de bunuri de folosință îndelungată (graficul nr. 2.15).

În anul 2009 rata medie **anuală ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în moneda națională** s-a redus cu 0.65 puncte procentuale față de anul 2008, până la 20.31 la sută. Pe parcursul anului de referință evoluția ratelor medii la creditele acordate a fost neuniformă (de la maximum de 23.25 la sută în luna ianuarie la minimum de 17.65 la sută în luna august 2009), manifestând tendințe de descreștere care au fost mai vizibile în jumătatea a doua a anului. În această perioadă s-a resimțit o înviore a procesului de creditare susținute și de măsurile de politică monetară adoptate de BNM privind acordarea creditelor băncilor pentru creditarea agenților economici din sectorul real al economiei și menținerea lichidității în sistemul bancar. În același context, pe parcursul anului 2009, paralel cu reducerea ratei de bază, BNM a micșorat și norma rezervelor obligatorii din mijloacele financiare atrase de bănci, măsuri care de asemenea au avut menirea de a stimula creditarea economiei.

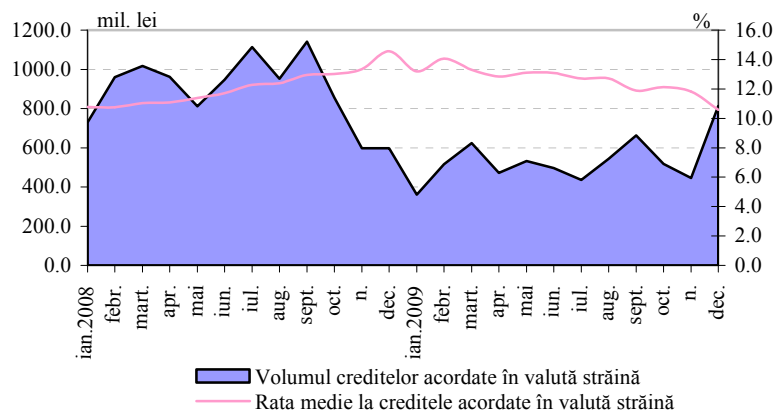
Cu toate acestea, instituțiile de credit au avut politici prudente de creditare și nu au redus ratele dobânzilor până la potențialul de ieftinire, menținând costuri relativ înalte la creditele noi acordate din cauza resurselor insuficiente de creditare, a evoluției creditelor neperformante și riscurilor sporite în condițiile crizei financiare mondiale.

Pe fundalul unui deficit de cerere, creditele în valută străină s-au diminuat mai moderat (cu 39.9 la sută), cifrându-se la 6418.5 mil. lei (echivalentul a 577.5 mil. USD). Scăderea volumului împrumuturilor în valută străină poate fi atribuită în principal reculului consemnat la creditele acordate persoanelor juridice pe termene mai lungi (de peste 12 luni), care au contribuit cu 66.5 la sută la această diminuare. Cu toate

acestea, ponderea creditelor în valută străină în totalul creditelor noi acordate în anul 2009 s-a majorat față de anul anterior cu 6.7 puncte procentuale (de la 38.4 la sută la 45.1 la sută), ca urmare a scăderii mai pronunțate a creditelor acordate în moneda națională, precum și din cauza efectului statistic generat de deprecierea monedei naționale și sporirii așteptărilor legate de evoluția cursului de schimb.

În aceste circumstanțe, rata medie a dobânzii la creditele acordate în valută străină a fost relativ stabilă în primele cinci luni ale anului, ulterior aceasta a intrat pe o pantă descendentă, reducându-

Graficul nr. 2.16. Dinamica volumelor și ratelor medii la creditele acordate în valută străină

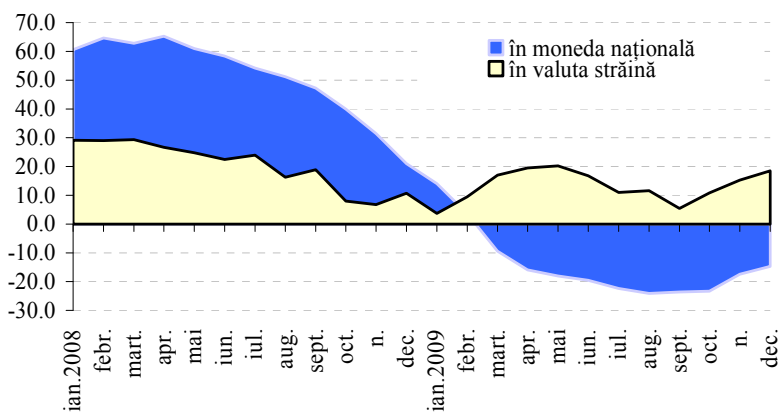
se în luna decembrie până la nivelul de 10.58 la sută (graficul nr. 2.16).

Rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele **noi acordate în valută străină** a constituit 12.51 la sută în 2009 comparativ cu 12.02 la sută în 2008.

• **Piața depozitelor**

Soldul depozitelor⁷ în sistemul bancar a totalizat la finele anului 2009 un volum de 23834.1 mil. lei, micșorându-se cu 1.0 la sută (251.2 mil. lei) față de nivelul anului precedent. Scăderea soldului total al depozitelor a fost generată de micșorarea soldului depozitelor în monedă națională cu 14.7 la sută, în timp ce soldul depozitelor în valută străină a crescut cu 18.5 la sută.

Graficul nr. 2.17. **Evoluția depozitelor**
(creștere față de luna similară a anului precedent, %)

Soldul depozitelor în moneda națională în anul 2009 s-a micșorat cu 14.7 la sută, până la nivelul de 12091.7 mil. lei față de creșterea de 21.0 la sută din anul 2008.

Cu o pondere de 23.7 la sută în totalul masei monetare (M3), **depozitele la termen în moneda națională** au scăzut cu 2414.1 la sută, până la 7733.9 mil. lei. Micșorarea acestora s-a datorat, în special, depozitelor persoanelor fizice, care s-

au diminuat cu 22.5 la sută (1870.9 mil. lei) față de finele anului 2008.

Soldul depozitelor în valută străină ale rezidenților, exprimat în lei, a însumat 11742.4 mil. lei (echivalentul a 954.5 mil. USD), sporind cu 1835.7 mil. lei.

Soldul depozitelor la termen în valută străină ale rezidenților a sporit cu 12.4 la sută, până la 8943.0 mil. lei. Totodată, 65.5 la sută din această creștere le-a revenit **depozitelor la termen în valută străină ale persoanelor fizice**, care au sporit cu 9.2 la sută față de finele anului 2008. Exprimate în dolari SUA, acestea s-au micșorat cu 51.6 mil. USD, datorită efectului statistic generat de deprecierea monedei naționale și au constituit 622.1 mil. USD la finele anului 2009.

Pe parcursul anului 2009 procesul de plasare a mijloacelor bănești la bănci s-a manifestat prin înregistrarea unui ritm de creștere, impulsionat de preferința spre economisire în condiții de criză economică.

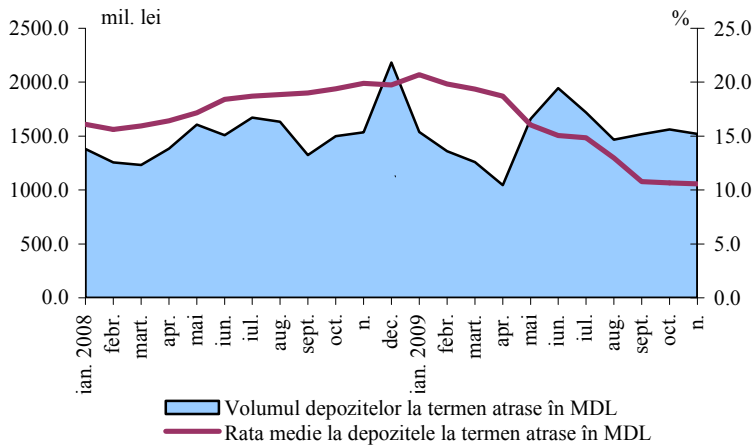
Majorarea volumului total al depozitelor noi la termen atrase de bănci pe parcursul anului de gestiune a fost determinată de sporirea componentelor sale, ritmul de creștere al depozitelor atrase în valută străină (25.9 la sută) depășindu-l pe cel al depozitelor atrase în moneda națională (1.3 la sută).

De menționat că, pe parcursul perioadei februarie – martie a anului de raportare, precum și în lunile iunie – septembrie 2009 s-a observat o tendință de creștere a interesului de economisire în valută străină, consecință a așteptărilor de depreciere a monedei naționale și relocării mijloacelor bănești din lei în valută. Ca urmare, ponderea depozitelor noi la termen atrase în valută străină în structura depozitelor totale s-a majorat cu 5.5 puncte procentuale comparativ cu anul 2008, până la nivelul de 51.5 la sută pentru anul 2009.

Expansiunea anuală modestă a depozitelor la termen atrase în moneda națională (cu 1.3 la sută, sau cu 227.6 mil. lei) a reflectat decelerarea pronunțată a dinamicii anuale a depozitelor persoanelor fizice, care s-a situat la minus 8.7 la sută (1218.6 mil. lei), în timp ce ritmul anual de creștere a depozitelor persoanelor juridice a constituit 34.3 la sută (1446.2 mil. lei).

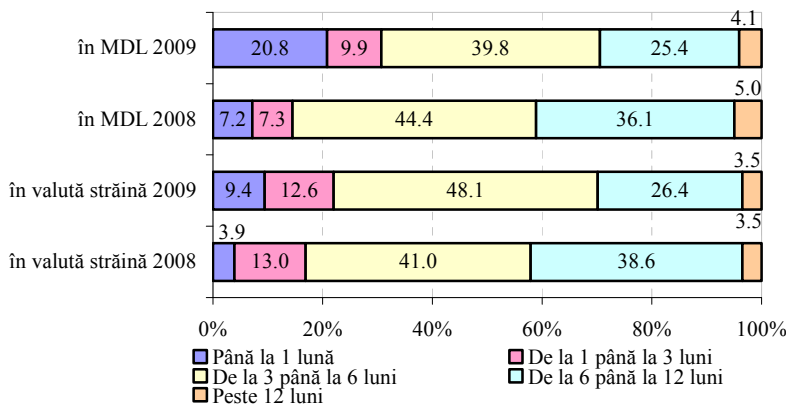
⁷ Conform metodologiei FMI, din total depozite în sistemul bancar sunt excluse mijloacele băncilor comerciale și ale altor instituții financiare; conturile bugetului de stat; mijloacele extrabugetare; depozitele persoanelor fizice și juridice nerezidente

Graficul nr. 2.18. Dinamica volumelor și a ratelor medii la depozitele la termen atrase în moneda națională

La nivelul ratelor medii ale dobânzilor la depozitele la termen atrase în moneda națională a început să se evidențieze o tendință de descreștere, ca reacție la promovarea de către BNM a unei politici mai moderate a ratelor la instrumentele de reglementare monetară. Ca rezultat, **rata medie anuală a dobânzii la depozitele noi la termen atrase în moneda națională** s-a diminuat cu 3.43 puncte procentuale față de anul 2008, constituind 14.66 la sută în anul 2009 (graficul nr. 2.18).

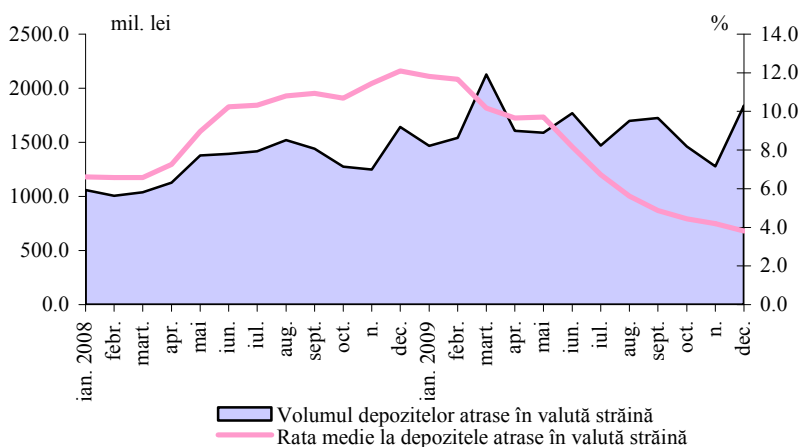
Graficul nr. 2.19. Structura depozitelor la termen

În structura depozitelor noi la termen atrase în moneda națională, ca și în anul 2008, segmentul de bază (39.8 la sută) a fost reprezentat de depunerile pe termene de la 3 până la 6 luni, deși cu o reducere a ponderii cu 4.6 puncte procentuale față de anul precedent (graficul nr. 2.19). De asemenea, s-a constatat o diminuare considerabilă a cotei depozitelor cu termene de la 6 până la 12 luni (cu 10.7 puncte procentuale) în favoarea depozitelor cu termene de până la 1 lună, care au înregistrat o pondere de 20.8 la sută din total în anul 2009 (în majorare cu 13.6 puncte procentuale).

În valută străină au avut o dinamică superioară depozitelor în moneda națională. Astfel, volumul depozitelor în valută străină a crescut cu 4032.5 mil. lei (25.9 la sută), fapt datorat creșterii depozitelor persoanelor fizice cu 4042.8 mil. lei (30.0 la sută).

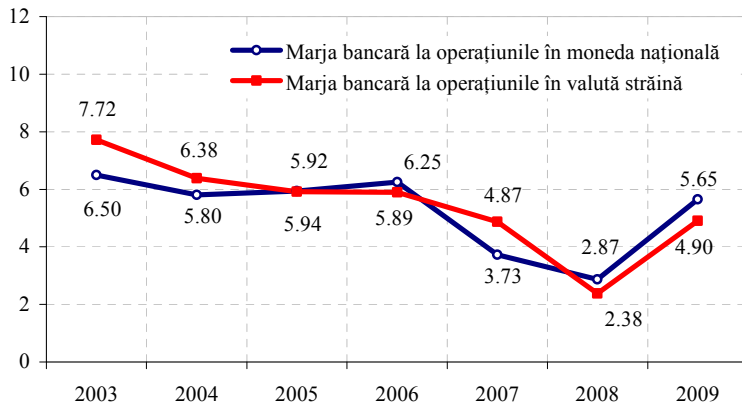
Graficul nr. 2.20. Dinamica volumelor și ratelor medii la depozitele la termen atrase în valută străină

În condițiile în care are loc deprecierea monedei naționale și se mențin incertitudinile privind mediul de afaceri din Republica Moldova, s-a dat preferință depunerilor în valută străină pe termen scurt, în special, depunerilor cu termene de la 3 până la 6 luni datorită randamentelor mai atractive ale acestora, a căror pondere a crescut de la 41.0 la sută în anul 2008 până la nivelul de 48.1 la sută în anul 2009.

În anul 2009 rata medie anuală a dobânzii la depozitele noi la termen atrase în valută străină a înregistrat o tendință de reducere, preluând ajustările descendente ale ratei de referință pentru principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt. În aceste condiții, **rata medie**

Graficul nr. 2.21. Evoluția marjei bancare la operațiunile în moneda națională și în valută străină (puncte procentuale)

anuală a dobânzii la depozitele noi la termen atrase în valută străină s-a diminuat cu 2.03 puncte procentuale față de anul 2008, alcătuind 7.61 la sută în anul 2009 (graficul nr. 2.20).

Pe parcursul anului 2009 *marja bancară* (diferența dintre rata medie la credite și depozite) și-a inversat trendul descendent înregistrat în perioada anilor 2003-2008. Astfel, marja bancară asociată cu operațiunile în moneda națională a crescut cu 2.78 puncte procentuale, până la nivelul de 5.65 puncte procentuale, iar cea atașată tranzacțiilor în valută străină - cu 2.52 puncte procentuale, constituind 4.90

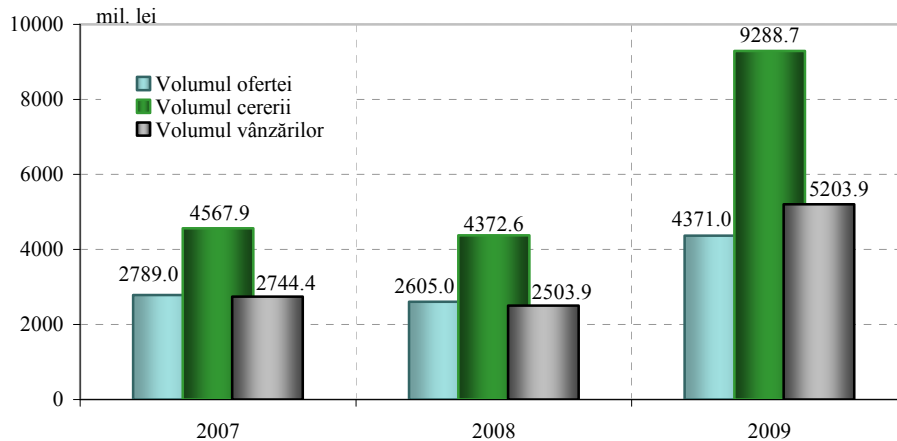
puncte procentuale (graficul nr. 2.21).

Piața monetară

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

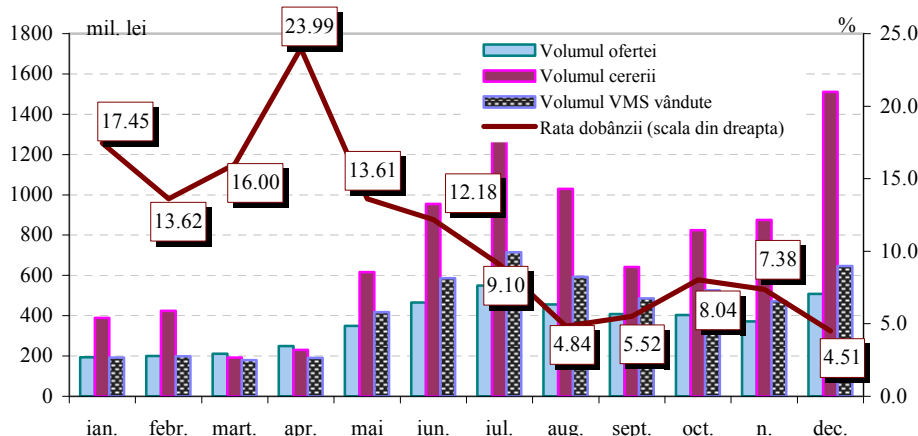
Aționând ca agent fiscal al statului Banca Națională a Moldovei în anul 2009 a organizat 195 emisiuni de titluri de stat.

Graficul nr. 2.22. Volumul ofertei, cererii și vânzărilor de VMS

Una din consecințele crizei financiare globale pentru Republica Moldova a fost diminuarea încasărilor la buget și, drept urmare, Ministerul Finanțelor a fost nevoit în anul gestionar să majoreze împrumuturile pe piața internă. Astfel, oferta de valori mobiliare de stat la licitațiile pe piața primară a depășit cu 1766.0 mil. lei valoarea anului 2008, constituind 4371.0 mil. lei (graficul nr. 2.22).

Graficul nr. 2.23. Dinamica lunară a volumului ofertei, cererii și vânzărilor de VMS la licitațiile de piață primară în anul 2009

Pe parcursul anului 2009 volumul cererii a înregistrat cea mai mare valoare comparativ cu anii precedenți - de 9288.7 mil. lei. De menționat că, devansarea ofertei de către cerere de 2.1 ori s-a datorat în mare măsură acțiunilor de relaxare a politicii monetare întreprinse de BNM în contextul crizei financiare globale.

Valoarea titlurilor de stat puse în circulație a constituit 5203.9 mil. lei, gradul de

adjudecare majorându-se de la 96.1 la sută în anul 2008 până la 119.1 la sută în anul de referință. Începând cu luna mai, când randamentele au scăzut aproape la jumătate în timp de o lună, Ministerul Finanțelor a acceptat în permanență volume de titluri de stat superioare celor oferite.

Cererea lunară a evoluat pe parcursul anului în corespundere cu nivelul lichidității din piață, înregistrând valori minime în lunile martie - aprilie 2009 (volumul cererilor băncilor a fost mai mic decât volumul ofertei) și depășind, de regulă, de peste două ori oferta în a doua jumătate a anului (graficul nr. 2.23).

Ratele dobânzilor la VMS cu scadența până la un an, emise pe parcursul anului 2009, au avut în ansamblu o traiectorie descendentă, cu excepția lunii aprilie - perioadă de restrângere a lichidității pe piață când randamentele au înregistrat o creștere semnificativă și rata medie lunară un nivel record al anului de 23.99 la sută anual. Din luna mai 2009 BNM a intervenit pe piață, lărgind accesibilitatea resurselor sale creditoare prin alocarea creditelor pentru menținerea lichidității băncilor și prin operațiuni de piață deschisă (REPO de cumpărare), fapt ce a contribuit la majorarea lichidității băncilor, iar în consecință – la revenirea ratelor la VMS pe trendul descendent. La primele licitații din luna mai acestea au scăzut brusc, cu circa 8.0 – 9.0 puncte procentuale, dobânda medie înregistrând 13.61 la sută anual. Până la finele anului rata medie lunară a dobânzii a coborât cu circa 9.0 puncte procentuale și în luna decembrie 2009 a atins valoarea minimă de 4.51 la sută anual.

Randamentele relativ scăzute, în special în a doua jumătate a anului, oferite de VMS au făcut ca investitorii nebankari să-și retragă investițiile de pe piața titlurilor de stat, astfel, valoarea VMS procurate de aceștia s-a diminuat de la 270.6 mil. lei în anul 2008 până la 156.7 mil. lei în anul 2009, cota procurărilor de către investitorii nebankari în volumul total emis diminuându-se, respectiv, de la 10.8 până la 3.0 la sută anual. Pe parcursul anului 2009 pe piața titlurilor de stat n-au fost înregistrați investitori nerezidenți.

Tabelul nr. 2.3. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat (%)

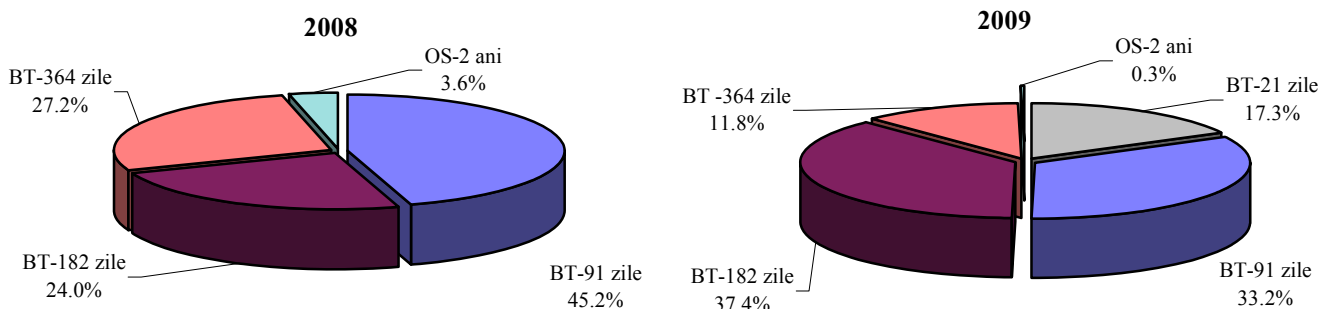
	BT 21 zile	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 364 zile	OS 2 ani
Anul 2008		17.70	18.10	18.39	19.02
Anul 2009	4.49	9.54	10.49	12.65	10.95

Conjunctura specifică a anului 2009 a impus Ministerul Finanțelor să modifice structura ofertei valorilor mobiliare de stat: la finele lunii aprilie, pe fondul incertitudinilor manifestate de investitori, au fost excluse din ofertă obligațiunile de stat (OS) cu maturitatea de 2

ani cu dobândă flotantă și, ulterior, au fost introduse bonurile de trezorerie (BT) de 21 zile. BT cu scadența de 91, 182 și 364 zile au fost oferite la licitații pe întreg parcursul anului; începând cu luna mai, concomitent cu injectările de lichiditate pe piață întreprinse de către BNM, Ministerul Finanțelor a majorat semnificativ volumul ofertei pe scadențele sus-numite, în special la BT de 182 zile, acestea fiind cel mai frecvent utilizate de bănci în tranzacțiile de tip REPO cu Banca Națională a Moldovei.

Peste două treimi din titlurile plasate au avut scadența de 91 și 182 zile. Obligațiunile de stat cu dobândă flotantă cu termenul de circulație de 2 ani au fost emise în proporție de 55.5 la sută din ofertă și numai pe parcursul primului trimestru al anului, cota acestora în totalul VMS emise diminuându-se de la 3.6 la sută în anul precedent până la 0.3 la sută în anul 2009 (graficul nr. 2.24).

Graficul nr. 2.24. Structura emisiunilor de VMS în diviziune pe tipuri

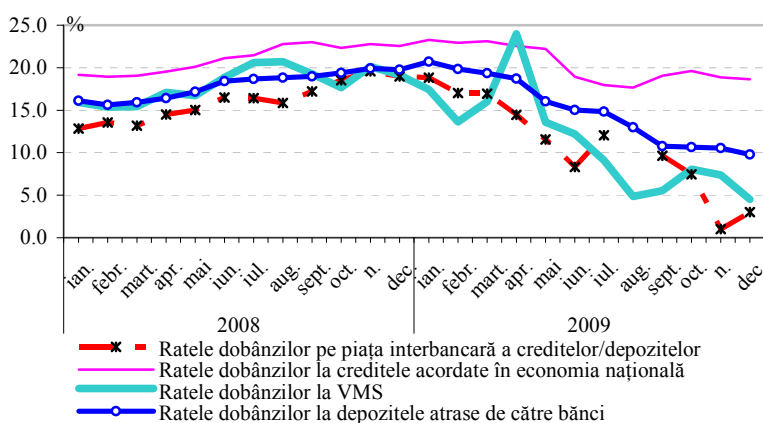
Scadența medie a titlurilor nou emise s-a diminuat de la 206 zile în anul 2008, până la 162 zile în anul gestionar.

Randamentele valorilor mobiliare de stat cu termenul până la un an s-au păstrat apropiate ca valoare numai până în luna mai, ulterior, deși au evoluat în aceeași direcție, dobânzile la bonurile de trezorerie cu scadențele de 21 și 91 zile au înregistrat diminuări pronunțate, pe când cele pentru bonurile cu scadențele mai lungi - 182 și 364 zile – au demonstrat o rigiditate mai mare, doar în scurte perioade coborând pe paliere inferioare de 10.0 la sută anual.

Deși, în pofida trendului descrescător al dobânzilor, băncile au preferat sa crediteze statul (valorile mobiliare de stat rămânând în continuare unul din mijloacele sigure de investiții pe piața internă), s-a observat o reticență vădită din partea băncilor pentru investițiile pe termene mai lungi de 6 luni.

La ultimele emisiuni de VMS ale anului 2009 ratele medii ale dobânzilor au înregistrat, corespunzător, valori de 2.26, 2.58, 4.76 și 6.06 la sută anual pentru scadențele de 21, 91, 182 și 364 zile, fiind cu circa 13.0 – 15.0 puncte procentuale mai joase comparativ cu valorile consemnate la finele anului 2008.

Graficul nr. 2.25. Evoluția ratelor dobânzilor

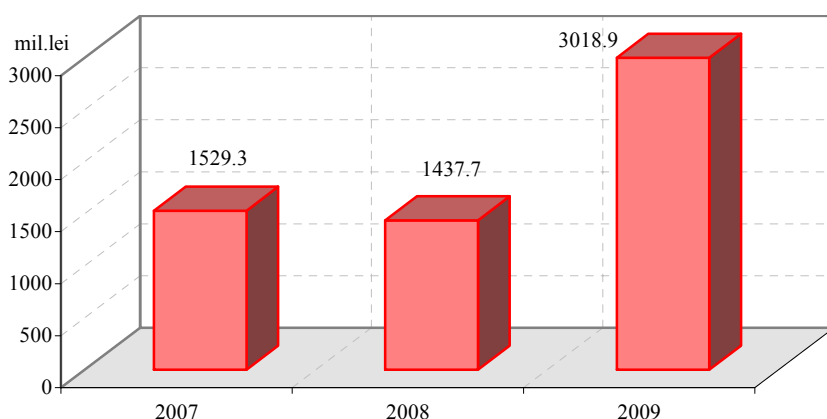
Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în 2009 s-a diminuat, înregistrând 9.32 la sută anual comparativ cu 17.95 la sută anual în anul 2008.

În ierarhia randamentelor pe piața financiară întâietatea a fost păstrată în continuare de către dobânzile la creditele în economie (graficul nr. 2.25). Investițiile în valori mobiliare de stat în anul gestionar au oferit câștiguri mai

mici decât depozitele bancare (excepție - creșterea temporară a ratelor la VMS din luna aprilie), concurând mai mult cu plasamentele interbancare.

Confruntându-se cu necesitatea finanțării deficitului bugetului, Ministerul Finanțelor, concomitent cu VMS plasate prin intermediul licitațiilor, la 27 martie și la 13 octombrie 2009 a plasat prin subscriere obligațiuni de stat cu rata flotantă a dobânzii (echivalentă cu rata de bază a BNM plus o marjă stabilită la emitere) și cu termenul de circulație de 1 an în sumă de 300.0 și 150.0 mil. lei la valoarea nominală, respectiv.

Graficul nr. 2.26. Dinamica volumului de VMS în circulație la finele anilor 2007-2009

Volumul valorilor mobiliare de stat în circulație la finele anului, din cele plasate pe piața primară prin intermediul licitațiilor și subscrierilor, a crescut de 2.1 ori comparativ cu anul trecut, de la nivelul de 1437.7 mil. lei la finele anului 2008, până la nivelul de 3018.9 mil. lei la valoarea nominală la 31 decembrie 2009 (graficul nr. 2.26).

Valorilor mobiliare de stat în circulație au crescut la prețuri

de cumpărare la finele anului gestionar față de finele anului precedent cu 1595.0 mil. lei.

Piața monetară interbancară

Excesul sporit de lichiditate urmărit în sistemul bancar în semestrul II, 2009 a determinat starea de pasivitate a pieței interbancare. Astfel, comparativ cu anul precedent volumul tranzacțiilor pe piața monetară interbancară a înregistrat un declin semnificativ, însumând 6736.3 mil. lei, diminuându-se cu 8896.3 mil. lei, sau cu 56.9 la sută.

În anul de referință, analogic anilor precedenți, componenta principală în rulajul tranzacțiilor pieței interbancare a fost reprezentată de creditele/depozitele interbancare, constituind 99.0 la sută din totalul tranzacțiilor. Volumul esențial al creditelor și depozitelor interbancare s-a înregistrat pe scadența minimă a pieței, ponderea tranzacțiilor overnight reprezentând 94.3 la sută din volumul total.

Pe ansamblul anului 2009 intensitatea tranzacțiilor credite/depozite interbancare au evoluat neuniform, volumul lunar ar acestora fiind în dependență directă de fluctuațiile lichidității din sistemul bancar.

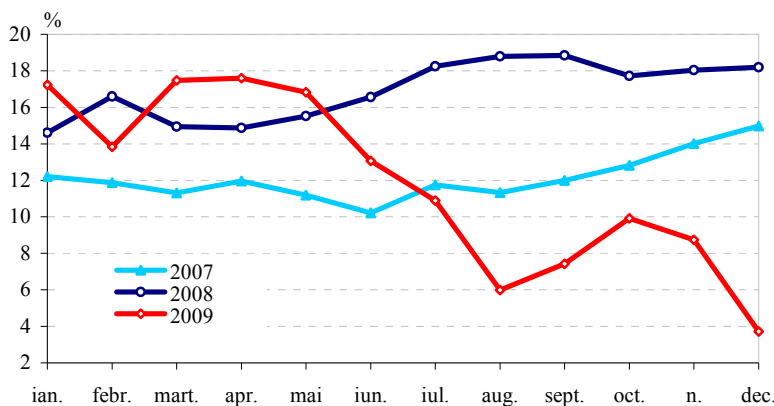
Ratele dobânzilor la creditele/depozitele interbancare în anul 2009 s-au înscris pe o curbă descendentă, urmând în linii generale traiectoria evoluției ratei de bază a BNM. Pe parcursul anului 2009 rata medie lunară a dobânzii la tranzacțiile menționate s-a diminuat de la 18.84 la sută anual în luna ianuarie până la 3.02 în luna decembrie, iar rata medie anuală a constituit 15.83 la sută anual, fiind în diminuare comparativ cu anul precedent cu 0.59 puncte procentuale.

În anul 2009 scadența tranzacțiilor încheiate între bănci a alcătuit 4 zile, termenul mediu ponderat rămânând la nivelul anului 2008.

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

Rulajul anual al pieței secundare a fost de 65.8 mil. lei, în scădere cu 143.5 mil. lei față de anul 2008, ceea ce denotă interesul investitorilor principali de a menține titlurile de stat până la scadență în portofoliile sale investiționale.

Graficul nr. 2.27. Dinamica ratelor nominale medii ponderate ale dobânzii la VMS comercializate pe piața secundară

Cele mai tranzacționate titluri de stat au fost în continuare titlurile cu termenul până la scadență sub un an și, anume, în intervalul de la 28 până la 91 zile, a căror pondere a reprezentat 66.4 la sută din volumul total al tranzacțiilor cu VMS, față de 60.3 la sută în anul 2008.

Pe ansamblul anului 2009 pe piața secundară a dominat tendința de scădere a ratei nominale medii ponderate a dobânzii, tendință inversă anului precedent. Persistența excesului de lichiditate pe piața monetară în a doua jumătate a anului s-a reflectat în reducerea substanțială a randamentelor operațiunilor definitive de

pe piața secundară cu titlurile de stat – de la 17.22 la sută în luna ianuarie până la 3.72 la sută în luna decembrie 2009 (graficul nr. 2.27).

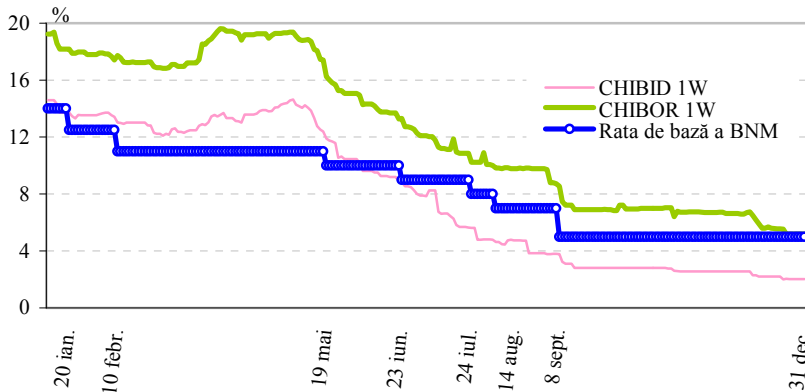
Valoarea medie anuală a ratei nominale a dobânzii a fost în scădere cu 4.33 puncte procentuale față de anul anterior, constituind 13.12 la sută anual.

Ratele dobânzilor de referință pe piața monetară interbancară

Curba ratelor de referință CHIBOR/CHIBID (cotații orientative ale ratelor dobânzilor la plasarea/atragerea pe piața interbancară a mijloacelor bănești în moneda națională) a fost descrescătoare pe parcursul anului

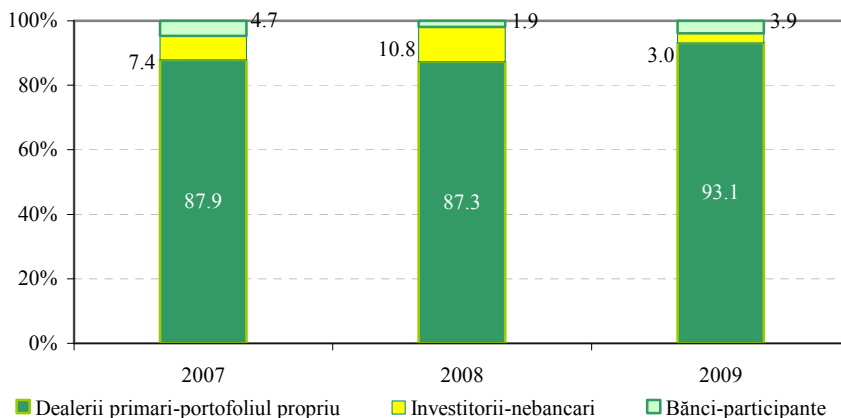
2009, cu excepția lunilor martie și aprilie când acestea au urcat în medie cu câte 2.0 puncte procentuale pe toate scadențele. În lunile mai – septembrie, încorporând efectele diminuărilor succesive ale ratei dobânzii de politică monetară din această perioadă, cotațiile CHIBOR/CHIBID au avut un trend descendent accelerat, urmat de o scădere mai lentă a ratelor până la finele anului. În medie aceste cotații au coborât pe parcursul anului 2009 cu aproximativ 9.0 – 14.0 puncte procentuale pe toate scadențele.

Graficul nr. 2.28. Ratele de referință pe piața interbancară și rata de bază a BNM pe parcursul anului 2009

Cotațiile CHIBOR/CHIBID cu scadența de o săptămână (1W) în prima jumătate a anului au fost superioare ratei de bază a BNM. Începând cu luna iunie, rata CHIBID 1W a coborât sub nivelul ratei de bază și a continuat să scadă (din luna septembrie într-un ritm mai lent) până la finele anului, depășindu-se de rata de bază. În același timp marja dintre cotațiile CHIBOR/CHIBID de 7 zile s-a micșorat până la cca 3.0 puncte procentuale. La 31 decembrie 2009 cotația CHIBOR 1W a înregistrat 5.19 la sută, iar cotația CHIBID 1W - 2.03 la sută anual (graficul nr. 2.28).

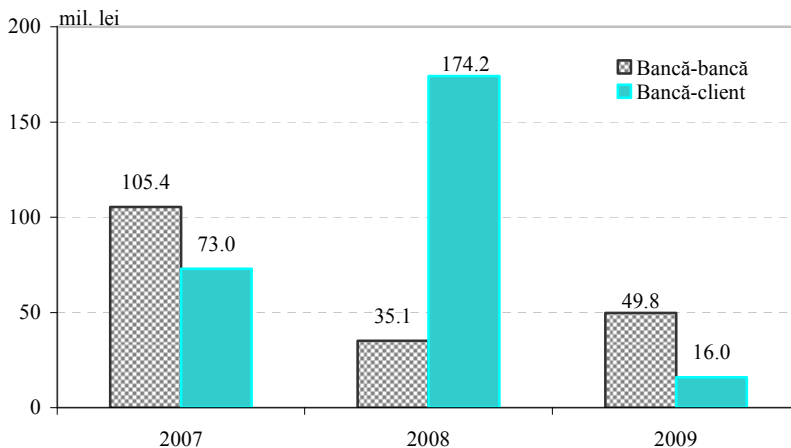
Graficul nr. 2.29. Structura procurărilor VMS la licitațiile de piață primară în diviziune pe categorii de participanți

Activitatea dealerilor primari pe piața valorilor mobiliare de stat

Pe parcursul anului 2009 pe piața valorilor mobiliare de stat au activat 11 dealeri primari, care au contribuit la buna derulare a licitațiilor de plasare a titlurilor de stat pe piața primară și la asigurarea lichidității lor pe piața secundară.

Graficul nr. 2.30. Tranzacțiile de vânzare-cumpărare efectuate de către dealerii primari pe piața secundară

Volumul cererilor depuse de către dealerii primari la licitațiile de plasare a titlurilor de stat în anul 2009 a constituit 8631.0 mil. lei.

Pe ansamblul anului 2009 dealerii primari au procurat valori mobiliare în volum de 4875.3 mil. lei, ceea ce constituie 111.5 la sută din oferta Ministerului Finanțelor (în anul 2008 acest indicator a constituit 94.1 la sută).

Din volumul total de titluri de stat adjudecate, 93.1 la sută (4845.8 mil. lei) au fost procurate de către dealerii primari în numele și din contul propriu, volumul VMS procurate de către investitori înregistrând o diminuare

atât ca pondere, cât și ca valoare absolută (graficul nr. 2.29).

În anul 2009 activitatea dealerilor primari pe piața secundară a valorilor mobiliare de stat s-a redus, îndeosebi în efectuarea tranzacțiilor de tipul bancă-client, care au înregistrat un volum de 16.0 mil. lei (24.3 la sută din volumul total al tranzacțiilor cu valorile mobiliare de stat), față de 174.2 mil. lei (83.3 la sută) în anul precedent (graficul nr. 2.30).

Evidența valorilor mobiliare în sistemul de înscrieri în conturi la BNM (SIC)

Importanța sistemului de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) al BNM integrat cu sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) reiese din faptul că sistemele de decontări cu valori mobiliare și sistemele de plăți sunt elemente principale pentru întregul sistem financiar, funcționarea eficientă și sigură a acestora fiind fundamentală pentru toate activitățile economice, și, în același timp, formează baza pentru asigurarea canalelor de transmisie pentru politica monetară și stabilitatea generală a sistemului financiar.

Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare administrat de BNM este mecanismul prin care BNM realizează depozitarea valorilor mobiliare de stat și a certificatelor emise de BNM, precum și decontarea operațiunilor cu astfel de instrumente financiare.

În scopul minimizării riscului de decontare, SIC în interacțiune cu sistemul de plăți al BNM prevede decontarea finală a transferurilor DVP în timp real pe parcursul zilei operaționale în banca centrală. Decontarea în timp real susține operațiunile politicii monetare și funcționarea eficientă a pieței valorilor mobiliare de stat.

Toate valorile mobiliare înregistrate în sistemul de înscrieri în conturi sunt dematerializate, aceasta reduce costul și riscurile asociate cu menținerea și transferul acestora.

La 31 decembrie 2009 în sistemul de înscrieri în conturi au fost înregistrate valori mobiliare în sumă totală de 8343.8 mil. lei la valoarea nominală, care în diviziune pe emitenți, constituie după cum urmează:

I. Ministerul Finanțelor – VMS în sumă totală 5257.5 mil. lei, inclusiv:

- 3018.9 mil. lei – 57.4 la sută constituie VMS emise prin intermediul licitațiilor și subscriere pe piața primară;
- 2238.6 mil. lei – 42.6 la sută constituie VMS emise și livrate Băncii Naționale.

II. Banca Națională – CBN în sumă totală de 3086.3 mil. lei, emise prin intermediul licitațiilor pe piața primară.

Suma totală a VMS înregistrate în SIC la valoarea nominală este repartizată în diviziune pe deținători, după cum urmează:

Bănci

- la 31.12.2009 – 2904.3 mil. lei
- la 31.12.2008 – 1306.1 mil. lei

Alți investitori (inclusiv fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar)

- la 31.12.2009 – 114.6 mil. lei
- la 31.12.2008 – 131.6 mil. lei

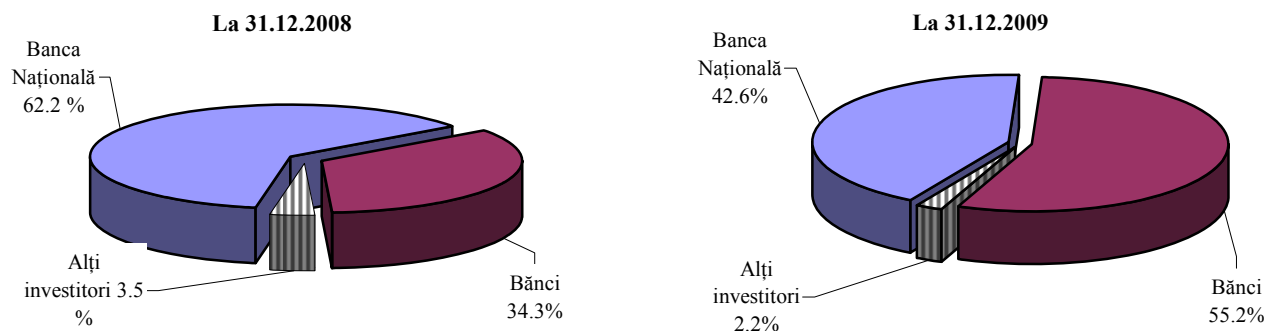
Banca Națională a Moldovei (VMS livrate BNM ca rezultat al convertirii împrumuturilor acordate anterior statului și reemise ulterior)

- la 31.12.2009 – 2238.6 mil. lei
- la 31.12.2008 – 2364.9 mil. lei

În structura VMS înregistrate în SIC după deținători la 31 decembrie 2009, majorarea cotei deținute de bănci în scopuri investiționale și micșorarea cotei deținute de către Banca Națională a Moldovei, cauzată de evoluțiile descendente ale ratelor dobânzilor la titlurile de stat emise și livrate în urma convertirii împrumuturilor acordate anterior statului, precum și diminuarea cotei investitorilor-nebănci, ca rezultat al

preferințelor populației pentru plasamente la randamente superioare titlurilor de stat, reflectă tendința principală a anului analizat inversă situației de la sfârșitul anului precedent (graficul nr. 2.31).

Graficul nr. 2.31. Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație în profilul deținători

CertIFICATELE BNM în sumă de 3080.2 mil. lei au fost înregistrate în portofoliile băncilor, iar 6.1 mil. lei – în portofoliile altor investitori.

Pe parcursul anului de referință în SIC la Banca Națională a Moldovei au fost înregistrate 6284 operațiuni în valoare de 56788.7 mil. lei (de două ori mai mică în comparație cu anul precedent), dintre care:

1. Operațiuni pe piața primară (emiteri noi) – 28933.8 mil. lei.
2. Răscumpărarea de către Ministerul Finanțelor a valorilor mobiliare de stat la data scadenței acestora – 13100.4 mil. lei.
3. Răscumpărarea de către Banca Națională a Moldovei a certificatelor BNM la data scadenței acestora – 12359.1 mil. lei.
4. Operațiuni de piața deschisă efectuate de BNM – 739.1 mil. lei.
5. Operațiuni de vânzare-cumpărare – 65.8 mil. lei.
6. Operațiuni de gajare – 1590.5 mil. lei.

Relațiile dintre Banca Națională a Moldovei și Guvernul Republicii Moldova

Datoria Guvernului față de Banca Națională a Moldovei

În conformitate cu prevederile acordului cu privire la soldul datoriei statului contractate anterior de la Banca Națională a Moldovei pe anul 2009, încheiat între Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei la 24 septembrie 2008 și ale acordului adițional din 11 decembrie 2009, Banca Națională a Moldovei a efectuat pe parcursul anului 2009 reemisiuni ale valorilor mobiliare de stat din portofoliul propriu ajunse la scadență.

La 31 decembrie 2009 datoria statului față de BNM constituită integral din VMS a totalizat 2213.4 mil. lei (la prețul de cumpărare), rămânând la nivelul anului precedent.

Valorile mobiliare de stat obținute în portofoliul propriu al BNM ca rezultat al reemisiunii împrumuturilor efectuate pe parcursul anului 2009 au avut scadențe cuprinse între 90 și 95 zile. Ratele dobânzilor la titlurile emise au variat între 2.06 – 24.47 la sută anual. Rata medie ponderată a dobânzii la VMS deținute în portofoliu la 31 decembrie 2009 a înregistrat nivelul de 4.54 la sută anual, iar scadența medie a valorilor mobiliare de stat din portofoliu în ultima zi a perioadei de referință s-a cifrat la 48 zile.

Valoarea de piață a valorilor mobiliare de stat deținute în portofoliu BNM la 31 decembrie 2009 a constituit 2227.9 mil. lei.

Depozitele statului plasate la Banca Națională a Moldovei

În baza Acordului dintre Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor din 5 decembrie 2007 și a prevederilor Regulamentului cu privire la acceptarea depozitelor de la Ministerul Finanțelor, aprobat prin

Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 358 din 28 decembrie 2006, Ministerul Finanțelor în anul 2009 a plasat la Banca Națională a Moldovei depozite în lei moldovenești pe termene de la 1 lună până la 1 an în volum total de 319.0 mil. lei. Comparativ cu anul 2008 suma depozitelor plaste la BNM s-a micșorat de circa 4.0 ori, din cauza deficitului mijloacelor bugetare resimțit pe parcursul anului.

La 31 decembrie 2009 soldul depozitelor a constituit 10.0 mil. lei. Rata medie ponderată la depozitele în sold s-a cifrat la 18.79 la sută anual, în creștere cu 0.63 puncte procentuale față de rata înregistrată pentru depozitele în sold la 31 decembrie 2008.

Termenul mediu la depozitele în sold la finele anului 2009 a constituit 246 zile, în descreștere cu 7 zile față de anul precedent.

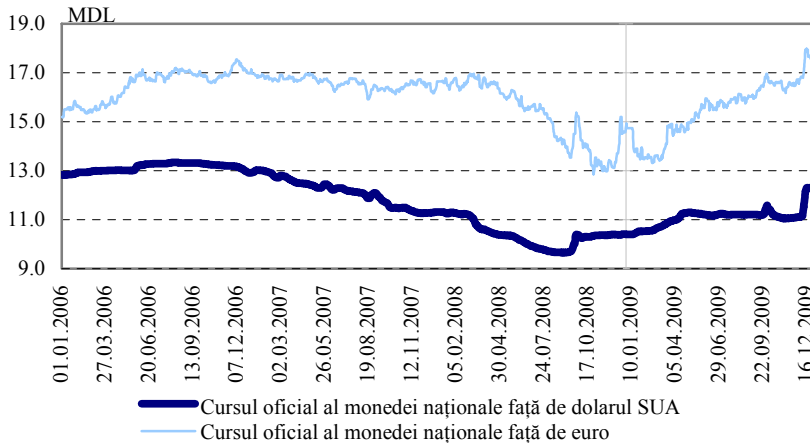
Evoluția pieței valutare

Evoluția cursului nominal și real efectiv

Pe parcursul anului 2009 cursul oficial nominal al monedei naționale în raport cu dolarul SUA s-a

depreciat cu 18.3 la sută, iar față de euro s-a depreciat cu 19.6 la sută (graficul nr. 2.32). Deprecierea în cauză a fost condiționată de consecințele crizei financiare internaționale declanșate în anul 2008, când valutele principalelor parteneri comerciali ai Republicii Moldova în perioada septembrie – decembrie a anului 2008 s-au depreciat semnificativ în raport cu dolarul SUA, în special: hrivna ucraineană (cu 70.5 la sută), zlotul polonez (cu 29.6 la sută), lira turcească (cu 27.9 la sută), rubla rusească (cu 19.4 la sută), leul românesc (cu 17.7 la sută), (tabelul nr. 2.4). Totodată, efectul crizei asupra evoluției ratei de schimb al leului moldovenesc nu a avut impact imediat în anul 2008 și a fost resimțit în anul 2009, în timp ce în alte țări din regiune situația s-a stabilizat, deprecierea monedelor naționale din aceste țări fiind nesemnificativă.

Graficul nr. 2.32. Fluctuațiile cursului oficial al leului moldovenesc

Tabelul nr. 2.4. Modificarea cursului de schimb în raport cu dolarul SUA în anii 2008 și 2009 (%)

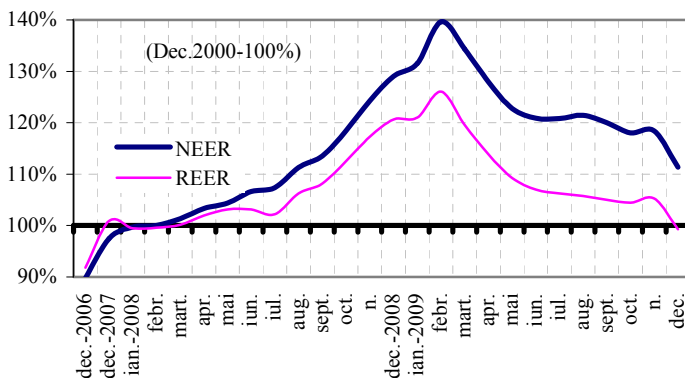
	01.09.2008 - 31.12.2008	2009
Zlot polonez	-29.6	1.7
Liră turcească	-27.9	0.4
Hrivnă ucraineană	-70.5	-0.5
Rublă rusească	-19.4	-3.2
Leu românesc	-17.7	-4.3
Dinar sîrb	-20.8	-7.6
Leu moldovenesc	-7.7	-18.3

Deprecierea (-)/aprecierea (+)

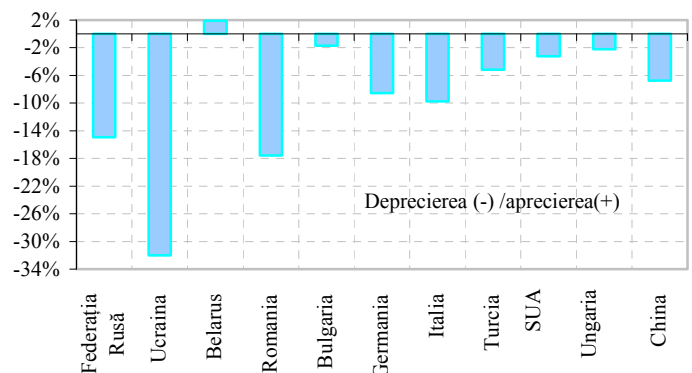
Cursul real efectiv al monedei naționale (REER), calculat comparativ cu luna decembrie 2000 a constituit 99.3 la sută în luna

decembrie 2009 și s-a depreciat cu 21.4 puncte procentuale față de finele anului 2008, fapt ce denotă sporirea competitivității monedei naționale. Deprecierea REER a avut loc pe fondalul nivelului redus al inflației în Republica Moldova comparativ cu inflația în țările ce constituie principalii parteneri comerciali

Graficul nr. 2.33. Dinamica cursului nominal efectiv și real efectiv al monedei naționale calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali

Graficul nr. 2.34. Contribuția principalilor parteneri comerciali ai RM la deprecierea cursului real efectiv pe parcursul anului 2009

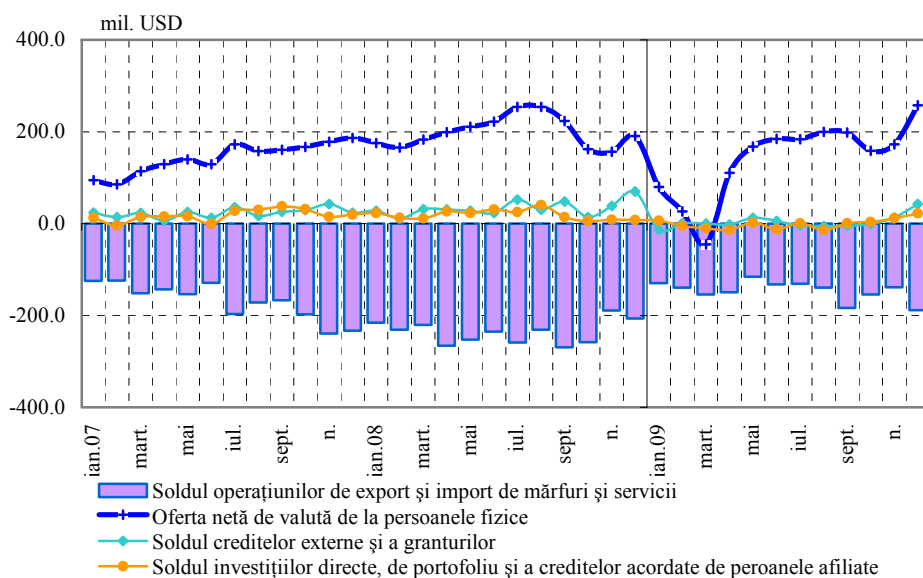

ai Republicii Moldova și în urma aprecierii cursului de schimb față de dolarul SUA a unor monede (*euro, forintul ungar, lira turcească, yuanul chinezesc și leul românesc*), precum și a deprecierei în proporții mai mici a *hrivnei ucraineane și a rublei rusești* comparativ cu nivelul inflației din aceste țări. Printre partenerii comerciali ai Republicii Moldova care au contribuit la creșterea competitivității monedei naționale de menționat: Ucraina, România, Federația Rusă, Italia și Germania (graficul nr. 2.34).

Din graficul nr. 2.33 se observă trendul de depreciere a cursului real efectiv al monedei naționale după luna februarie 2009, când acesta a atins nivelul maximal de apreciere de 26.0 puncte procentuale față de anul 2000 și 5.4 puncte procentuale față de finele anului 2008.

În perioada ianuarie - aprilie 2009 a fost înregistrat un trend de depreciere a monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe piața valutară internă atât în termeni nominali, cât și reali efectivi. Ca urmare a impactului crizei financiare globale, care a afectat începând cu luna septembrie 2008 țările din regiune, a avut loc o diminuare a volumului de lichidități în valută străină pe piața valutară internă. Astfel, în primele patru luni ale anului 2009 s-a înregistrat un flux net negativ de valută străină de minus 440.0 mil. USD comparativ cu

Graficul nr. 2.35. Dinamica ofertei nete de valută de la persoanele fizice și fluxul net aferent operațiunilor de import-export de mărfuri și servicii, creditelor externe private, granturilor și asistenței tehnice *

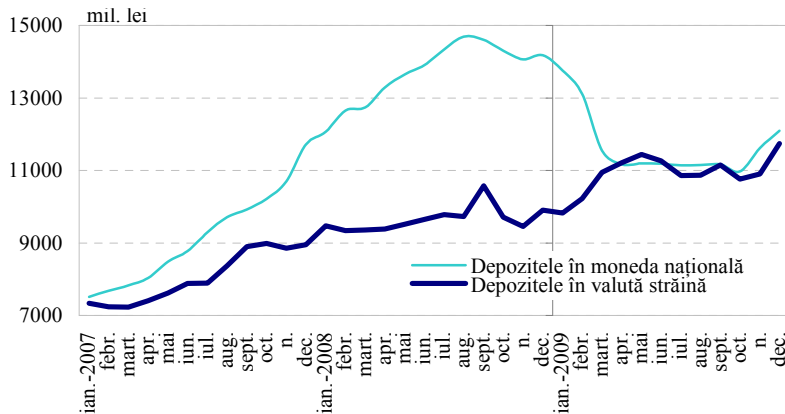

*Date preliminare

până la 171.3 mil. USD în perioada respectivă a anului 2009, sau cu 76.3 la sută în comparație cu primele patru luni ale anului 2008); (ii) a fluxurilor nete negative aferente investițiilor directe, de portofoliu și creditelor contractate de la persoanele afiliate (minus 22.6 mil. USD în primele 4 luni ale anului 2009 comparativ cu 73.1 mil. USD în perioada respectivă a anului 2008) și creditelor externe private, granturilor și asistenței tehnice (minus 15.6 mil. USD în primele 4 luni ale anului 2009 comparativ cu 100.8 mil. USD în perioada respectivă a anului 2008). Concomitent, în această perioadă a sporit cererea de valută din partea persoanelor fizice, condiționată de convertirea parțială a mijloacelor din moneda națională în valută străină, influențată de așteptările populației privind evoluția cursului de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA.

Astfel, aplicând cursul fix din 31 decembrie 2008, depunerile în valută străină în această perioadă au crescut cu echivalentul a 125.2 mil. USD, sau cu 13.1 la sută, iar depunerile în moneda națională s-au diminuat cu echivalentul a 289.5 mil. USD, sau cu 21.2 la sută (graficul nr. 2.36). În aceste condiții, BNM a efectuat vânzări nete de dolari SUA în vederea atenuării fluctuațiilor excesive ale cursului oficial nominal al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și stopării agiotajului pe piața valutară internă și limitării așteptărilor de depreciere.

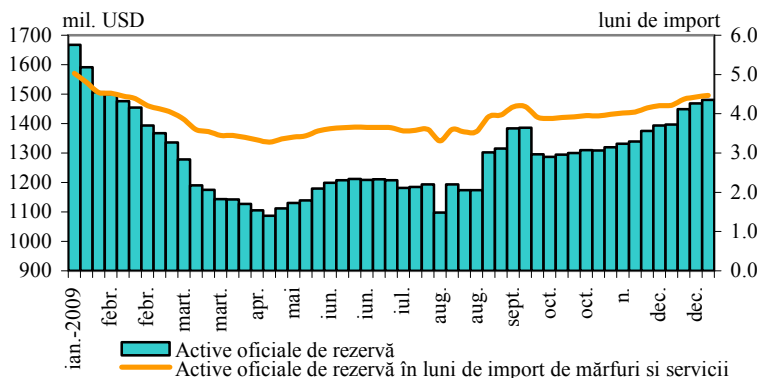
Graficul nr. 2.36. Evoluția depozitelor în valută străină și în moneda națională

primele patru luni ale anului 2009 (minus 110.0 mil. USD). Cursul real efectiv al monedei naționale s-a depreciat cu 8.5 puncte procentuale.

În luna decembrie 2009 fluxul net de valută a depășit semnificativ fluxul net mediu lunar pentru perioada mai-noiembrie 2009 și a constituit 134.2 mil. USD, fiind condiționat de majorarea esențială a ofertei nete de valută străină de la persoanele fizice (257.7 mil. USD în luna decembrie 2009 comparativ cu valoarea medie

Graficul nr. 2.37. Evoluția rezervelor valutare exprimate în luni de import de mărfuri și servicii

lunară a acestui indicator pentru perioada mai-noiembrie 2009 – 180.6 mil. USD). În această perioadă cursul oficial nominal al monedei naționale în raport cu dolarul SUA s-a depreciat cu 10.8 la sută. În condițiile trendului deflaționist BNM a folosit această oportunitate pentru a consolida rezervele internaționale prin procurarea activă a excesului de valută de pe piață, astfel contribuind la sporirea competitivității produselor autohtone pe piețele externe. În luna decembrie 2009 cursul real efectiv al monedei naționale s-a depreciat cu 6.0 puncte procentuale. Concomitent, rezervele valutare ale statului s-au majorat cu 105.8

Piața valutară a Republicii Moldova. Activitatea BNM pe piața valutară

Analiza pieței valutare a Republicii Moldova în anul 2009 denotă trendul descendent al tranzacțiilor efectuate pe piața valutară internă contra MDL. Rulajul total al valurilor tranzacționate contra MDL în această perioadă a însumat echivalentul a 10487.6¹ mil. USD, micșorându-se cu 24.6 la sută față de anul 2008 (tabelul nr. 2.5). În structura rulajului total cumpărările de valută pe piața valutară internă contra MDL au constituit 5367.3 mil. USD, iar vânzările – 5120.3 mil. USD.

Volumul tranzacțiilor valutare efectuate pe piața valutară internă pe parcursul anului 2009 a înregistrat o tendință de creștere, atingând în trimestrul IV valoarea maximă de 2778.6 mil. USD.

În anul 2009 comparativ cu anul 2008 s-a diminuat atât rulajul pe piața valutară prin virament cu 28.7 la sută, cât și rulajul pe piața valutară în numerar – cu 14.2 la sută.

¹ Această sumă nu include cumpărările/vânzările contra MDL efectuate de BNM, Ministerul Finanțelor și alte ministere.

Tabelul nr. 2.5. Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări de valută străină contra MDL), (echivalentul în milioane USD)

	Piața valutară internă prin virament						Piața valutară internă în numerar			Piața valutară internă
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Diverse	total	CSV ale băncilor	Casa de schimb valutar	total	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>										
2008	590.4	521.4	21.2	7626.7	1182.0	9941.7	3309.8	656.6	3966.4	13908.1
2009	857.2	431.1	63.2	4633.1	1099.7	7084.3	2796.1	607.2	3403.3	10487.6
<i>Pondere, %</i>										
2008	4.2	3.8	0.2	54.8	8.5	71.5	23.8	4.7	28.5	100.0
2009	8.2	4.1	0.6	44.2	10.4	67.5	26.7	5.8	32.5	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>										
2009	45.2	-17.3	de 3.0 ori	-39.3	-7.0	-28.7	-15.5	-7.5	-14.2	-24.6

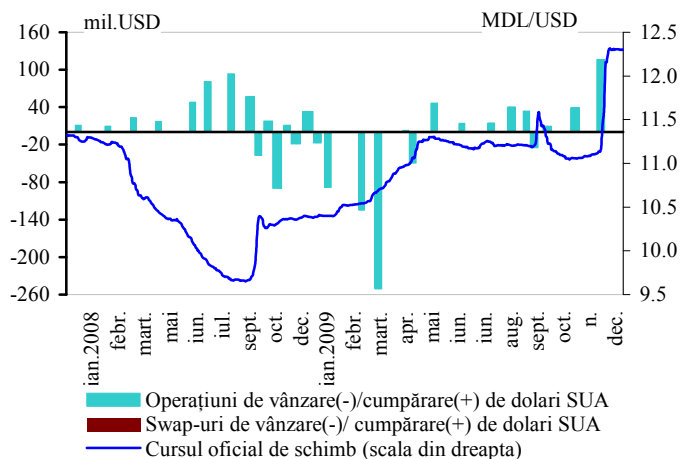
Sursa: Rapoartele privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către bănci pe piața valutară și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

Sursa: Rapoartele privind volumul de cumpărare-vânzare a valutei străine înregistrat de către casele de schimb valutar și punctele de schimb de pe lângă hoteluri, precum și datele BNM.

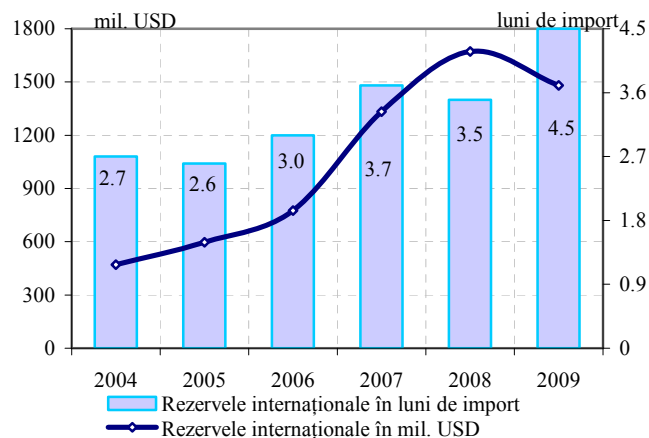
Ponderea pieței valutare prin virament în totalul rulajului pe piața valutară internă a scăzut cu 4.0 puncte procentuale (de la 71.5 la sută în anul 2008 până la 67.5 la sută în anul 2009), iar ponderea pieței valutare în numerar a crescut în aceeași proporție (de la 28.5 la sută în anul 2008 până la 32.5 la sută în anul 2009).

Comparativ cu anul 2008, în perioada de raportare în structura rulajului total al operațiunilor efectuate pe piața valutară internă de participanții principali ai pieței s-a majorat cu 4.0 puncte procentuale ponderea Băncii Naționale a Moldovei, a caselor de schimb valutar ce aparțin băncilor – cu 2.9 puncte procentuale, a caselor de schimb valutar ce nu aparțin băncilor – cu 1.1 puncte procentuale, a băncilor nerezidente – cu 0.4 puncte procentuale, a băncilor rezidente – cu 0.3 puncte procentuale și s-a diminuat ponderea persoanelor juridice cu 10.6 puncte procentuale.

Graficul nr. 2.38. Evoluția cursului oficial USD/MDL și intervențiile BNM

Graficul nr. 2.39. Dinamica rezervelor valutare exprimate în luni de import

În scopul atenuării fluctuațiilor excesive ale cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe parcursul anului 2009 BNM a intervenit pe piața valutară internă utilizând operațiuni valutare în sumă netă de minus 222.8 mil. dolari SUA, inclusiv operațiuni de cumpărare de dolari SUA - 315.9 mil. dolari SUA și operațiuni de vânzare de dolari SUA - 538.7 mil. dolari SUA (graficul nr. 2.38).

Rezervele valutare ale statului s-au micșorat pe parcursul anului 2009 cu 192.1 mil. USD, sau cu 11.5 la sută, de la 1672.4 până la 1480.3 mil. USD, care estimativ acoperă 4.5 luni de import (graficul nr. 2.39).

Analiza structurii rulajului total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă pe parcursul anilor 2008 și 2009 în diviziune pe valute relevă predominarea tranzacțiilor în valute liber convertibile. În anul 2009 structura rulajului total pe tipuri de valute a evoluat astfel: dolarul SUA – 57.0 la sută, euro – 39.8 la sută, rubla rusească – 2.8 la sută și alte valute – 0.4 la sută (tabelul nr. 2.6).

Tabelul nr. 2.6. Structura rulajului tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă în diviziune pe principalele valute

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară		În rulajul total
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	
2008	<i>Ponderea, %</i>						
USD	49.3	71.0	37.6	31.4	43.9	66.0	54.9
EUR	25.5	25.8	55.3	61.5	39.3	30.3	34.8
Ruble rusești	25.0	2.8	6.0	3.4	16.2	2.9	9.5
Alte valute	0.2	0.4	1.1	3.7	0.6	0.8	0.8
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2009	<i>Ponderea, %</i>						
USD	70.0	68.3	31.1	35.3	50.6	63.1	57.0
EUR	27.7	29.1	64.3	59.9	46.0	34.0	39.8
Ruble rusești	2.2	2.5	3.9	2.7	3.0	2.5	2.8
Alte valute	0.1	0.1	0.7	2.1	0.4	0.4	0.4
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Pe parcursul anului 2009 dolarul SUA a menținut poziția dominantă atât în rulajul total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă, cât și în rulajul total al tranzacțiilor valutare efectuate pe piața valutară prin virament.

Spre deosebire de anul 2008 a fost consemnată majorarea ponderii dolarului SUA cu 20.7 puncte procentuale (de la 49.3 la sută în anul 2008 până la 70.0 la sută în anul 2009) la capitolul cumpărări pe piața valutară în virament și diminuarea ponderii rublei rusești cu 6.7 puncte procentuale în rulajul total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă, ca rezultat al scăderii semnificative a ponderii rublei rusești la capitolul cumpărări pe piața valutară în virament.

De asemenea, de menționat majorarea ponderii euro la capitolul cumpărări pe piața valutară în numerar cu 9.0 puncte procentuale (de la 55.3 la sută în anul 2008 până la 64.3 la sută în anul 2009).

Tabelul nr. 2.7. Sursele principale de cumpărare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane USD)

	Cumpărări de valută pe piața valutară internă contra MDL de la:							TOTAL
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
	<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>							
2008	176.0	255.4	20.6	2625.7	0.0	3005.2	670.9	6753.8
2009	538.7	215.8	32.6	1273.2	0.0	2343.6	658.3	5062.2
	<i>Ponderea, %</i>							
2008	2.6	3.8	0.3	38.9	0.0	44.5	9.9	100.0
2009	10.6	4.3	0.6	25.2	0.0	46.3	13.0	100.0
	<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>							
2009	de 3.1 ori	-15.5	58.3	-51.5	-	-22.0	-1.9	-25.0

Sursa: Rapoarte privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei, efectuate de către bănci pe piața valutară, și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

Comparativ cu anul 2008, cumpărările de valută efectuate de către băncile din Republica Moldova pe piața valutară internă în anul 2009 s-au diminuat cu 1691.6 mil. USD, sau cu 25.0 la sută (tabelul nr. 2.7).

Această scădere s-a

datorat, în principal, micșorării cumpărărilor de la persoanele juridice cu 1352.5 mil. USD (cu 51.5 la sută) și de la persoanele fizice – cu 661.6 mil. USD (cu 22.0 la sută). De menționat majorarea semnificativă a cumpărărilor de valută străină efectuate de către băncile licențiate de la BNM, cu 362.7 mil. USD, sau de 3.1 ori.

În anul 2009 cumpărările de valută de către bănci pe piața valutară internă au fost preponderent efectuate de la persoane fizice (cu 46.3 la sută), persoane juridice (cu 25.2 la sută), BNM (cu 10.6 la sută) și de la bănci rezidente (cu 4.3 la sută).

În perioadă de raportare, comparativ cu anul precedent, a crescut ponderea cumpărărilor de la BNM (cu 8.0 puncte procentuale), de la persoane fizice (cu 1.8 puncte procentuale), de la bănci rezidente (cu 0.5 puncte procentuale), de la bănci nerezidente (cu 0.3 puncte procentuale). Totodată, a avut loc o scădere a ponderii cumpărărilor de la persoane juridice (cu 13.7 puncte procentuale).

Tabelul nr. 2.8. Direcțiile principale de vânzare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane USD)*

	Vânzări de valută pe piața valutară contra MDL							Total
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2008	414.4	266.0	0.6	5001.0	0.0	612.2	203.5	6497.7
2009	318.5	215.3	30.6	3359.9	0.0	652.6	241.3	4818.2
<i>Ponderea, %</i>								
2008	6.4	4.1	0.0	77.0	0.0	9.4	3.1	100.0
2009	6.6	4.5	0.6	69.7	0.0	13.6	5.0	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent. %</i>								
2009	-23.1	-19.1	de 51.0 ori	-32.8	-	6.6	18.6	-25.8

* Sursa: Rapoartele privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către bănci pe piața valutară și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

la sută), către BNM – cu 95.9 mil. USD (23.1 la sută) și către băncile rezidente – cu 50.7 mil. USD (19.1 la sută).

Vânzarea valutei de către bănci pe piața valutară internă s-a efectuat preponderent în favoarea persoanelor juridice (69.7 la sută), persoanelor fizice (13.6 la sută), BNM (6.6 la sută), băncilor rezidente (4.5 la sută).

În anul 2009, comparativ cu anul 2008, a scăzut ponderea vânzărilor de valută străină către persoanele juridice (cu 7.3 puncte procentuale).

Totodată, de menționat creșterea ponderii vânzărilor de valută străină în favoarea persoanelor fizice (cu 4.2 puncte procentuale), băncilor nerezidente (cu 0.6 puncte procentuale), băncilor rezidente (cu 0.4 puncte procentuale) și Băncii Naționale a Moldovei (cu 0.2 puncte procentuale).

Tabelul nr. 2.9. Soldul net al operațiunilor de cumpărare/vânzare de valută contra MDL (echivalentul în mil. USD)

	Soldul net							Total
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
<i>Trimestrul I</i>	-42.8	-0.6	2.6	-535.2	0.0	522.6	78.5	25.1
<i>Trimestrul II</i>	-65.4	-0.4	9.1	-624.6	0.0	627.3	91.0	37.0
<i>Trimestrul III</i>	-194.2	-6.9	4.6	-601.0	0.0	731.6	136.3	70.4
<i>Trimestrul IV</i>	64.0	-2.7	3.7	-614.5	0.0	511.5	161.6	123.6
2008	-238.4	-10.6	20.0	-2375.3	0.0	2393.0	467.4	256.1
<i>Trimestrul I</i>	464.3	1.6	-21.8	-529.8	0.0	59.6	112.0	85.9
<i>Trimestrul II</i>	-16.1	0.1	0.4	-476.3	0.0	461.4	102.7	72.2
<i>Trimestrul III</i>	-63.1	-0.3	1.8	-572.3	0.0	580.0	88.7	34.8
<i>Trimestrul IV</i>	-164.9	-0.9	21.6	-508.3	0.0	590.0	113.6	51.1
2009	220.2	0.5	2.0	-2086.7	0.0	1691.0	417.0	244.0

Excedentul de valută de pe piața valutară internă în suma totală de 2330.7 mil. USD (derivă preponderent de la persoanele fizice – 1691.0 mil. USD, sau 72.6 la sută), procurat de bănci în anul 2009, a fost vândut persoanelor juridice – 2086.7 mil. USD. Soldul net al operațiunilor de vânzare/cumpărare de valută străină contra MDL în anul 2009 a constituit 244.0 mil. USD (tabelul nr. 2.9).

Dinamica activelor și obligațiilor în valută străină ale băncilor

La 31 decembrie 2009 soldul *activelor bilanțiere în valută străină*² ale băncilor (credite acordate, disponibilități, rezerve obligatorii și alte active în valută străină) s-a diminuat în comparație cu 31

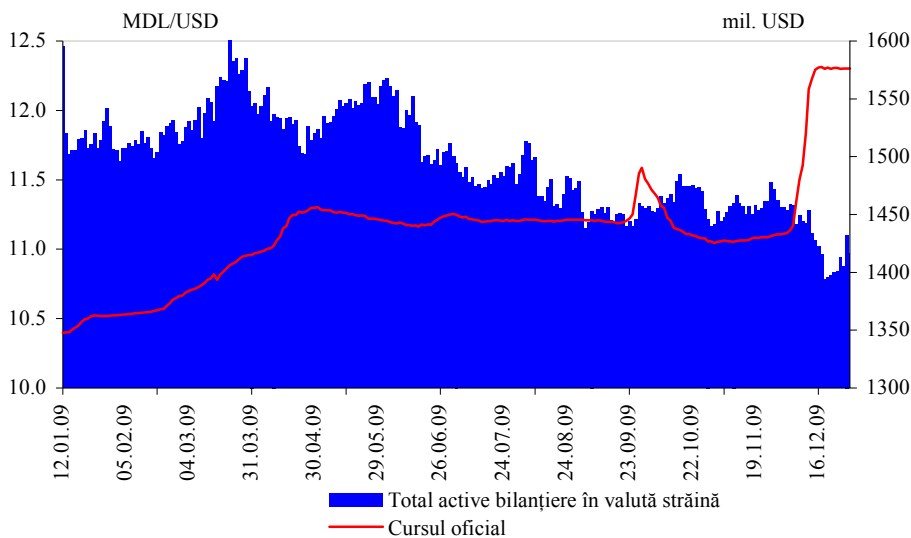
² Excluzând poziția de reglare la activele în valută străină

decembrie 2008 cu echivalentul a 164.1 mil. USD (de la 1580.2 până la 1416.1 mil. USD), sau cu 10.4 la sută, fapt condiționat în principal de scăderea soldului creditelor în valută străină, ca rezultat al recesiunii economice și al impactului crizei financiare globale (tabelul nr. 2.10, graficul nr. 2.40).

Tabelul nr. 2.10. Active bilanțiere în valută străină ale băncilor
(echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Pondere în total %	Soldul la 31.12.2009	Pondere în total %	Modificarea față de 31.12.2008, %
Credite acordate	988.3	62.5	844.4	59.6	-14.6
Disponibilități în valută străină	246.7	15.6	437.3	30.9	77.3
Rezerve obligatorii în valută străină	284.0	18.0	111.6	7.9	-60.7
Alte active în valută străină	61.2	3.9	22.8	1.6	-62.7
Total active bilanțiere în valută străină	1580.2	100.0	1416.1	100.0	-10.4

Graficul nr. 2.40. Evoluția activelor bilanțiere în valută străină ale băncilor și a cursului oficial de schimb al monedei naționale față USD

Tabelul nr. 2.11. Credite acordate în valută străină în sistemul bancar
(echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Pondere în total %	Soldul la 31.12.2009	Pondere în total %	Modificarea față de 31.12.2008 %
Euro	626.2	63.4	496.9	58.9	-20.6
Dolari SUA	361.9	36.6	347.4	41.1	-4.0
Ruble rusești	0.2	0.0	0.1	0.0	-50.0
Total	988.3	100.0	844.4	100.0	-14.6

parcursul anului de la nivelul minim de 15.3 la sută până la nivelul maxim de 31.3 la sută. La sfârșitul perioadei de raportare disponibilitățile în valută străină, comparativ cu 31 decembrie 2008, s-au majorat în valori absolute cu echivalentul a 190.6 mil. dolari SUA (de la 246.7 până la 437.3 mil. USD), sau cu 77.3 la sută, iar ca pondere în totalul activelor bilanțiere în valută străină s-au majorat cu 15.3 puncte procentuale (de la 15.6 până la 30.9 la sută), fapt condiționat de diminuarea treptată a normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă de la 17.5 până la 8.0 la sută (tabelul nr. 2.12).

Din totalul activelor bilanțiere în valută străină ponderea cea mai mare revine soldului *creditelor acordate în valută străină*, constituind 59.6 la sută la 31 decembrie 2009, în scădere cu 2.9 puncte procentuale față de finele anului 2008. Acest indicator a variat pe parcursul anului 2009 de la nivelul minim de 57.5 la sută până la nivelul maxim de 62.6 la sută. Comparativ cu 31 decembrie 2008, soldul creditelor acordate în valută străină s-a micșorat cu echivalentul a 143.9 mil. USD (de la 988.3 până la 844.4 mil. USD), sau cu 14.6 la sută.

După structura valutară soldul creditelor acordate în valută străină la 31 decembrie 2009 a înregistrat următoarea pondere pe tipuri de valute: euro – 58.9 la sută, dolarul SUA – 41.1 la sută (tabelul nr. 2.11). Soldul creditelor în euro s-a diminuat în proporții mai mari, cu echivalentul a 129.3 mil. USD (de la 626.2 până la 496.9 mil. USD), sau cu 20.6 la sută, comparativ cu soldul creditelor în dolari SUA care s-a diminuat cu echivalentul a 14.5 mil. USD (de la 361.9 până la 347.4 mil. USD), sau cu 4.0 la sută.

La 31 decembrie 2009 ponderea *disponibilităților în valută străină* a constituit 30.9 la sută în totalul activelor bilanțiere în valută străină ale băncilor. Acest indicator a variat pe

Tabelul nr. 2.12. Disponibilități în valută străină ale băncilor (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2009	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2008,%
Conturi „Nostro” deschise în străinătate	98.6	40.0	163.5	37.4	65.8
Plasări în străinătate ale băncilor licențiate	38.2	15.5	125.6	28.7	de 3.3 ori
Numerar	69.1	28.0	93.2	21.3	34.9
Mijloace plasate și credite overnight	40.8	16.5	55.0	12.6	34.8
Valori mobiliare	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Total	246.7	100.0	437.3	100.0	77.3

Disponibilitățile în valută străină ale băncilor la 31 decembrie 2009 au avut următoarea structură: conturile „Nostro” deschise în străinătate – 37.4 la sută, plasări în străinătate ale băncilor din Republica Moldova – 28.7 la sută, numerar de valută străină – 21.3 la sută și mijloacele plasate

overnight – 12.6 la sută.

La 31 decembrie 2009 soldul disponibilităților în valută străină a înregistrat următoarea structură pe tipuri de valute: euro – 68.1 la sută, dolari SUA – 28.8 la sută, ruble rusești – 2.4 la sută, alte valute – 0.7 la sută (tabelul nr. 2.13).

Tabelul nr. 2.13. Disponibilități în valută străină ale băncilor comerciale, pe tipuri de valute (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2009	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2008 %
Euro	116.4	47.2	297.8	68.1	de 2.6 ori
Dolari SUA	116.0	47.0	125.9	28.8	8.5
Ruble rusești	10.4	4.2	10.3	2.4	-1.0
Alte valute	3.9	1.6	3.3	0.7	-15.4
Total	246.7	100.0	437.3	100.0	77.3

Soldul *rezervelor obligatorii în valută străină* a constituit la 31 decembrie 2009 7.9 la sută din totalul activelor bilanțiere în valută străină ale băncilor și pe parcursul perioadei de raportare a variat între nivelul minim de 7.8 la sută și nivelul maxim de 17.9 la sută.

Activele atașate la cursul valutei străine³ la 31 decembrie 2009 au constituit echivalentul a 43.9 mil. USD, înregistrând o creștere cu 0.3 mil. USD comparativ cu 31 martie 2009. Creditele atașate au constituit 99.5 la sută din totalul activelor atașate. Ponderele creditelor atașate din totalul creditelor acordate a constituit 5.2 la sută la finele anului 2009, în creștere cu 0.4 puncte procentuale comparativ cu finele lunii martie 2009.

Obligațiunile bilanțiere în valută străină ale băncilor în perioada de gestiune au înregistrat o diminuare cu echivalentul a 127.0 mil. USD (de la 1570.1 mil. USD la 31 decembrie 2008 până la 1443.1 mil. USD la 31 decembrie 2009), sau cu 8.1 la sută, condiționată în principal de micșorarea soldului creditelor primite de către băncile licențiate cu echivalentul a 64.0 mil. USD (tabelul nr. 2.14).

Tabelul nr. 2.14. Obligațiuni bilanțiere în valută străină ale băncilor (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2009	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2008, %
Depozite la termen ale clienților	792.0	50.4	736.7	51.1	-7.0
Depozite diverse ale clienților	219.1	14.0	265.2	18.4	21.0
Credite primite	325.6	20.7	261.6	18.1	-19.7
Depozite la termen ale băncilor din străinătate	155.6	9.9	136.0	9.4	-12.6
Conturi „LORO” ale băncilor din străinătate	5.7	0.4	1.2	0.1	-78.9
Alte obligațiuni	72.1	4.6	42.4	2.9	-41.2
Total	1570.1	100.0	1443.1	100.0	-8.1

La 31 decembrie 2009 *depozitelor la termen în valută străină* ale clienților le-a revenit cea mai semnificativă pondere în totalul obligațiunilor bilanțiere în valută străină (51.1 la sută). Soldul acestor depozite s-a micșorat comparativ cu finele anului 2008 cu echivalentul a 55.3 mil. USD (de la 792.0 până la 736.7 mil. USD), sau cu 7.0 la sută.

³ Băncile licențiate raportează acest indicator la BNM în cadrul Raportului privind poziția valutară deschisă a băncii, începând cu 25.03.2009.

Depozitele la termen ale nerezidenților³⁴, care constituie parte integrantă a depozitelor la termen în valută străină, la 31 decembrie 2009 au înregistrat o diminuare cu 19.7 mil. USD (de la 40.2 mil. USD la 31 martie 2009 până la 20.5 mil. USD la 31 decembrie 2009), sau cu 49.1 la sută. Pe parcursul perioadei analizate valoarea minimă a acestui indicator a constituit 17.6 mil. USD, iar valoarea maximă – 43.7 mil. USD.

La sfârșitul perioadei de gestiune ponderea *depozitelor diverse în valută străină* ale clienților a constituit 18.4 la sută în totalul obligațiunilor bilanțiere în valută străină, majorându-se în valori absolute cu echivalentul a 46.1 mil. USD (de la 219.1 mil. USD la 31 decembrie 2008 până la 265.2 mil. USD la 31 decembrie 2009), sau cu 21.0 la sută. *Depozitele diverse ale nerezidenților*³, care se includ în categoria *depozitelor diverse în valută străină*, s-au micșorat nesemnificativ, cu 0.4 mil. USD (de la 14.9 mil. USD la 31 martie 2009 până la 14.4 mil. USD la 31 decembrie 2009), sau cu 2.7 la sută. Pe parcursul perioadei analizate acest indicator a variat între valoarea maximă de 19.4 mil. USD și valoarea minimă – de 13.5 mil. USD. Ponderea depozitelor nerezidenților din totalul depozitelor clienților a constituit 3.5 la sută, diminuându-se cu 1.7 puncte procentuale comparativ cu 31 martie 2009.

La 31 decembrie 2009 ponderea soldului *creditelor primite în valută străină* în totalul obligațiunilor bilanțiere în valută străină ale băncilor a constituit 18.1 la sută, micșorându-se în valori absolute cu echivalentul a 64.0 mil. USD (de la 325.6 până la 261.6 mil. USD), sau cu 19.7 la sută față de sfârșitul anului 2008.

Soldul *depozitelor la termen în valută străină ale băncilor din străinătate* la 31 decembrie 2009 s-a redus în comparație cu finele anului 2008 cu echivalentul a 19.6 mil. USD (de la 155.6 până la 136.0 mil. USD), sau cu 12.6 la sută. Ponderea acestora în totalul obligațiunilor bilanțiere în valută străină la 31 decembrie 2009 a constituit 9.4 la sută.

Tabelul nr. 2.15. Total depozite în valută străină ale clienților băncilor (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2009	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2008, %
Euro	714.3	70.6	704.3	70.3	-1.4
Dolari SUA	290.6	28.7	288.9	28.8	-0.6
Ruble rusești	2.6	0.3	6.5	0.7	de 2.5 ori
Alte valute	3.6	0.4	2.2	0.2	-38.9
Total la toate valutele	1011.1	100.0	1001.9	100.0	-0.9

Obligațiunile de bază de bilanț în valută străină ale băncilor (depozitele la termen și depozitele la vedere ale clienților) s-au micșorat cu echivalentul a 9.2 mil. USD (de la 1011.1 mil. USD la 31 decembrie 2008 până la 1001.9 mil. USD la 31 decembrie 2009), sau cu 0.9 la sută (tabelul nr. 2.15).

Ponderea soldului depozitelor în euro în totalul depozitelor în valută străină ale clienților a constituit la sfârșitul anului 2009 70.3 la sută, micșorându-se față de 31 decembrie 2008 cu 0.3 puncte procentuale, ponderea minimă în anul 2009 fiind de 66.8 la sută, iar cea maximă – de 71.9 la sută

Soldul depozitelor clienților în euro s-a micșorat cu echivalentul a 10.0 mil. USD, sau cu 1.4 la sută comparativ cu 31 decembrie 2008, constituind echivalentul a 704.3 mil. USD la finele anului 2009.

La 31 decembrie 2009 ponderea soldului depozitelor clienților în dolari SUA s-a majorat cu 0.1 puncte procentuale în comparație cu sfârșitul anului 2008 (de la 28.7 până la 28.8 la sută). Pe parcursul anului 2009 ponderea maximă a acestor depozite a fost de 32.7 la sută, iar cea minimă – de 27.5 la sută. Soldul depozitelor în dolari SUA la finele perioadei de gestiune a constituit 288.9 mil. USD, înregistrând o scădere cu 1.7 mil. USD, sau cu 0.6 la sută comparativ cu 31 decembrie 2008.

Depozitele în ruble rusești și în alte valute au constituit o parte nesemnificativă din totalul depozitelor în valută străină ale clienților. La sfârșitul perioadei analizate, depozitele în ruble rusești au constituit echivalentul a 6.5 mil. USD, ponderea acestora în totalul depozitelor clienților fiind de 0.7 la sută.

⁴ Băncile licențiate raportează acest indicator la BNM în cadrul Raportului privind poziția valutară deschisă a băncii, începând cu 25.03.2009.

Tabelul nr. 2.16. Active și obligațiuni condiționale ale băncilor comerciale în valută străină (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2008	Pondere, %	Soldul la 31.12.2009	Pondere, %	Modificarea față de 31.12.2008, %
Active condiționale în valută străină					
Cumpărări la operațiuni curente	22.9	25.9	211.0	92.4	de 9.2 ori
Cumpărări la operațiuni la termen	59.5	67.4	8.6	3.8	-85.5
Primirea creditelor / procurarea instrumentelor financiare	5.9	6.7	8.8	3.8	49.2
Total active condiționale în valută străină	88.3	100.0	228.4	100.0	de 2.6 ori
Obligațiuni condiționale în valută străină					
Vânzări la operațiuni curente	22.8	28.6	211.0	95.8	de 9.3 ori
Vânzări la operațiuni la termen	56.3	70.6	9.2	4.2	-83.7
Acordarea creditelor / vânzarea instrumentelor financiare	0.6	0.8	0.0	0.0	-100.0
Total obligațiuni condiționale în valută străină	79.7	100.0	220.2	100.0	de 2.8 ori
Capital normativ total (CNT)	642.8		531.5		
(Active condiționale – Obligațiuni condiționale)/CNT (%)	1.3		1.5		

Activele și obligațiunile condiționale în valută străină ale băncilor la sfârșitul anului 2009 au înregistrat o majorare semnificativă față de 31 decembrie 2008. Activele condiționale s-au majorat de 2.6 ori, iar obligațiunile condiționale - de 2.8 ori (tabelul nr. 2.16).

La 31 decembrie 2009 activele condiționale în valută străină au avut următoarea structură: cumpărări în cadrul operațiunilor curente – 92.4 la sută, cumpărări în cadrul operațiunilor la termen – 3.8 la sută și primirea creditelor/procurarea instrumentelor financiare – 3.8 la sută. Concomitent, structura obligațiunilor condiționale în valută străină a fost următoarea: vânzări în cadrul operațiunilor curente – 95.8 la sută, vânzări în cadrul operațiunilor la termen – 4.2 la sută.

Diferența dintre activele condiționale și obligațiunile condiționale în valută străină raportate la capitalul normativ total a atins nivelul de – 1.5 la sută la 31 decembrie 2009.

Poziția valutară deschisă⁵ lungă a băncilor la toate valutele la 31 decembrie 2009 s-a micșorat comparativ cu finele lunii martie 2009 cu 43.7 la sută (de la 53.1 până la 29.9 mil. USD), inclusiv la euro – cu 78.2 la sută (de la 13.3 până la 2.9 mil. USD) și la dolari SUA – cu 39.7 la sută (de la 37.5 până la 22.6 mil. USD). Această diminuare se explică prin faptul că în contextul includerii activelor și obligațiunilor atașate, băncile urmau să-și ajusteze poziția valutară deschisă în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a Hotărârii nr.33 din 5 februarie 2009 cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la poziția valutară deschisă a băncii.

Poziția valutară deschisă lungă fără active și obligațiuni atașate a înregistrat același trend descrescător. Astfel, comparativ cu finele anului 2008, poziția valutară la toate valutele s-a redus cu 52.0 la sută (de la 29.8 până la 14.3 mil. USD). Poziția valutară deschisă lungă la euro s-a redus cu 82.8 la sută (de la 5.8 până la 1.0 mil. USD), iar la dolari SUA – cu 49.1 la sută (de la 17.5 până la 8.9 mil. USD).

Colaborarea internațională a Republicii Moldova

Fondul Monetar Internațional (FMI)

Republica Moldova este membră a Fondului Monetar Internațional din 12 august 1992. La sfârșitul anului 2009 cota de subscriere a Republicii Moldova la FMI constituia 123.2 mil. Drepturi Speciale de Tragere (DST) (cca 192.4 mil. dolari SUA).

În anul 2009 plățile totale aferente deservirii creditelor acordate de către FMI au constituit 15.8 mil. dolari SUA (echivalentul a 10.3 mil. DST), din care plățile de principal aferente creditelor respective au constituit – 14.9 mil. dolari SUA (echivalentul a 9.7 mil. DST), iar plățile de dobânzi – 0.9 mil. dolari SUA

⁵ Inclusiv activele și obligațiunile atașate la cursul valutei străine. Băncile licențiate raportează acest indicator la BNM în cadrul Raportului privind poziția valutară deschisă a băncii, începând cu 25.03.2009.

(echivalentul a 0.6 mil. DST). Astfel creditul acordat prin Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF) a fost rambursat în întregime.

Pe parcursul anului 2009 relațiile Băncii Naționale a Moldovei cu FMI s-au derulat în contextul misiunilor FMI de evaluare

Tabelul nr. 2.17. Aranjamentele financiare cu FMI

Tipul facilității	Suma aprobată (mil. DST)	Suma debursată până la 31.12.2009 (mil. DST)	Ponderele debursărilor în suma total aprobată (%)	Stoc la 31.12.2009 (mil. DST)	Stoc la 31.12.2009 (mil. USD)
Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF)	135.0	87.5	64.8	0.0	0.0
Facilitatea pentru Reducerea Sărăciei și Creșterea Economică (PRGF)	221.8	115.7	52.2	98.2	153.3

a performanțelor în ceea ce privește realizarea angajamentelor din cadrul programului PRGF⁶, precum și a consultărilor anuale bilaterale în baza Articolului IV al Statutului FMI.

În perioada 12-14 februarie 2009 o misiune de lucru a Departamentului European al Fondului Monetar Internațional s-a aflat în Moldova, în cadrul căreia s-au analizat evoluțiile macroeconomice recente din regiune și măsurile adecvate de politici, discuțiile fiind axate pe minimizarea impactului perspectivelor de dezvoltare economică mai puțin favorabilă din regiune asupra creșterii economice și atenuarea consecințelor de ordin social asupra populației.

O misiune a Departamentului European al Fondului Monetar Internațional s-a aflat în Republica Moldova și în perioada 28 mai – 10 iunie 2009. Scopul acestei misiuni a fost inițierea discuțiilor cu privire la semnarea unui nou program cu Fondul Monetar Internațional, în contextul înrăutățirii situației economice în regiune, precedentul program fiind expirat. În contextul misiunii FMI din perioada mai-iunie s-a enunțat necesitatea urgentă de rectificare a bugetului de stat de către Parlament, pentru echilibrarea cheltuielilor Guvernului și resurselor disponibile. De asemenea, s-a menționat oportunitatea ajustării politicii monetare cu situația fiscală, în contextul provocărilor condiționate de criza declanșată. Fondul Monetar Internațional s-a arătat disponibil de a sprijini Republica Moldova prin furnizarea de asistență tehnică, consultanță politică și suport financiar.

De asemenea, s-au desfășurat două misiuni de asistență tehnică din partea FMI (experții Departamentului Afaceri Fiscale (FAD) și a Departamentului Politică Monetară și Piețe de Capital (MCM)).

La 28 august 2009 Republica Moldova a primit 91.3 milioane de DST în cadrul alocărilor generale de DST, în scopul consolidării rezervelor valutare și majorării lichidităților valutare necesare pentru promovarea politicii valutare, conform deciziei din 7 august 2009, aprobată de Consiliul Guvernatorilor FMI. Alocarea DST-urilor s-a efectuat fără impunerea anumitor condiții, stabilite în cadrul aranjamentelor financiare cu FMI și s-a acordat pe un termen nedeterminat cu dobândă la o rată flotantă aferentă contului curent în DST.

În luna octombrie 2009 o nouă misiune a Fondului Monetar Internațional și autoritățile Republicii Moldova au ajuns la un acord preliminar cu privire la un nou program economic, susținut printr-un acord de finanțare pe trei ani, în sumă totală de 369.6 milioane DST (echivalentul a circa 588 milioane de dolari SUA), în baza combinării Mecanismului Extins de Creditare (ECF), acordate cu rate concesionale, și a Mecanismul de Finanțare Externă (EFF), acordate cu rate de piață.

Principalele obiective ale programului au fost asigurarea stabilizării macroeconomice, redresarea economică și majorarea cheltuielilor sociale pentru a-i proteja pe cei săraci, în baza unui cadru de politici economice și financiare pentru anii 2010-2012. Membrii misiunii au salutat angajamentul guvernului de a restaura viabilitatea fiscal-bugetară și cea externă, de a menține stabilitatea financiară și de a susține creșterea economică impulsivă de investiții.

⁶ Mecanismul de finanțare pentru creșterea economică și reducerea sărăciei (PRGF) este mecanismul de creditare al FMI cu regim preferențial pentru statele cu venit mic. Rata dobânzii pentru creditele în baza PRGF constituie 0.5 la sută anual. Creditele se oferă pe un termen de 10 ani, cu o perioadă de grație de 5.5 ani.

Acest nou program îl va urma pe cel precedent susținut prin Mecanismul de finanțare pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, care a fost aprobat de către Consiliul de Directori Executivi al FMI în luna mai 2006 și, care a expirat în luna mai 2009.

Uniunea Europeană (UE)

Cadrul legal de derulare a relațiilor de colaborare cu Uniunea Europeană reprezintă Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), semnat la 28 noiembrie 1994 (în vigoare pentru Republica Moldova din 1 iulie 1998), încheiat pentru o perioadă inițială de 10 ani. Totodată, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova pentru inițierea negocierilor asupra proiectului Acordului dintre Republica Moldova și Comunitățile Europene din 17 noiembrie 2009 s-au început negocierile asupra unui nou acord de asociere dintre Republica Moldova și Comunitățile Europene.

În luna iulie 2008 Comisia Europeană și Guvernul Republicii Moldova au semnat un acord de finanțare în vederea susținerii bugetului sectorului social. În acest context, în luna aprilie 2009 a fost debursată suma de 15.0 mil. euro, aceasta fiind a doua tranșă din valoarea totală de 20.0 mil. euro acordată Republicii Moldova în vederea susținerii bugetului sectorului social și pentru reformarea sistemului social, prima tranșă în sumă de 5.0 mil. euro fiind debursată de către Comisia Europeană în luna septembrie 2008.

În luna mai 2009 Uniunea Europeană a lansat un program menit să consolideze relațiile cu șase țări din Europa de Est și din Caucazul de Sud, printre care și Republica Moldova. Parteneriatul Estic (PE) oferă țărilor partenere perspectiva unui angajament bilateral mai aprofundat, cuprinzând integrarea continuă în economia UE, mobilitatea, inclusiv facilitarea obținerii vizei și cooperarea în securitatea energetică.

În cadrul multilateral al PE, Republica Moldova va avea posibilitatea de a participa la cele cinci inițiative importante (inițiative flagship) în următoarele domenii: programul de administrare a frontierei, integrarea piețelor de electricitate, eficiența energetică și energia recuperabilă, facilități pentru IMM-uri, Coridorul de Sud, răspuns la calamitățile naturale.

În luna noiembrie 2009 a fost debursată prima tranșă în valoare de 15.0 mil. euro în cadrul Programului de Suport Financiar pentru Politicile Sectoriale: Medicina, din valoarea totală de 42.0 mil. euro acordată Republicii Moldova.

La 21 decembrie 2009 Comisia Europeană a alocat Guvernului Republicii Moldova 12.0 mil. euro în cadrul Proiectului de Susținere a Programului în Sectorul Drumurilor.

De asemenea, în anul 2009 Republica Moldova și Comisia Europeană au încheiat negocierile tehnice în vederea aderării țării la Tratatul Comunității Energetice (TCE), care include obligațiuni pentru convergență graduală cu regulile interne ale pieței energetice.

Colaborarea cu alte organisme internaționale

Pe parcursul anului 2009 Banca Națională a Moldovei a colaborat cu un șir de organisme internaționale așa ca Banca Mondială (BM), FMI, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (SBECE) în vederea furnizării informației aferente dezvoltării sistemului bancar autohton.

Totodată, în perioada anului 2009 Banca Națională a beneficiat de asistență tehnică din partea Fondului Monetar Internațional.

Astfel, ca urmare a recomandărilor prezentate de Fondul Monetar Internațional în cadrul misiunii din luna iunie 2009, Banca Națională a Moldovei a solicitat băncilor efectuarea studiilor de către companiile de audit independente, precum și examinarea constatărilor companiilor respective în vederea includerii ulterioare a acestora în strategiile și politicile aferente activității financiare ale băncilor pe viitor. De asemenea, în cadrul misiunii din luna august 2009 a căror scop a fost analiza legislației și practicii Republicii Moldova la capitolul reglementarea băncilor problematice Fondul Monetar Internațional a înaintat un șir de propuneri pentru perfecționarea în acest sens a legislației bancare autohtone.

În perioada 28 septembrie – 2 octombrie 2009 la Banca Națională s-a aflat misiunea de asistență tehnică a Fondului Monetar Internațional în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. În cadrul acestei misiuni, la 29 septembrie 2009 a fost organizat un seminar cu participarea experților din cadrul BNM și băncilor licențiate. Seminarul a avut drept scop sporirea cunoștințelor în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului și abordarea chestiunilor practice bazate pe evaluarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului. De asemenea, la 28 septembrie, 1-2 octombrie 2009 au fost organizate discuții cu colaboratorii BNM în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

În perioada 13 – 14 iulie 2009 la Banca Națională a Moldovei a avut loc un seminar, organizat cu susținerea Proiectului contra corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO), privind supravegherea bancară în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cu participarea experților în domeniu din cadrul Băncii Naționale a Ucrainei. Seminarul a avut drept scop sporirea cunoștințelor și schimbul de experiență privind supravegherea bancară în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului și cadrul regulator în acest context.

În perioada 2-3 noiembrie 2009 a avut loc seminarul internațional cu tema „Supravegherea bancară în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului” organizat de către Grupul Euro-Asiatic și Centrul Internațional de Instruire și Metodologie a Monitoringului Financiar din Federația Rusă. La acest seminar au participat reprezentanți ai băncilor centrale, organelor de drept, instituțiilor de investigare financiară membre ale Grupului Euro-Asiatic și din Republica Moldova. Seminarul a avut drept scop tratarea unor subiecte aferente domeniului combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cum ar fi: desfășurarea transparentă de către bănci a activității de combatere a spălării banilor, în scopul minimizării riscurilor; întreprinderea măsurilor adecvate de precauție în procesul de implementare a tehnologiilor informaționale noi; abordarea bazată pe risc a clientelei; în cadrul seminarului au fost prezentate modalitățile principale de depistare a operațiunilor ce urmează să fie supuse controlului etc.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (SBECE)

Banca Națională a Moldovei a continuat conlucrarea cu Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est. Luând în considerație că scopul Grupului, pe lângă altele, include și suportul mutual în cadrul supravegherii bancare, precum și asistența în implementarea efectivă a acesteia a fost efectuat un schimb de informație aferentă supravegherii bancare, inclusiv în cadrul celei de-a 22-a Conferință Anuală a Grupului Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est în cadrul căreia, printre altele, au fost discutate subiectele aferente supravegherii bancare în contextul crizei financiare globale.

Colaborarea cu băncile centrale ale altor state

În cadrul procesului de autorizare Banca Națională a Moldovei a conlucrat cu autoritățile de supraveghere din alte țări pentru realizarea unui schimb de informații relevante privind autorizarea activității băncilor (confirmarea administratorilor băncilor).

În anul 2009 colaboratorii BNM au participat la cursuri și seminare organizate de: Deutsche Bundesbank, Banca Franței, Banca Națională a Poloniei, Banca Națională a Cehiei, Banca Centrală a Olandei etc.

Supravegherea și reglementarea activității băncilor¹

Informație generală

La 31 decembrie 2009 în Republica Moldova funcționau 15 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv 4 sucursale ale băncilor și grupurilor financiare străine. Numărul total de instituții ale băncilor a constituit 1146, dintre care 288 filiale și 858 reprezentanțe. Pe parcursul anului 2009 au fost deschise 8 filiale, 54 reprezentanțe și au fost închise 19 filiale și 61 reprezentanțe.

La 19 iunie 2009 a fost retrasă licența de desfășurare a activităților financiare a BC „INVESTPRIVATBANK” S.A., urmare a situației de insolvență a acesteia, care a fost cauzată de managementul nesatisfăcător al băncii. Acesta s-a manifestat prin concentrarea excesivă a creditelor acordate în ramura „imobil/construcții și dezvoltare”, utilizarea mijloacelor contrar destinației prevăzute în contractele de credit, stabilirea termenului de rambursare a creditelor la scadență și acordarea de credite pentru rambursarea datoriilor restante la aceiași clienți, care s-a soldat cu înrăutățirea drastică a calității portofoliului de credite (ponderea creditelor expirate în total portofoliul de credite a constituit 52.0 la sută).

La 31 martie 2009 banca nu dispunea de capital, acesta înregistrând o valoare negativă (minus 117.8 mil. lei, normativul este de 100.0 mil. lei). De asemenea, banca nu menținea lichiditatea curentă conform cerințelor Băncii Naționale a Moldovei. Coeficientul lichidității curente a constituit 9 la sută, față de normativul care este de cel puțin de 20 la sută.

Retragerea licenței de desfășurare a activității financiare de la BC „INVESTPRIVATBANK” S.A. la 19 iunie 2009 nu a influențat semnificativ indicatorii financiari ce caracterizează sistemul bancar. BC „INVESTPRIVATBANK” S.A. nu a fost o bancă de importanță sistemică, deoarece făcea parte din grupa băncilor medii cu activele mai mici de 3000 mil. lei. Astfel, ponderea activelor BC „INVESTPRIVATBANK” S.A. în totalul activelor pe sistem la situația din 17 iunie 2009 a constituit 3.4 la sută, ponderea creditelor brut în totalul creditelor brut pe sistem - 4.4 la sută, ponderea depozitelor în totalul depozitelor pe sistem - 3.7 la sută, ponderea obligațiunilor în totalul obligațiunilor pe sistem - 3.6 la sută, ponderea capitalului acționar în totalul capitalului acționar pe sistem - 2.8 la sută.

Procesul lichidării BC „INVESTPRIVATBANK” S.A. este în derulare, conform situației la 31 decembrie 2009 au fost achitate toate datoriile față de persoanele fizice în sumă de 622.3 mil. lei, inclusiv din contul unui credit în sumă de 589.9 mil. lei acordat BC „INVESTPRIVATBANK” S.A după retragerea licenței, de către Banca de Economii S.A., care intenționa să preia activele și obligațiunile ale băncii vizate. Ulterior, Banca de Economii S.A., și-a revăzut intenția, lichidatorul recurgând la lichidarea clasică cu rambursarea datoriei față de Banca de Economii S.A.

De asemenea, a fost efectuată inventarierea activelor BC „INVESTPRIVATBANK” S.A în proces de lichidare, a fost validată lista de creanțe. La fel, a fost efectuată evaluarea bunurilor imobiliare, loturilor de teren, automobilelor, altor bunuri, în scopul desfășurării licitațiilor. Pe lângă acestea, are loc gestionarea portofoliului de credite și au fost rambursate credite în sumă de 73.6 mil. lei și comercializate active în sumă de 0.64 mil. lei la situația din 31 decembrie 2009.

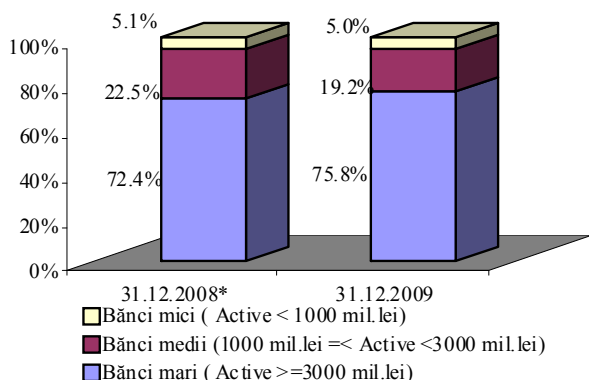
Numărul total al personalului ocupat în sistemul bancar la situația din 31 decembrie 2009 a constituit 10884, micșorându-se pe parcursul anului cu 435 persoane. În medie fiecărui angajat în sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 3.7 mil. lei, ceea ce este cu 5.7 la sută mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2008.

¹ Conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de credit și de depozit întocmit în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a unor rapoarte referitoare la activitatea financiară, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 36 din 8 august 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.64-65, art.103), cu modificările și completările ulterioare.

Activele băncilor

Pe parcursul anului 2009 sistemul bancar din Republica Moldova a înregistrat tendințe generale involutive, condiționate, în mare parte, de criza financiară globală și de incertitudinea prognozarilor de către agenții economici a activității lor pe termen mediu.

Graficul nr. 2.41. Concentrarea activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2008- 31.12.2009 (%)

*Datele la 31.12.2008 pe parcursul întregului text sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern

Activele totale ale sistemului bancar la situația din 31 decembrie 2009 au totalizat 39915.0 mil. lei, majorându-se față de 31 decembrie 2008 cu 848.0 mil. lei (2.2 la sută). De asemenea, s-a majorat și ponderea lor în PIB, de la 62.1 până la 66.5 la sută (graficul nr. 2.43). Creșterea activelor a fost determinată, în special, de sporirea obligațiunilor băncilor cu 922.3 mil. lei (2.9 la sută). Concomitent, s-a micșorat capitalul acționar cu 74.3 mil. lei (1.1 la sută).

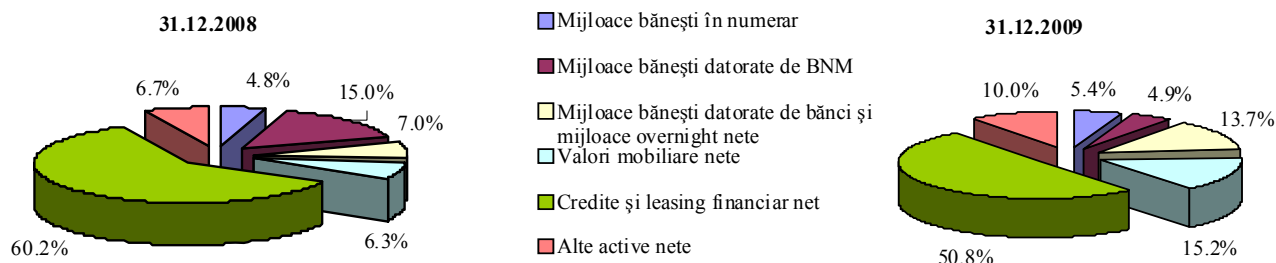
Concentrarea activelor sectorului bancar pe parcursul perioadei analizate este prezentată în (graficul nr. 2.41).

La finele anului 2009 în grupul băncilor mari intrau 6 bănci, în grupul băncilor medii - 4 bănci și în grupul băncilor mici - 5 bănci.

În structura activelor pe parcursul anului 2009 au crescut: valorile mobiliare nete - cu 3590.4 mil. lei (145.8 la sută), mijloacele datorate de bănci și mijloacele overnight nete - cu 2731.0 mil. lei (99.9 la sută), alte active nete - cu 1387.8 mil. lei (52.9 la sută) și numerarul - cu 306.8 mil. lei (16.4 la sută). Concomitent, s-au micșorat mijloacele datorate de BNM - cu 3908.0 mil. lei (66.8 la sută) și creditele și leasingul financiar net - cu 3260.0 mil. lei (13.9 la sută).

Ponderea maximă în totalul activelor a revenit creditelor nete - 50.8 la sută, fiind cu 9.4 puncte procentuale mai mică față de sfârșitul anului 2008. Valorile mobiliare nete au ocupat o pondere de 15.2 la sută, mijloacele datorate de bănci și mijloacele overnight nete - de 13.7 la sută, alte active nete - de 10.0 la sută, mijloacele bănești în numerar - de 5.4 la sută și mijloacele datorate de BNM - de 4.9 la sută (graficul nr. 2.42).

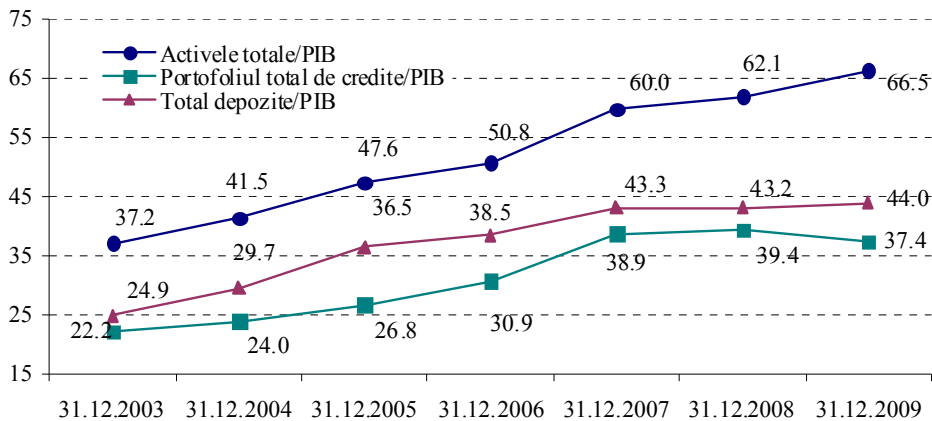
Graficul nr. 2.42. Structura activelor sectorului bancar al Republicii Moldova în perioada 31.12.2008 - 31.12.2009 (%)

Ponderea în PIB a creditelor acordate s-a micșorat de la 39.4 la sută la 31 decembrie 2008 până la 37.4 la sută la 31 decembrie 2009 (graficul nr. 2.43).

În contextul distribuirii riscurilor și al destinației operațiunilor investiționale, ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului - 51.6 la sută, fiind urmate de creditele acordate agriculturii și industriei alimentare - 15.9 la sută, creditele acordate pentru imobil,

Graficul nr. 2.43. Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)

construcție și dezvoltare – 12.5 la sută, creditele de consum – 8.7 la sută și alte credite - 6.4 la sută. Cele mai mici ponderi în totalul creditelor au avut creditele acordate băncilor – 0.1 la sută și creditele acordate Guvernului Republicii Moldova – 0.1 la sută.

Structura portofoliului de credite s-a modificat comparativ cu sfârșitul anului 2008 în condițiile majorării ponderii creditelor

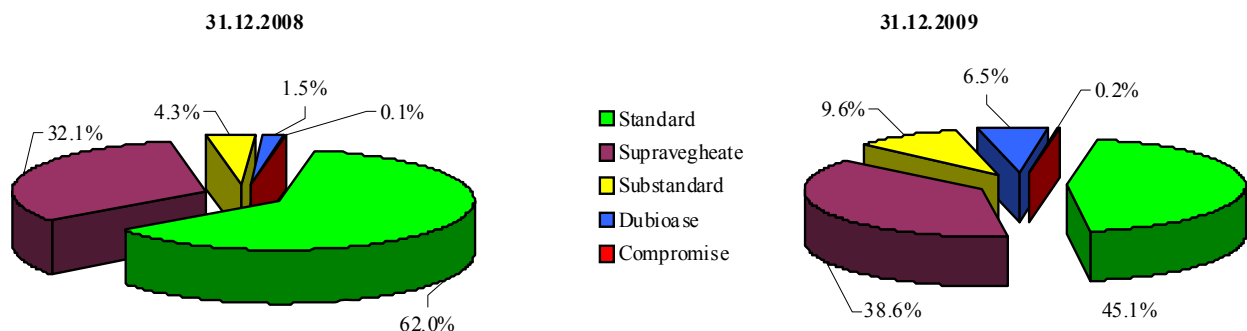
acordate agriculturii și industriei alimentare cu 2.6 puncte procentuale. Acest fapt a condiționat plasarea creditelor acordate agriculturii și industriei alimentare pe locul doi, după creditele acordate industriei și comerțului.

Pe parcursul anului 2009 a fost înregistrată creșterea creditelor acordate agriculturii și industriei alimentare cu 271.8 mil. lei (8.3 la sută) și creditelor acordate industriei energetice și a combustibilului - cu 248.4 mil. lei (50.6 la sută).

La celelalte categorii de credite acordate după destinație au fost înregistrate descreșteri. Cea mai mare scădere au consemnat creditele de consum - cu 1242.0 mil. lei (38.8 la sută), fiind urmate de creditele acordate pentru imobil, construcție și dezvoltare - cu 812.6 mil. lei (22.4 la sută), creditele acordate industriei și comerțului – cu 493.7 mil. lei (4.1 la sută).

Ponderea creditelor nefavorabile (substandard, dubioase și compromise), (graficul nr. 2.44) în totalul creditelor a constituit 16.3 la sută la 31 decembrie 2009, sau cu 10.4 puncte procentuale mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2008. Respectiv, ponderea reducerilor pentru pierderi la credite în totalul creditelor s-a majorat cu 4.7 puncte procentuale și la 31 decembrie 2009 a alcătuit 9.7 la sută.

Graficul nr. 2.44. Structura portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului riscului operațiunilor investiționale la 31.12.2008 și 31.12.2009 (%)

Valoarea totală a creditelor compromise, care a fost anulată în anul 2009 din contul reducerilor pentru pierderi la credite, a constituit 210.8 mil. lei, recuperările la credite – 40.8 mil. lei. Astfel, recuperările au constituit 19.4 la sută din creditele anulate, ceea ce indică necesitatea îmbunătățirii activității băncilor privind rambursarea creditelor problematice, care au fost anterior trecute la pierderi. De menționat că, la 31 decembrie 2008 recuperările din creditele anulate au constituit 44.2 la sută.

Suma totală a expunerilor băncilor față de persoanele afiliate la 31 decembrie 2009 a alcătuit 793.1 mil. lei, ocupând o pondere nesemnificativă în totalul creditelor – 3.5 la sută și 12.3 la sută din capitalul de gradul I (limita maximă – 100.0 la sută din capitalul de gradul I).

Creditele acordate funcționarilor băncilor au constituit 99.7 mil. lei, sau 0.4 la sută din totalul portofoliului de credite și 1.5 la sută din capitalul normativ total al băncilor (limita maximă nu trebuie să depășească 10.0 la sută din capitalul normativ total).

Valoarea totală a expunerilor "mari" a constituit 6373.3 mil. lei, ceea ce reprezintă 28.4 la sută din portofoliul total de credite și 96.8 la sută din capitalul normativ total al băncilor (limita maximă nu trebuie să depășească 500.0 la sută din capitalul normativ total). Suma celor mai mari zece datorii nete la credite a reprezentat 34.9 la sută din creditele nete pe sistem (limita maximă – 30.0 la sută din volumul total al creditelor nete). Conform Regulamentului cu privire la expunerile „mari”, nerespectarea până la 31 decembrie 2011 a limitelor maxime prevăzute nu se consideră încălcare, dacă această nerespectare a avut loc din cauză expunerilor asumate de bancă până la data intrării în vigoare a regulamentului nominalizat.

Investițiile băncilor în activele materiale pe termen lung la finele anului 2009 raportate la capitalul normativ total au alcătuit 23.7 la sută (limita maximă – 50.0 la sută). Investițiile în activele materiale pe termen lung și cotele de participare în capitalul unităților economice raportate la capitalul normativ total au reprezentat 25.7 la sută (limita maximă – 100.0 la sută).

Ponderea activelor nete în valută străină în totalul activelor a reprezentat 43.6 la sută, ponderea obligațiilor nete în valută străină în totalul activelor – 44.5 la sută. Diferența nesemnificativă dintre ponderile menționate, 0.9 puncte procentuale, denotă că riscul cursului valutar este minim și nu a influențat semnificativ stabilitatea financiară a sistemului bancar. Comparativ cu 31 decembrie 2008 ponderea activelor și a obligațiilor în valută străină au crescut cu 1.5 și 2.7 puncte procentuale, respectiv. În structura activelor nete în valută străină ponderea cea mai mare a revenit creditelor în valută străină – 59.6 la sută.

Angajamentele extrabilanțiere (conturile condiționale de credit) au însumat 4833.8 mil. lei, sau 12.1 la sută din totalul activelor. Comparativ cu sfârșitul anului 2008 angajamentele extrabilanțiere s-au micșorat cu 1231.6 mil. lei, sau cu 34.2 la sută, iar ponderea lor în totalul activelor s-a majorat cu 2.9 puncte procentuale. În structura angajamentelor extrabilanțiere ponderea cea mai mare a revenit vânzărilor din cadrul operațiunilor curente – 53.7 la sută (2595.9 mil. lei), urmată de cea a obligațiilor de acordare a creditelor – 22.3 la sută (1079.7 mil. lei) și a acreditivelor și garanțiilor emise – 21.2 la sută (1022.9 mil. lei).

Capitalul băncilor

Capitalul de gradul I este partea capitalului normativ total față de care este stabilită mărimea minimă necesară pentru a efectua activități financiare în conformitate cu art. 26 din Legea instituțiilor financiare.

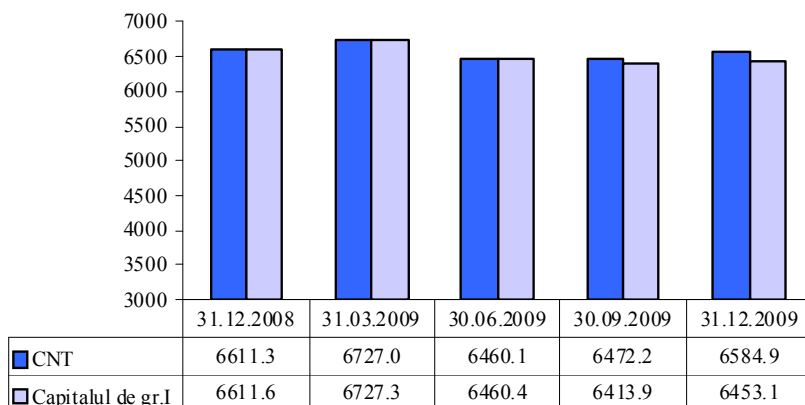
Capitalul de gradul I a atins valoarea de 6453.1 mil. lei și a înregistrat o scădere pe parcursul anului 2009 cu 158.5 mil. lei (2.4 la sută). Descreșterea capitalului a fost condiționată de retragerea licenței BC „INVESTPRIVATBANK” S.A. și de înregistrarea la unele bănci a pierderilor legate de completarea rezervelor pentru acoperirea riscurilor de credit.

De menționat că, la finele anului 2009 la toate băncile mărimea capitalului de gradul I corespundea nivelului minim stabilit. La toate băncile indicatorul în cauză depășește valoarea minimă reglementată și reflectă în continuare capacitatea de rezistență a acestora la riscurile asumate.

Capitalul normativ total (CNT) include capitalul de gradul I și capitalul de gradul II în mărimea ce nu depășește mărimea capitalului de gradul I cu excluderea cotelor de participare în capitalul altor bănci, care dețin licența Băncii Naționale a Moldovei.

Capitalul normativ total comparativ cu sfârșitul anului 2008 s-a micșorat cu 26.4 mil. lei, sau cu 0.4 la sută (graficul nr. 2.45).

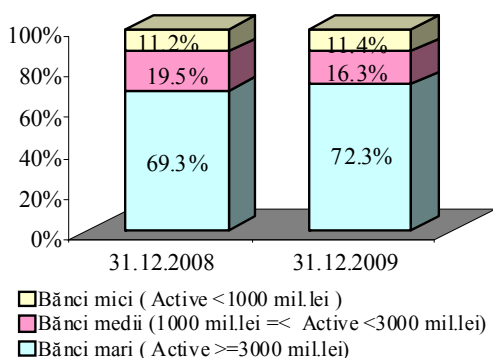
Graficul nr. 2.45 Dinamica capitalului sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada 2008 - 2009 (mil. lei)

Media suficienței capitalului ponderat la risc (raportul dintre valoarea capitalului normativ total și activele ponderate la risc) se menține la un nivel înalt – 32.3 la sută (nivelul minim în Republica Moldova este de 12.0 la sută, iar cel stabilit de Comitetul Bazel pentru supravegherea bancară este și mai mic – de 8.0 la sută) și indică un grad înalt de siguranță a băncilor determinat de existența unui potențial de efectuare a operațiunilor riscante fără afectarea capitalului.

Cota capitalului de gradul I al băncilor mari și băncilor mici în capitalul normativ total al sistemului bancar a înregistrat 72.3 la sută și 11.4 la sută, respectiv, majorându-se față de 31 decembrie 2008 cu 3.0 și 0.2 puncte procentuale. Cota capitalului de gradul I al băncilor medii s-a micșorat cu 3.2 puncte procentuale, constituind 16.3 la sută (graficul nr. 2.46).

Graficul nr. 2.46. Concentrarea capitalului de gradul I al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci la 31.12.2008 și 31.12.2009 (%)

În perioada analizată s-a menținut atractivitatea sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31 decembrie 2009 a constituit 77.6 la sută, fiind cu 3.5 puncte procentuale mai mare față de sfârșitul anului 2008.

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor Republicii Moldova sunt: Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare, bănci din Italia, Franța, România și Slovenia, precum și investitori corporativi din Austria, Germania, SUA, Rusia, Grecia, Olanda, Marea Britanie, Cehia, Cipru și alte țări.

Din numărul total al băncilor 4 bănci dispun de capital format complet din investiții străine (dintre care 3 sucursale ale băncilor străine), o bancă dispune de capital format complet din investiții autohtone și 11 bănci - de capital format din investiții străine și autohtone.

Obligațiunile băncilor

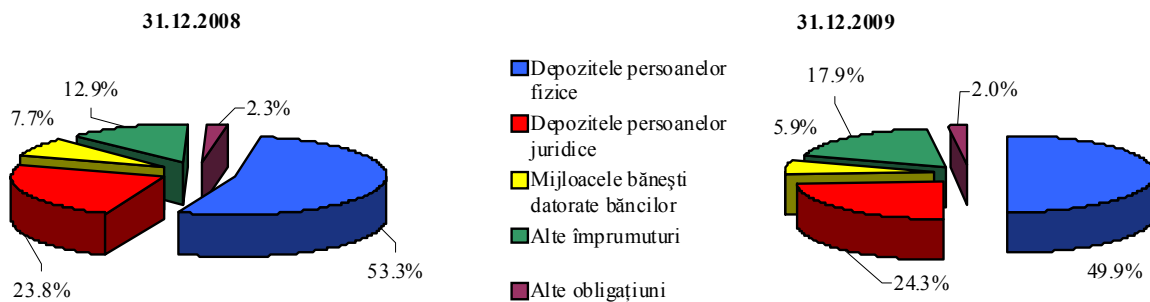
La situația din 31 decembrie 2009 obligațiunile băncilor au însumat 33008.3 mil. lei, sau cu 922.3 mil. lei (2.9 la sută) mai mult față de sfârșitul anului 2008. Sporirea obligațiunilor a avut loc, în special, din contul majorării altor împrumuturi cu 1772.3 mil. lei, sau 42.8 la sută.

În anul 2009 tendința de majorare a fost înregistrată la depozitele persoanelor juridice cu 374.2 mil. lei (4.9 la sută) până la 8011.8 mil. lei, alte împrumuturi - cu 1772.3 mil. lei (42.8 la sută) până la 5915.1 mil. lei. Concomitent, au scăzut depozitele persoanelor fizice cu 630.4 mil. lei (3.7 la sută), constituind 16465.8 mil. lei, mijloacele bănești datorate băncilor - cu 523.9 mil. lei (21.3 la sută), alcătuiind 1938.8 mil. lei și alte obligațiuni - cu 69.9 mil. lei (9.3 la sută) până la 676.8 mil. lei.

În obligațiunile băncilor ponderea cea mai mare la 31 decembrie 2009 a revenit depozitelor – 80.1 la sută, fiind în descreștere comparativ cu sfârșitul anului 2008 cu 4.7 puncte procentuale. Ponderea lor în PIB a crescut față de 31 decembrie 2008, constituind 44.0 la sută (graficul nr. 2.43). În totalul obligațiunilor depozitelor persoanelor fizice le-au revenit 49.9 la sută, depozitelor persoanelor juridice – 24.3 la sută, depozitelor băncilor – 5.9 la sută, altor împrumuturi și altor obligațiuni – 17.9 la sută și 2.0 la sută, respectiv

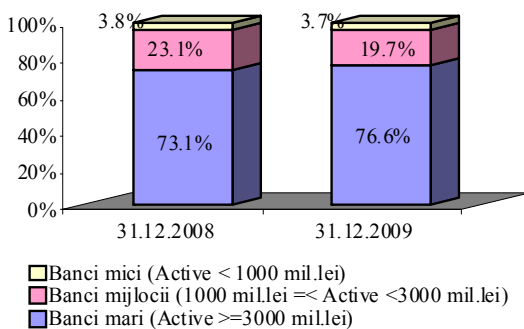
(graficul nr. 2.47).

Graficul nr.2.47. Structura obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova la 31.12.2008 și 31.12.2009 (%)

Depozitele în valută străină s-au majorat cu 1534.7 mil. lei (12.2 la sută), atingând valoarea de 14157.2 mil. lei, iar depozitele în lei moldovenești s-au micșorat cu 2314.8 mil. lei (15.9 la sută) și la 31 decembrie 2009 au alcătuit 12259.3 mil. lei.

Graficul nr. 2.48. Concentrarea obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci la 31.12.2008 și 31.12.2009 (%)

În perioada analizată ponderea depozitelor în valută străină în totalul depozitelor s-a majorat cu 7.2 puncte procentuale, constituind 53.6 la sută la 31 decembrie 2009. Respectiv, s-a micșorat ponderea depozitelor în lei moldovenești, până la 46.4 la sută.

Ponderea obligațiunilor băncilor mari în totalul obligațiunilor sistemului bancar la 31 decembrie 2009 constituia 76.6 la sută, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2008 cu 3.5 puncte procentuale. Concomitent, ponderea obligațiunilor băncilor medii și băncilor mici s-a micșorat cu 3.4 și cu 0.1 puncte procentuale, constituind respectiv 19.7 la sută și 3.7 la sută în totalul obligațiunilor (graficul nr. 2.48).

Lichiditatea băncilor

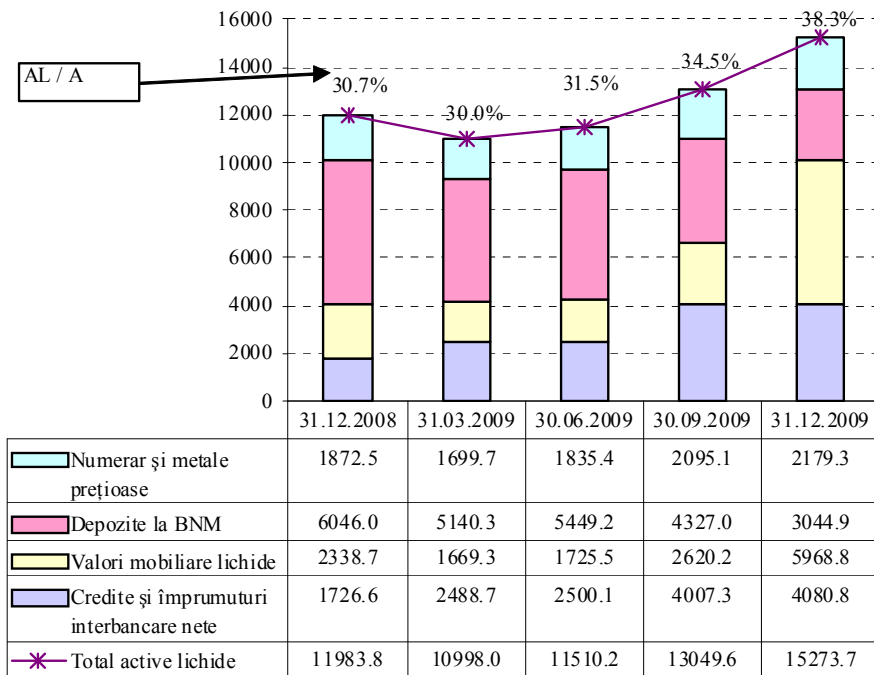
Respectarea de către bănci a indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Astfel, lichiditatea pe termen lung (activele cu termenul de rambursare mai mare de 2 ani/resursele financiare cu termenul potențial de retragere care depășește 2 ani ≤ 1) la situația din 31 decembrie 2009 a constituit 0.6.

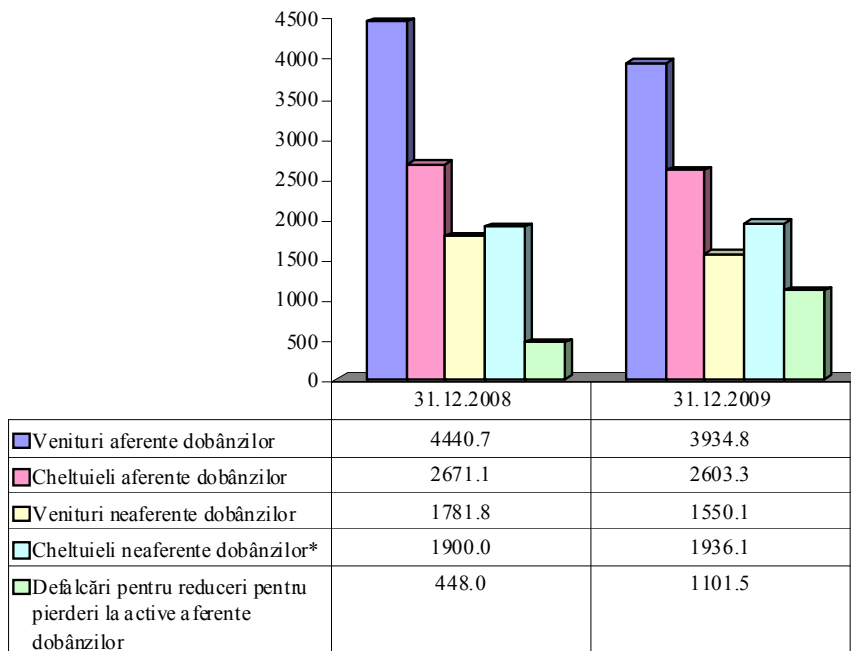
Lichiditatea curentă (activele lichide exprimate prin numerar, depozitele la BNM, valorile mobiliare de stat, creditele interbancare nete cu termenul de până la o lună/total active x100% ≥ 20.0 la sută) la finele anului 2009 a consemnat 38.3 la sută.

Activele lichide au alcătuit 15273.7 mil. lei, majorându-se comparativ cu sfârșitul anului 2008 cu 3289.9 mil. lei, sau cu 27.5 la sută. Această creștere s-a datorat majorării numerarului și metalelor prețioase cu 306.7 mil. lei (16.4 la sută), a valorilor mobiliare lichide - cu 3630.1 mil. lei (155.2 la sută) și a creditelor și împrumuturilor interbancare nete cu termenul de rambursare până la 1 lună - cu 2354.2 mil. lei (136.3 la sută). Concomitent, s-au redus depozitele la Banca Națională a Moldovei cu 3001.1 mil. lei (49.6 la sută), (graficul nr. 2.49). Creșterea continuă a activelor lichide va contribui la menținerea de către bănci a indicatorilor lichidității.

Graficul nr. 2.49. Dinamica activelor lichide (mil. lei) și a ponderii acestora în totalul activelor (%) sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada 31.12.2008 – 31.12.2009

Graficul nr. 2.50. Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anii 2008-2009 (mil. lei)

* În cheltuielile neaferente dobânzilor se includ defalcările pentru reduceri pentru pierderi la activele neaferente dobânzilor și defalcările pentru provizioane pentru pierderi la angajamentele condiționale.

Ponderea maximă în activele lichide la situația din 31 decembrie 2009 a revenit valorilor mobiliare lichide – 39.1 la sută, fiind urmată de creditele și împrumuturile interbancare nete cu termenul rămas până la rambursare de 1 lună – 26.7 la sută, depozitele la BNM – 19.9 la sută și numerarul și metalele prețioase – 14.3 la sută.

Veniturile și cheltuielile băncilor

Pentru anul 2009 pierderile sistemului bancar au constituit 145.5 mil. lei. Înregistrarea pierderilor pe sistem a fost determinată de pierderile suportate de unele bănci din cauza efectuării defalcărilor pentru reduceri pentru pierderi la active aferente dobânzilor și reflectării la pierderi a activelor materiale achiziționate în schimbul rambursării creditelor.

Astfel, în anul 2009 comparativ cu anul 2008 a fost consemnată o descreștere a veniturilor aferente dobânzilor cu 505.9 mil. lei, sau 11.4 la sută și a veniturilor neaferente dobânzilor cu 231.7 mil. lei, sau 13.0 la sută. Cheltuielile aferente dobânzilor s-au micșorat cu 67.8 mil. lei, sau 2.5 la sută. Totodată, pe parcursul anului a fost înregistrată creșterea cheltuielilor neaferente dobânzilor cu 36.1 mil. lei, sau 1.9 la sută și a defalcărilor pentru reduceri pentru pierderi la active aferente dobânzilor cu 653.5 mil. lei, sau 145.9 la sută (graficul nr. 2.50).

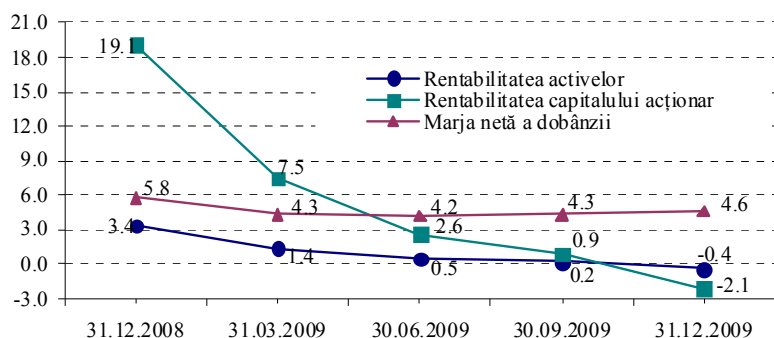
Veniturile băncilor pe parcursul anului 2009 au provenit, în special din activitatea de bază a băncilor (investiții în active generatoare de dobândă).

Respectiv, veniturile aferente dobânzilor au constituit 3934.8 mil. lei, sau 71.7 la sută din totalul veniturilor obținute de bănci. În structura veniturilor aferente dobânzilor cota cea mai mare o ocupau veniturile aferente dobânzilor și comisioanele la credite – 3548.5 mil. lei (90.2 la sută).

Veniturile neafere dobânzilor au constituit 1550.1 mil. lei, sau 28.3 la sută din totalul veniturilor. În totalul veniturilor neafere dobânzilor cea mai mare parte a revenit veniturilor aferente comisioanelor, care au constituit 717.7 mil. lei (46.3 la sută) și veniturilor obținute de la operațiunile cu valută străină – 646.4 mil. lei (41.7 la sută).

Suma totală a cheltuielilor a constituit 5640.9 mil. lei, dintre care 2603.3 mil. lei, sau 46.2 la sută au alcătuit cheltuielile aferente dobânzilor, 1936.1 mil. lei, sau 34.3 la sută - cheltuielile neafere dobânzilor și

Graficul nr. 2.51. Dinamica marjei nete a dobânzii, a rentabilității activelor și a capitalului acționar pentru perioada 2008-2009 (%)

1101.5 mil. lei, sau 19.5 la sută - defalcările pentru reduceri pentru pierderi la active aferente dobânzilor.

Ținând cont că în anul 2009 sistemul bancar a înregistrat pierderi în sumă de 145.5 mil. lei, rentabilitatea activelor și cea a capitalului acționar au avut valori negative la sfârșitul anului de (-0.4) la sută și (-2.1) la sută, respectiv (graficul nr. 2.51).

Valoarea absolută a activelor generatoare de dobândă s-a micșorat pe parcursul anului 2009 cu 1405.6 mil. lei, sau 4.3 la

sută, constituind 30926.6 mil. lei la 31 decembrie 2009. Ponderea acestora în total active s-a redus comparativ cu sfârșitul anului 2008 cu 5.3 puncte procentuale, constituind 77.5 la sută la 31 decembrie 2009. Ponderea semnificativă a acestora în totalul activelor sistemului bancar indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

Sistemul de plăți

În baza Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.95 în aria atribuțiilor Băncii Naționale a Moldovei este inclusă supravegherea sistemului de plăți în Republica Moldova și facilitarea funcționării eficiente a sistemului de plăți.

Pe parcursul anului 2009 a fost asigurată funcționarea stabilă și eficientă a sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI) care este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (sistemul CDN).

Volumul plăților procesate în anul 2009 în SAPI s-a situat la nivelul de 12.4 mil. plăți, înregistrând o creștere de 2.7 la sută față de anul precedent. Aceeași tendință s-a înregistrat în cazul valorii plăților, care la finele anului 2009 a constituit 798.6 mlrd. lei, însă creșterea consemnată a fost de aproape două ori (127.5 la sută). Cauza acestei variații substanțiale constă în majorarea valorii depozitelor overnight plasate de către băncile licențiate prin intermediul SAPI la Banca Națională a Moldovei.

Distribuirea numărului plăților între sistemul DBTR și sistemul CDN în anul 2009 a reprezentat 5.0 la sută, respectiv 95.0 la sută. Proporția dintre cele două sisteme componente ale SAPI se schimbă însă în cazul valorii plăților, unde în sistemul DBTR s-a procesat 96.0 la sută din valoarea totală a plăților, iar în sistemul CDN – 4.0 la sută. Aceasta se explică prin destinația celor două sisteme: în sistemul DBTR se procesează plățile urgente și de mare valoare, iar în sistemul CDN cele cu valoare redusă.

În domeniul cardurilor bancare s-a constatat o creștere de 1.8 la sută a numărului de carduri bancare aflate în circulație la finele anului 2009 (745.6 mii carduri) față de anul precedent.

În anul 2009 și-a încetat existența sistemul local de plăți cu cardul MoldCardSystem, astfel că, la finele anului 2009 piața cardurilor era împărțită între două sisteme internaționale de plăți cu cardul (MasterCard Worldwide și Visa International). Valoarea operațiunilor cu cardurile emise de către băncile licențiate din Republica Moldova a depășit 13.4 mlrd. lei, înregistrând o creștere de 7.4 la sută față de anul 2008. În special, prin intermediul acestora s-au realizat operațiuni de retragere a numerarului (92.8 la sută din numărul și 94.8 la sută din valoarea totală a operațiunilor realizate cu cardurile emise de către băncile licențiate din Republica Moldova). Preferința pentru utilizarea cardului la retragerea de numerar în anul 2009 este remarcată la utilizarea acestuia pe teritoriul Republicii Moldova (94.4 la sută din numărul și 97.7 la sută din valoarea totală a operațiunilor realizate în Republica Moldova). În rețeaua băncilor din străinătate cardurile emise de către băncile din Republica Moldova au fost utilizate preponderent pentru plățile fără numerar (72.0 la sută din numărul și 59.1 la sută din valoarea totală a operațiunilor realizate în străinătate).

Deținătorii de carduri bancare emise în străinătate pe parcursul anului 2009 au efectuat în rețeaua băncilor din Republica Moldova 675.5 mii de tranzacții (în creștere cu 9.8 la sută față de anul 2008), valoarea acestora a reprezentat 1.2 mlrd. lei și s-a diminuat față de anul precedent cu 13.9 la sută.

În vederea majorării gradului de securitate în utilizarea cardurilor bancare și extinderii ariei de supraveghere a activității băncilor licențiate în domeniul sistemului de plăți cu carduri bancare, în anul 2009 a fost modificat și completat Regulamentul cu privire la cardurile bancare (aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.62 din 24 februarie 2005).

Tehnologia informației

Anul 2009 a fost un an al consolidării tehnologiilor informaționale (TI) în cadrul BNM. Planurile de activitate pentru anul de referință s-au axat, în special, pe proiecte de consolidare a infrastructurii și a serviciilor TI ce asigură suportul necesar pentru procesele de activitate ale BNM.

Unul din cele mai importante proiecte TI derulate în cadrul BNM se referă la migrarea bazelor de date corporative pe sistemul de gestiune a bazelor de date Oracle 11g. Aceste lucrări au implicat un volum sporit de lucrări de revizuire, optimizare și testare a sistemelor informatice ale BNM, în vederea gestionării

adecvate a procesului de migrare și obținere a rezultatelor scontate. Totodată, la nivel de infrastructură au fost realizate și alte lucrări importante, precum cele ce țin de modernizarea subsistemului de servere și a subsistemului de comunicații electronice. Toate lucrările menționate au fost efectuate în scopul creșterii performanței, fiabilității și securității Sistemului Informațional al BNM. În același context, au fost realizate lucrări importante de testare a nivelului de disponibilitate a sistemului de plăți interbancare (SAPI) în cazul unor incidente majore, în urma cărora a fost asigurată trecerea funcționalității acestui sistem exclusiv pe nodul de rezervă amplasat în Centrul de Rezervă al BNM.

De menționat că, pe parcursul anului 2009 au fost inițiate o serie de proiecte TI importante pentru BNM privind dezvoltarea unor sisteme informatice și implementarea unor noi servicii TI, care urmează să deservească procesele și activitățile de bază ale BNM. În această ordine de idei, de menționat proiectele ce țin de gestiunea electronică a documentelor, de documentarea și gestiunea sistemului de control intern, de crearea unui depozit centralizat de date care să faciliteze raportarea și analiza datelor.

De asemenea, au fost realizate peste 200 de lucrări de modificare și dezvoltare a aplicațiilor program pentru sistemele informatice: „Balanța de plăți”, „Statistica”, „BOSS”, „Cadre și salariu”, „Valori mobiliare”, „Operațiuni valutare” etc.

Alte direcții importante de acțiune au fost acelea de continuare a procesului de dezvoltare a cadrului normativ și metodologic privind analiza și gestiunea riscurilor TI și gestiunea incidentelor de securitate informațională, implementarea soluțiilor de securitate menite să asigure un nivel adecvat al securității informației în raport cu exigențele stabilite, dezvoltarea unui cadru mai transparent privind cerințele de supraveghere în domeniul tehnologiilor informaționale și securității informației față de băncile comerciale etc.

Operațiuni cu numerar

La 31 decembrie 2009 numerarul în circulație a constituit 9 884 908 955 lei, inclusiv bancnote – 9 820 392 030 lei și monede metalice – 64 516 925 lei, fiind în creștere comparativ cu finele anului 2008 cu 12.0 la sută.

Pe parcursul anului 2009 ridicările de numerar de la Banca Națională a Moldovei au constituit 4 620 269 370 lei, majorându-se cu 3.0 la sută comparativ cu anul precedent, dintre care bancnote – în sumă de 4 614 526 000 lei, monede – în sumă de 5 743 370 lei. În același timp, la Banca Națională a Moldovei a fost depus numerar în sumă de 3 538 195 000 lei.

Banca Națională a Moldovei în anul 2009 a emis șase monede jubiliare și comemorative, ca mijloc de plată și în scop numismatic.

Monedele jubiliare: „Moldova – 650 de ani”, „Letopisețele moldovenești din sec. XV-XVIII”, „Pravila lui Vasile Lupu - primul Cod de legi al Țării Moldovei”, „Biserica "Adormirea Maicii Domnului" din Căușeni” au fost dedicate jubileului de 650 de ani de la întemeierea Statului Moldovenesc.

De asemenea, a fost completată seria de monede „Sărbătorile, cultura, tradițiile Moldovei” cu o monedă comemorativă, care reflectă unul dintre cele mai străvechi meșteșuguri populare - țesutul.

Seria de monede recent inaugurată „Monumentele Moldovei” a fost continuată cu o monedă comemorativă dedicată Punctului Rudi al Arcului Geodezic Struve, care se află sub protecția statului și este inclus în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat și în lista patrimoniului mondial sub egida UNESCO.

Pe parcursul anilor 1996 – 2009 Banca Națională a Moldovei a emis 61 de monede jubiliare și comemorative dedicate diverselor tematici, cu valori nominale diferite.

Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională

La situația din 31 decembrie 2009 aparatul Băncii Naționale a Moldovei a fost completat la nivelul de 98.3 la sută (455 angajați din 463 conform statelor). În cadrul băncii activează 7 doctori în economie și în științe tehnice.

În anul 2009 au fost promovați în funcție 48 salariați ai băncii. Baza colectivului băncii o constituie persoanele cu vârsta de până la 40 ani: 252 lucrători, sau 54.4 la sută.

Pe parcursul anului gestionar 88 salariați ai Băncii Naționale a Moldovei au participat la cursuri de perfecționare, fapt care a contribuit la îmbunătățirea și modernizarea activității Băncii Naționale a Moldovei.

Auditul intern

În anul 2009, analogic anilor precedenți, activitatea de audit intern a fost desfășurată în baza planului elaborat în funcție de ierarhizarea riscurilor asociate *proceselor de activitate*. Ca rezultat al misiunilor, au fost întocmite 15 rapoarte de audit financiar, de conformare, operațional și al tehnologiilor informaționale privind activitatea BNM. Acestea, în principal, au vizat sfera de audit, aspectele auditate, procedurile și tehnicile utilizate, concluziile, constatările și recomandările înaintate.

Pentru a minimiza expunerea la risc, activitatea de audit a fost axată în modul în care să poată fi obținută o asigurare rezonabilă cu privire la funcționalitatea sistemelor de control și management al riscului, inclusiv:

- eficiența și suficiența cadrului normativ aplicabil;
- legalitatea și eficiența operațiunilor;
- confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea și credibilitatea datelor sistemelor informaționale utilizate;
- corectitudinea evidenței contabile și a rapoartelor financiare;
- documentarea și funcționalitatea Sistemului de Control Intern.

În conformitate cu *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*, în anul de referință auditul intern a verificat și avizat situațiile financiare anuale pentru exercițiul financiar 2008, situațiile financiare trimestriale pentru anul 2009 și executarea bugetului BNM pentru aceleași perioade. Suplimentar, a fost asigurată înregistrarea și evidența declarațiilor privind împrumuturile contractate de salariații Băncii Naționale a Moldovei de la instituțiile financiare, cu excepția BNM.

În paralel cu activitățile planificate, potrivit statutului său, activitatea de audit intern a inclus și o serie de activități de tip consultativ – expunerea de opinii asupra unor proiecte de acte normative inițiate de structurile organizatorice ale băncii, la cererea acestora; avizarea unor proiecte de documente parvenite pe adresa BNM; expunerea punctelor de vedere asupra unor caiete de sarcini ce au stat la baza optimizării și dezvoltării Sistemului Informatic al BNM, conclucrarea în cadrul proiectului de elaborare și implementare a Sistemului Informatic de Documentare și Gestiune a Sistemului de Control Intern al Băncii.

În contextul Politicii *Fondului Monetar Internațional* de Evaluare a Credibilității și Siguranței Băncilor Centrale, în luna noiembrie 2009 auditul intern a întocmit și transmis FMI pachetul informațional referitor la cadrul evaluării credibilității și siguranței Băncii Naționale. Prin urmare, la solicitarea echipei FMI, departamentul a recepționat și expediat corespondența electronică, a organizat și desfășurat conferințe telefonice pe chestiuni aferente domeniului de activitate al BNM.

În conformitate cu Standardele de Practică Profesională ale Auditului Intern emise de Institutul Auditorilor Interni (*Institute of Internal Auditors – IIA*), în anul 2009 a fost implementat și dezvoltat *Programul de asigurare și îmbunătățire a calității activităților de audit intern în cadrul BNM*. Procesul de îmbunătățire a activității de audit s-a soldat cu o serie de noi proceduri elaborate și/sau activități realizate, cele mai importante fiind consolidarea cadrului normativ și metodologic în corespundere cu cele mai bune practici

internaționale în domeniu și dezvoltarea procedurii de evaluare internă a calității auditului desfășurat/calității raportului de audit, în vederea identificării oportunităților de îmbunătățire.

Activitatea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul anului 2009 au fost convocate 63 de ședințe ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, la care s-au examinat și s-au adoptat 297 de hotărâri vizând activitatea sistemului financiar–bancar, au fost aprobate sau modificate acte cu privire la următoarele domenii:

- politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei;
- politica de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova;
- politica de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei;
- reglementarea și supravegherea bancară;
- evidenței contabile;
- balanței de plăți.

Pe parcursul anului au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 43 de hotărâri cu caracter de aplicare generală ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei.

Activitatea de completare și modificare a actelor normative în anul 2009

Reglementarea valutară

În anul 2009 modificarea de către Banca Națională a Moldovei (BNM) a cadrului legal în domeniul reglementării valutare a fost condiționată în principal de următorii trei factori:

- intrarea în vigoare la data de 18 ianuarie 2009 a Legii nr. 62-XVI din 21 martie 2008 privind reglementarea valutară ce a determinat adoptarea de către BNM a actelor normative întru executarea prevederilor legii menționate;

- situația existentă pe piața valutară a țării;

- instituirea sistemului de alertare rapidă (SAR), care presupune un proces de monitorizare a indicatorilor ce caracterizează riscul macroprudential aferent mișcărilor volatile de capital.

I. Legea nr.62-XVI din 21 martie 2008 privind reglementarea valutară (în continuare - Legea) a fost elaborată întru executarea Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr.300-XVI din 24.11.2005 „Cu privire la Programul legislativ pentru anii 2005-2009”.

Luând în considerare prevederile Codului civil nr.1107-XV din 06.06.2002, în contextul reformei cadrului de reglementare de stat a activității de întreprinzător și de necesitatea ajustării legislației în domeniul valutar la standardele legislației Uniunii Europene, prin Lege au fost stabilite normele juridice referitoare la efectuarea și raportarea operațiunilor valutare, licențierea și desfășurarea activității unităților de schimb valutar, precum și referitoare la controlul valutar, acestea fiind instituite în scopul implementării politicii valutare a statului și asigurării stabilității pieței valutare interne. De asemenea, Legea a stabilit mai exact împuternicirile BNM în domeniul reglementării valutare.

Legea a transpus reglementările principale din actele normative ale BNM în prevederi la nivel de act legislativ. Totodată, Legea conține reglementări noi aferente domeniului valutar (de exemplu, plățile și transferurile în valută străină pe teritoriul Republicii Moldova, măsurile de salvagardare, exportul și importul valorilor mobiliare și instrumentelor de plată).

La elaborarea Legii s-a ținut cont de prevederile aferente aplicării măsurilor de salvagardare din Tratatul de instituire a Comunității Europene, precum și prevederile Anexei I la Directiva Consiliului din 24 iunie 1988 pentru punerea în aplicare a articolului 67 din tratat (88/361/CEE), acestea fiind ajustate, inclusiv ținând cont de prevederile Statutului Fondului Monetar Internațional. De asemenea, a fost consultată legislația în domeniul valutar a statelor străine, inclusiv a unor state membre ale Uniunii Europene, de asemenea s-a ținut cont și de recomandările înaintate în cadrul misiunii Fondului Monetar Internațional de asistență tehnică.

Legea prevede noțiunile de bază și definițiile acestora în scopul reglementării valutare, specificând nu numai efectuarea plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare dar, după caz, și încheierea și derularea tranzacțiilor și operațiunilor din care aceste plăți și transferuri decurg. Legea a clasificat operațiunile valutare (păstrând principiul delimitării operațiunilor valutare între rezidenți și nerezidenți în operațiunile valutare curente și operațiunile valutare de capital) și a stabilit regimul de efectuare a acestora.

Operațiunile valutare sunt supuse autorizării din partea BNM, dacă aceasta este prevăzută de legea în cauză. Concomitent, Legea reglementează modul de autorizare de către BNM a operațiunilor valutare respective, stabilind temeiurile pentru refuzul de a elibera autorizația. Cu excepția unor operațiuni ce țin de exportul și importul valorilor valutare, regimul de autorizare se aplică față de rezidenți, în particular în privința unor operațiuni valutare de capital care implică ieșirea capitalului din Republica Moldova. De menționat că, comparativ cu reglementările precedente, Legea include un număr redus de operațiuni valutare, care urmează a fi efectuate cu autorizarea din partea BNM.

Referitor la operațiunile valutare de capital care fac parte integrantă din datoria externă a țării, Legea prevede aplicarea față de rezidenți a regimului de notificare la BNM a unora din operațiunile menționate.

În privința operațiunilor valutare curente Legea stipulează în mod expres efectuarea de către rezidenți și nerezidenți a plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare curente fără restricții.

Legea stabilește cazurile de efectuare a plăților și transferurilor în valută străină pe teritoriul Republicii Moldova între rezidenți, între rezidenți și nerezidenți, între nerezidenți. Concomitent, sunt reglementate separat transferurile unilaterale, plățile și transferurile în /din străinătate între rezidenți, precum și utilizarea numerarului, cecurilor de călătorie și a cardurilor în cadrul operațiunilor valutare.

Referitor la operațiunile valutare de capital ce țin de exportul și importul valorilor valutare, Legea reglementează aspectele aferente introducerii, scoaterii, trimiterii în/din Republica Moldova a tuturor tipurilor de valori valutare și de către toate categoriile de persoane.

Legea permite acordarea împrumuturilor/creditelor în valută străină de către rezidenți în favoarea altor rezidenți numai băncilor licențiate și persoanelor fizice. Concomitent, Legea stabilește cazurile de acordare de către băncile licențiate a creditelor în valută străină în favoarea rezidenților, conferă BNM dreptul de a stabili condițiile acordării creditelor în valută străină de către băncile licențiate și permite persoanelor fizice rezidente de a acorda credite în valută străină unei alte persoane fizice rezidente.

Legea reglementează piața valutară a țării: participanții autorizați ai pieței valutare, regimul de efectuare de către rezidenți și nerezidenți a operațiunilor de schimb valutar (cu sau fără restricții), împuternicirile BNM referitor la reglementarea operațiunilor de schimb valutar, stabilirea cursurilor valutare etc. De asemenea, Legea definește noțiunea de unități de schimb valutar, reglementează condițiile de activitate a unităților de schimb valutar, procesul de licențiere a activității acestor unități, precum și particularitățile controlului asupra activității unităților de schimb valutar și sancțiunile aplicabile.

În Lege sunt specificate organele și agenții controlului valutar, împuternicirile acestora, drepturile și obligațiunile rezidenților și nerezidenților în contextul controlului valutar.

Legea conferă BNM dreptul de a introduce, prin consultări cu Guvernul, măsuri de salvagardare în cazul în care circulația capitalului în/din Republica Moldova cauzează sau poate cauza dificultăți serioase în promovarea politicii monetare și/sau valutare. În Lege sunt enumerate măsurile de salvagardare care pot fi aplicate (total sau parțial) de BNM și este stabilită perioada maximă de aplicare a acestor măsuri (6 luni).

Legea conține prevederi aferente raportării la BNM a operațiunilor valutare, inclusiv împuternicirile BNM în acest context.

Astfel, prin adoptarea Legii privind reglementarea valutară au fost stabilite la nivel de act legislativ principiile generale de reglementare valutară în Republica Moldova, drepturile și obligațiunile rezidenților și nerezidenților aferente domeniului valutar, împuternicirile instituțiilor de reglementare și de control în acest domeniu, precum și atribuțiile agenților controlului valutar.

II. Întru executarea prevederilor Legii nr.62-XVI din 21 martie 2008 privind reglementarea valutară, în anul 2009 BNM a adoptat un șir de acte normative.

- **Regulamentul cu privire la unitățile de schimb valutar** a fost elaborat în scopul dezvoltării și detalierii, în limitele prevăzute, a prevederilor Legii nr.62-XVI din 21.03.2008 care se referă la licențierea și desfășurarea activității unităților de schimb valutar, raportarea de către acestea la BNM, controlul asupra activității unităților de schimb valutar, aplicării sancțiunilor față de aceste unități.

- **Regulamentul privind stabilirea cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine** stabilește lista valutele străine față de care BNM cotează leul moldovenesc, metoda de determinare a cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine, modul de raportare de către băncile licențiate la BNM a tranzacțiilor de cumpărare/vânzare, reglementează difuzarea de către BNM băncilor licențiate, publicului larg, prin diverse mijloace de informare, a cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine.

- **Regulamentul privind condițiile de acordare rezidenților a creditelor în valută străină de către băncile licențiate** se aplică asupra anumitor forme de creditare în valută străină de către băncile licențiate și

stabilește, din punctul de vedere al reglementării valutare, condițiile de acordare rezidenților de către băncile licențiate a creditelor în valută străină (de exemplu, acordarea creditelor în orice valută străină; cerințele generale de acordare a creditelor în valută străină din contul creditelor/liniilor de credit primite de către băncile licențiate în baza acordurilor de creditare încheiate între Guvernul Republicii Moldova și nerezidenți, între băncile licențiate și organizațiile financiare internaționale; obligativitatea debitorilor de a utiliza creditele în scopurile prevăzute).

• **Regulamentul privind autorizarea unor operațiuni valutare de către Banca Națională a Moldovei** se aplică asupra rezidenților care efectuează anumite operațiuni valutare supuse autorizării conform Legii nr.62-XVI din 21.03.2008 (de exemplu, operațiuni cu instrumente financiare străine, acordarea donațiilor, operațiuni de schimb valutar în străinătate, anumite plăți și transferuri ale rezidenților din Republica Moldova în străinătate în favoarea rezidenților, efectuarea transferurilor de către rezidenți în favoarea nerezidenților ale mijloacelor bănești necesare pentru prestarea de către nerezidenți a serviciilor).

Regulamentul conține prevederi care acoperă toate aspectele aferente operațiunilor valutare supuse autorizării conform Legii nr.62-XVI din 21.03.2008, și anume procesul de autorizare de către BNM a operațiunilor respective, modul de efectuare a plăților/transferurilor în cadrul operațiunilor autorizate, modul de raportare la BNM a operațiunilor respective în scopul efectuării controlului respectării cerințelor autorizațiilor eliberate de către BNM.

• **Regulamentul privind eliberarea de către Banca Națională a Moldovei a autorizațiilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova** stabilește modul de eliberare de către BNM a autorizațiilor specificate în cazul în care persoanele fizice, care intenționează să scoată din Republica Moldova mijloace bănești și să obțină în acest scop autorizația BNM, întrunesc următoarele condiții:

a) persoanele fizice rezidente se stabilesc cu domiciliul în străinătate și dețin cu drept de proprietate mijloacele bănești supuse scoaterii;

b) persoanele fizice nerezidente dețin cu drept de proprietate mijloacele bănești supuse scoaterii.

• **Regulamentul privind modul de eliberare de către bănci a permisiunilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova** stabilește:

a) modul de eliberare de către băncile licențiate a permisiunilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova, în cazul scoaterii din Republica Moldova a numerarului în monedă națională și în valută străină și a cecurilor de călătorie în valută străină;

b) modul de ținere a evidenței permisiunilor eliberate pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova.

Prevederile regulamentului se aplică asupra persoanelor juridice (cu excepția băncilor), care intenționează să scoată din Republica Moldova mijloace bănești și să obțină în acest scop permisiunea băncii licențiate în situațiile prevăzute la art.31 alin.(3) din Legea nr.62-XVI din 21.03.2008.

III. În legătura cu instituirea sistemului de alertare rapidă, în anul 2009 au fost elaborate actele normative menționate mai jos, ce prevăd prezentarea de către băncile licențiate a rapoartelor care conțin indicatorii necesari.

Astfel, prin **Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.33 din 5.02.2009 “Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la poziția valutară deschisă a băncii”** a fost stabilit formularul nou al Raportului cu privire la poziția valutară deschisă a băncii, au fost modificate și completate modul de întocmire a raportului și noțiunile utilizate în regulament, precum și alte prevederi relevante.

Raportul cu privire la poziția valutară deschisă a băncii a fost detaliat:

- informația privind soldurile depozitelor acceptate și împrumuturilor primite de către băncile licențiate a fost divizată pe categorii de rezidenți și nerezidenți;

- a fost specificată informația privind activele și obligațiunile băncii licențiate atașate la cursul valutei

străine.

Amendamentele operate au permis de a deține în mod operativ (zilnic) informația necesară monitorizării și analizei unor factori care influențează situația pe piața valutară a Republicii Moldova.

Instrucțiunea cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate stabilește formularele și reglementează modul de întocmire și prezentare de către băncile licențiate a unui șir de rapoarte care reflectă unele operațiuni valutare efectuate de către banca licențiată, inclusiv la ordinul clienților, și anume operațiunile ce țin de cumpărarea și vânzarea valutei străine de către banca licențiată, de împrumuturile, creditele și garanțiile valutare ale băncii licențiate, de transferurile internaționale ale persoanelor fizice, operațiunile băncii licențiate cu numerar în valută străină și cu cecuri de călătorie în valută străină, informația privind conturile în valută străină ale rezidenților și nerezidenților și conturile în moneda națională ale nerezidenților.

Rapoartele în cauză se prezintă la BNM în scopul analizei situației pe piața valutară a Republicii Moldova și al evaluării potențialelor riscuri legate de circulația capitalului.

Instrucțiunea conține rapoarte elaborate în baza rapoartelor din instrucțiunile care au fost abrogate, aceste rapoarte fiind modificate sau completate. De asemenea, instrucțiunea conține un raport nou necesar analizei pieței valutare în numerar.

Luând în considerare că în scopul creării sistemului de alertare rapidă a apărut necesitatea de a deține informație mai operativă decât cea anuală, rapoartele anuale au fost substituite cu cele lunare și un raport trimestrial.

Prin **Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.231 din 15.10.2009** Instrucțiunea cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate a fost completată cu două rapoarte în legătura cu necesitatea colectării informației mai detaliate privind împrumuturile /creditele aferente investițiilor directe în Republica Moldova primite de băncile licențiate, în vederea compilării datoriei externe a Republicii Moldova și prognozării plăților aferente deservirii datoriei externe private a țării.

Reglementarea prudențială

Pe parcursul anului 2009 a fost promovată în continuare perfecționarea reglementării și supravegherii activității bancare.

Astfel, pentru asigurarea dreptului consumatorului la informație completă în domeniul serviciilor bancare prevăzut de legislația națională au fost efectuate modificări la **Regulamentul cu privire la dezvăluirea de către băncile licențiate din Republica Moldova a informației despre activitatea lor financiară** (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 167 din 02.07.2009) prin care băncile au fost obligate să utilizeze pe paginile-web oficiale a unui simulator de costuri în vederea determinării costului total al creditului, acordat persoanei fizice. Acest fapt contribuie la sporirea gradului de dezvăluire a informației aferente condițiilor de eliberare a creditelor destinate persoanelor fizice, oferind consumatorului informație completă privind costul total al creditului.

În vederea micșorării nivelului riscurilor aferente expunerilor asumate de către bănci, prin **Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 201 din 13.08.2009 cu privire la modificarea și completarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei** au fost efectuate modificări la Regulamentul nr.3/09 cu privire la expunerile “mari” în vederea revizuirii limitelor aferente expunerilor nete asumate de bancă față de o persoană sau un grup de persoane acționând în comun (de la 25 la 15 la sută din capital), precum și datoriilor nete la creditele acordate la zece persoane (de la 50 la 30 la sută din portofoliul total de credite). De asemenea, urmare a generalizării practicii de supraveghere, a fost perfecționată noțiunea de persoană care acționează în comun și cea de expunere netă. Concomitent, a fost stabilită obligativitatea dispunerii de către bănci a politicilor și procedurilor interne de identificare, evaluare, monitorizare și verificare ale concentrărilor din portofoliul de expuneri, inclusiv de cunoaștere a datelor privind activitatea în comun a persoanei, față de care banca se expune, cu alte persoane.

În vederea minimizării riscurilor aferente expunerilor băncii față de persoanele afiliate prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 297 din 30.12.2009 cu privire la aprobarea, modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei în **Regulamentul privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate**, a fost modificată limita maximă a expunerilor băncii față de o persoană afiliată sau un grup de persoane care acționează în comun (de la 20 la 10 la sută din capital). Concomitent, a fost prevăzut că băncile trebuie să dispună de politici și proceduri de identificare a expunerilor băncii față de persoanele afiliate și să efectueze monitorizarea și raportarea lor printr-un proces independent de gestionare a expunerilor. De asemenea, a fost perfecționată noțiunea de expunere a băncii față de persoana afiliată, precum și cerința aferentă prezentării listei persoanelor afiliate cu descrierea detaliată a criteriilor de afiliere, condițiilor de obținere a împrumuturilor/efectuării plasărilor la persoanele afiliate băncii, indicării în Registrul tranzacțiilor cu persoane afiliate băncii a asigurării și asigurătorului tranzacției.

Întru direcționarea băncilor pentru a gestiona eficient lichiditățile sale și ca urmare a micșorării riscului de nerespectare a nivelului lichidității în cadrul activității bancare prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 265 din 17.12.2009 au fost efectuate modificări și completări la **Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii** prin care a fost determinată obligativitatea băncilor de a dispune de politici și proceduri interne adecvate pentru identificarea, monitorizarea, controlul și limitarea riscului aferent lichidității la care se expun. De asemenea, în vederea evitării tratării diferite a termenilor de „valori mobiliare lichide” și a „mijloacelor interbancare nete” au fost dezvăluite noțiunile în cauză, precum și au fost determinate cerințe aferente includerii acestor poziții în calculul activelor lichide.

Cu scopul optimizării controlului, modului de reglementare și supraveghere a activității instituțiilor financiare au fost perfecționate cerințele față de raportarea băncilor. Astfel, au fost efectuate un șir de modificări la **Instrucțiunea cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a unor rapoarte referitoare la activitatea financiară** prin care au fost extinse cerințele de raportare față de informația prezentată de către bănci aferentă numărului deponenților și depozitelor persoanelor fizice și juridice (în funcție de suma acestora), încălcările condițiilor contractuale admise de bănci ce pot influența negativ capitalul și/sau lichiditatea, precum și a informației ce ține de acțiunile intentate în instanța de judecată împotriva băncilor. Acest fapt va permite evaluarea mai amplă a riscurilor la care sunt expuse băncile, inclusiv a riscurilor aferente lichidității ca urmare a concentrării depozitelor la bănci (în funcție de mărimea acestora și de deponenții persoane fizice și juridice).

Concomitent, pentru examinarea adecvată a concluziilor auditului intern ca urmare a efectuării controlului în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului au fost determinate cerințele minime față de informația care urmează să fie inclusă în concluziile respective ale auditului, prezentate la Banca Națională.

De asemenea, pentru a asigura posibilitatea depistării în timp util a problemelor majore în bănci ce pot afecta situația financiară a acestora, precum și reacționării mai prompte a organului de supraveghere în vederea înlăturării problemelor depistate a fost modificat termenul de prezentare a rapoartelor referitoare la activitatea financiară a băncilor.

III. Anexe

Tabelul nr. 1. EVOLUȚIA INDICATORILOR MACROECONOMICI

	2007	2008	2009
Produsul intern brut nominal (mil. lei)	53429.6	62921.5	60043.3
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	103.0	107.8	93.5
Deflatorul PIB (%)	115.9	109.2	102.0
Producția industrială (mil. lei)	26173.5	29988.4	23266.6
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	98.7	101.5	77.8
Indicele prețurilor producătorilor de producție industrială (mediu)	113.4	110.4	97.0
Producția agricolă (mil. lei)	12825.0	16503.0	13242.0
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	76.9	132.1	90.1
Investițiile în capital fix (mil. lei)	15335.8	18123.1	10818.9
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	121.9	101.7	65.1
Deficitul (-), excedentul (+) bugetului public (mil. lei)	-123.6	-630.0	-4098.6
- față de PIB (%)	-0.2	-1.0	-6.8
Indicele prețurilor de consum (mediu)	112.3	112.7	100.0
Indicele prețurilor de consum (la sfârșit de perioadă)	113.1	107.3	100.4
Numărul scriptic mediu al personalului pe perioadă (mii persoane)	621.6	618.1	593.4
Numărul șomerilor oficial înregistrați la sfârșit de perioadă (mii persoane)	18.9	17.8	38.7
Rata șomajului conform BIM	5.1	4.0	6.4
Salariul mediu (lei)	2065.0	2529.7	2747.6
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	108.4	108.7	108.6
Restanțele la salarii la sfârșit de perioadă (mil. lei)	72.5	102.0	153.5
Datoria externă publică și public garantată (mil. USD)	944.0	957.4	1139.8
Total datorie externă (mil. USD) ¹	3355.9	4106.1	4368.8
Datoria internă (mil. lei)	3748.7	3509.9	5104.9
– împrumuturi de la BNM cu garanția VMS	1932.2	-	-
– hârtii de valoare de stat în circulație,	1816.4	3509.9	5104.9
inclusiv VMS în portofoliul BNM	400.0	2213.4	2213.4

¹ Sold la sfârșit de perioadă; pentru anul 2009 - date estimative

Sursa: Biroul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 2. DINAMICA INFLAȚIEI

	% modificării față de luna precedentă			% modificării față de luna decembrie a anului precedent			% modificării față de luna similară a anului precedent		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Ianuarie	0.8	1.4	-0.1	0.8	1.4	-0.1	12.9	13.9	5.7
Februarie	0.6	1.5	-1.1	1.4	2.9	-1.2	12.0	14.9	3.0
Martie	0.6	1.1	-0.8	2.0	4.1	-2.0	11.1	15.4	1.0
Aprilie	1.0	1.6	0.3	3.0	5.8	-1.7	11.0	16.2	-0.3
Mai	0.9	1.5	0.2	3.9	7.4	-1.5	10.6	16.9	-1.6
Iunie	0.0	-1.1	-0.3	3.9	6.2	-1.8	10.4	15.6	-0.8
Iulie	1.1	-0.9	-0.6	5.0	5.3	-2.4	12.0	13.4	-0.5
August	2.2	0.7	-1.1	7.3	6.0	-3.4	13.5	11.7	-2.2
Septembrie	1.6	0.6	0.6	9.0	6.7	-2.9	14.0	10.7	-2.3
Octombrie	1.6	0.8	1.5	10.7	7.5	-1.4	14.0	9.8	-1.6
Noiembrie	1.3	0.0	1.0	12.1	7.5	-0.5	13.5	8.5	-0.7
Decembrie	0.9	-0.2	0.9	13.1	7.3	0.4	13.1	7.3	0.4

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabelul nr. 3. PRODUSUL INTERN BRUT

	Mil. lei, prețuri curente		Creștere reală, %		Ponderea, %	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
<i>pe categorii de resurse</i>						
Produsul intern brut	62921.5	60043.3	7.8	-6.5	100.0	100.0
Valoarea adăugată brută, total	51773.5	50449.5	6.8	-6.4	82.3	84.0
Bunuri	14281.2	12880.7	17.4	-16.1	22.7	21.5
Agricultură	5544.0	5062.5	41.1	-10.9	8.8	8.5
Industrie	8737.2	7818.2	0.7	-19.4	13.9	13.0
Servicii	38801.4	38573.5	3.3	-3.6	61.7	64.2
Construcții	3115.0	2057.8	0.3	-27.6	4.9	3.4
Comerț cu ridicata	8148.6	7792.2	8.9	-2.3	13.0	13.0
Transport și comunicații	3684.5	3195.7	4.9	-7.0	12.1	12.3
Alte servicii	23853.3	25527.8	0.9	1.0	31.7	36.5
Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate	-1309.1	-1004.7	26.8	-29.1	-2.1	-1.7
Impozite nete pe produs și import	11148.0	9593.8	13.1	-7.0	17.7	16.0
<i>pe categorii de utilizări</i>						
Consumul final	71451.4	67738.5	5.7	-6.0	113.6	112.8
gospodării	57804.4	52353.9	5.8	-7.9	91.9	87.2
administrația publică și instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației	13647.0	15384.6	5.0	1.9	21.7	25.6
Formarea brută de capital	24683.0	14260.4	6.8	-37.2	39.2	23.8
formarea brută de capital fix	21391.4	13490.5	2.2	-31.3	34.0	22.5
variația stocurilor	3291.6	769.9	46.2	-75.7	5.0	1.0
Export net	-33212.8	-21955.6	2.4	-28.3	-52.8	-36.6
export	25684.0	22114.9	3.4	-7.8	40.8	36.8
import	58896.8	44070.5	2.9	-19.3	93.6	73.4

Sursa: Biroul Național de Statistică, Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 4. RATELE DOBÂNZILOR LA INSTRUMENTELE MONETARE

Data intrării în vigoare a deciziei*	Decizia
20 ianuarie 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 14.0 până la 12.5 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost menținută la nivel de 10.5 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 16.5 până la 15.0 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
10 februarie 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 12.5 până la 11.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost diminuată de la 10.5 până la 10.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 15.0 până la 13.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
19 mai 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 11.0 până la 10.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost menținută la nivel de 10.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 13.5 până la 12.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
23 iunie 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 10.0 până la 9.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost diminuată de la 10.0 până la 9.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 12.5 până la 11.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
24 iulie 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 9.0 până la 8.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost diminuată de la 9.0 până la 8.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 11.5 până la 10.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
14 august 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 8.0 până la 7.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost diminuată de la 8.0 până la 7.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 10.5 până la 9.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
8 septembrie 2009	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază (pe termen scurt) a fost diminuată de la 7.0 până la 5.0 la sută anual; – Rata de bază (pe termen lung) a fost diminuată de la 7.0 până la 5.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 9.5 până la 7.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.

* data publicării hotărârii Consiliului de administrație al BNM în Monitorul Oficial al Republicii Moldova

Tabelul nr. 5. **INDICATORI MONETARI** (mil. lei, la sfârșit de perioadă)

	2007	2008	2009
Agregate monetare			
Baza monetară	9537.2	11633.6	10456.3
M0 (bani în circulație)	6664.9	7578.7	8849.0
Depozitele la vedere	4258.6	4030.5	4357.8
M1	10923.6	11609.2	13206.8
Depozitele la termen	7455.9	10148.0	7733.9
Instrumentele pieței monetare	17.3	16.9	1.3
M2	18396.7	21774.1	20942.0
Depozitele în valută străină	8947.4	9906.7	11742.3
M3	27344.1	31680.7	32684.4
Viteza de circulație a banilor (M2)	3.64	3.06	3.23
Multiplicatorul (M2)	1.93	1.87	2.0
Depozite (total)	20661.9	24085.2	23834.1
Depozitele persoanelor juridice	6447.9	6843.2	7224.2
inclusiv în valută străină	1992.1	2062.1	2852.0
Depozitele persoanelor fizice	14214.0	17242.0	16609.9
inclusiv în valută străină	6955.3	7844.6	8890.3
Credite			
Cereri de plată ale BNM față de bănci	33.5	26.4	1865.4
Cereri de plată față de sectorul neguvernamental, total	20883.8	25122.6	23884.1
în moneda națională:	11768.9	14779.9	13202.3
– față de întreprinderile de stat	334.6	246.8	229.9
– față de sectorul privat	6395.6	8887.0	8302.3
– față de populație	4662.0	4648.1	3720.0
– față de alte instituții financiare	376.7	998.0	950.1
în valută străină	9114.9	10342.7	10681.8

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 6. RATA MEDIE PONDERATĂ LA DEPOZITELE LA TERMEN

	Depozite				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul mil. lei	rata dobânzii %	volumul mil. lei	rata dobânzii %
Ianuarie 2008	2440.1	1382.1	16.10	1058.0	6.62
Februarie	2261.2	1256.6	15.61	1004.6	6.58
Martie	2272.1	1233.2	15.94	1038.9	6.58
Aprilie	2512.1	1384.2	16.41	1127.9	7.26
Mai	2986.3	1607.2	17.18	1379.1	8.96
Iunie	2903.2	1508.5	18.41	1394.7	10.24
Iulie	3090.7	1672.7	18.69	1418.0	10.32
August	3153.4	1633.6	18.84	1519.8	10.81
Septembrie	2764.5	1323.9	18.99	1440.6	10.93
Octombrie	2776.2	1500.6	19.38	1275.6	10.69
Noiembrie	2783.6	1536.0	19.91	1247.6	11.44
Decembrie 2008	3822.9	2181.1	19.75	1641.8	12.09
Total 2008	33766.3	18219.7	18.09	15546.6	9.64
Ianuarie 2009	3004.1	1536.5	20.69	1467.6	11.81
Februarie	2902.8	1360.8	19.84	1542.0	11.67
Martie	3385.1	1257.5	19.36	2127.6	10.18
Aprilie	2650.4	1044.6	18.72	1605.8	9.66
Mai	3249.6	1660.2	16.04	1589.4	9.70
Iunie	3716.6	1946.2	15.04	1770.4	8.16
Iulie	3188.5	1718.2	14.85	1470.3	6.72
August	3166.8	1467.8	12.99	1699.0	5.62
Septembrie	3243.4	1517.1	10.77	1726.3	4.88
Octombrie	3025.4	1563.2	10.66	1462.2	4.44
Noiembrie	2798.5	1520.3	10.56	1278.2	4.20
Decembrie 2009	3695.5	1855.3	9.79	1840.2	3.81
Total 2009	38026.7	18447.7	14.66	19579.0	7.61

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 7. RATA MEDIE PONDERATĂ LA CREDITE

	Credite				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul mil. lei	rata dobânzii %	volumul mil. lei	rata dobânzii %
Ianuarie 2008	1615.8	885.3	19.18	730.5	10.77
Februarie	2732.2	1771.4	18.93	960.8	10.75
Martie	2937.8	1920.6	19.07	1017.2	11.04
Aprilie	2627.8	1666.9	19.53	960.9	11.08
Mai	2220.6	1409.6	20.12	811.0	11.39
Iunie	2399.8	1452.6	21.11	947.2	11.72
Iulie	2469.4	1355.5	21.45	1113.9	12.27
August	2375.4	1424.2	22.76	951.2	12.39
Septembrie	2677.6	1536.2	22.99	1141.4	12.95
Octombrie	2035.0	1179.5	22.31	855.5	13.03
Noiembrie	1502.6	904.8	22.77	597.8	13.34
Decembrie 2008	2217.8	1620.6	22.55	597.2	14.56
Total 2008	27811.8	17127.2	20.96	10684.6	12.02
Ianuarie 2009	870.4	510.3	23.25	360.1	13.20
Februarie	1318.9	803.2	22.93	515.7	14.06
Martie	1352.5	729.3	23.13	623.2	13.30
Aprilie	1035.0	562.8	22.57	472.2	12.85
Mai	979.2	446.5	22.23	532.7	13.11
Iunie	1093.6	597.7	18.94	495.9	13.09
Iulie	1086.7	651.5	17.97	435.2	12.71
August	1110.7	566.3	17.65	544.4	12.70
Septembrie	1366.5	703.0	19.04	663.5	11.89
Octombrie	1129.1	611.5	19.63	517.6	12.13
Noiembrie	1126.7	681.0	18.88	445.6	11.82
Decembrie 2009	1777.3	964.9	18.63	812.4	10.58
Total 2009	14246.5	7828.0	20.31	6418.5	12.51

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 8. RATA PROFITULUI LA VMS EMISE PE PIAȚA PRIMARĂ (%)

	Rata lunară medie ponderată pe tipuri de VMS			Rata lunară medie ponderată nominală
	91 zile	182 zile	364 zile	
Ianuarie 2008	15.40	16.10	16.58	15.92
Februarie	15.00	15.63	15.79	15.35
Martie	15.32	15.42	15.55	15.42
Aprilie	16.90	17.13	17.26	17.08
Mai	16.65	16.49	16.82	16.72
Iunie	18.41	19.33	19.48	18.88
Iulie	20.24	20.93	21.12	20.61
August	20.13	21.20	21.63	20.70
Septembrie	18.30	19.90	20.67	19.27
Octombrie	17.26	17.71	18.30	17.67
Noiembrie	19.84	20.09	20.84	20.14
Decembrie 2008	18.81	19.18	19.78	19.12
Rata anuală medie ponderată – 2008	17.70	18.10	18.39	17.95
Ianuarie 2009	16.80	17.47	18.08	17.45
Februarie	12.78	14.00	14.94	13.62
Martie	15.88	16.22	16.60	16.00
Aprilie	23.80	24.36	25.00	23.99
Mai	14.08	14.36	14.63	13.61
Iunie	12.57	13.56	13.72	12.18
Iulie	9.19	11.38	12.49	9.10
August	3.16	6.62	9.43	4.84
Septembrie	4.98	7.42	8.88	5.52
Octombrie	6.28	10.81	11.34	8.04
Noiembrie	5.08	9.95	11.03	7.38
Decembrie 2009	2.78	6.08	7.91	4.51
Rata anuală medie ponderată – 2009	9.54	10.49	12.65	9.32

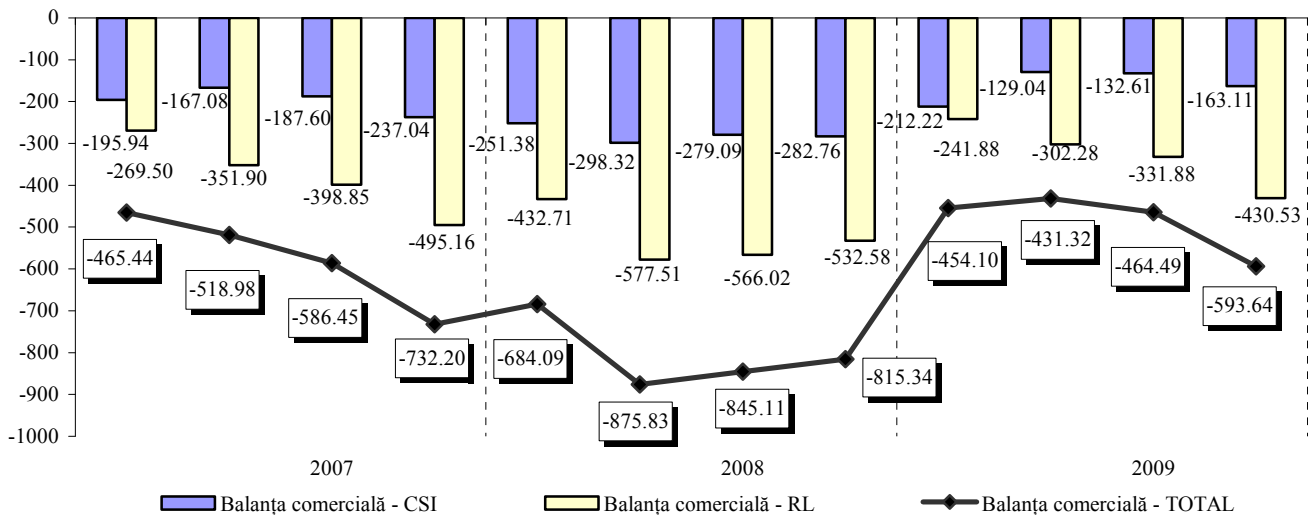
Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 9. CURSUL OFICIAL DE SCHIMB (lei)

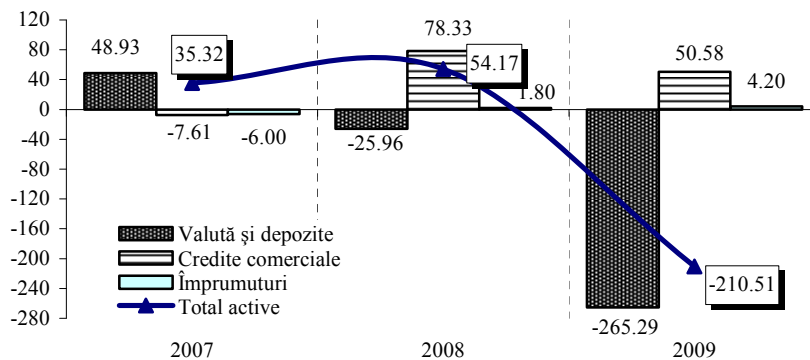
	2007		2008		2009	
	la sfârșit de perioadă	mediu anual	la sfârșit de perioadă	mediu anual	la sfârșit de perioadă	mediu pe perioadă
USD (1\$)	11.3192	12.1362	10.4002	10.3895	12.3017	11.1134
EUR (1€)	16.6437	16.5986	14.7408	15.2916	17.6252	15.5248
RUB (1)	0.4619	0.4742	0.3548	0.4196	0.4066	0.3520
RON (1)	4.6187	4.9807	3.6673	4.1571	4.1595	3.6666

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Graficul nr. 1. Balanța comerțului exterior cu bunuri (f.o.b. – f.o.b.) pe zone geografice, prezentare trimestrială (mil. USD)

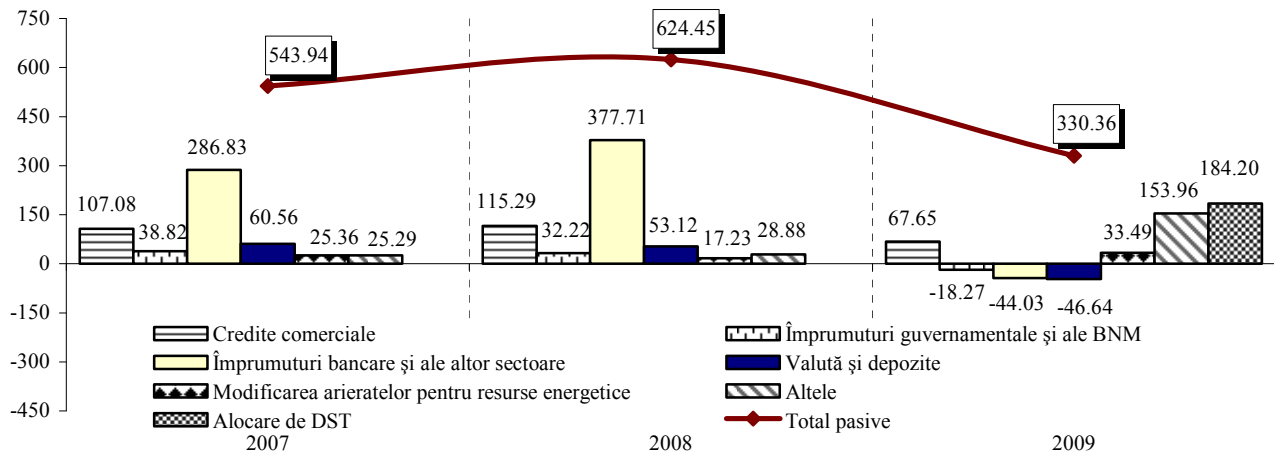

Graficul nr. 2. Alte investiții – active financiare (mil. USD)

Notă: (-) creștere

Graficul nr. 3. Alte investiții – pasive financiare* (mil. USD)

* inclusiv: împrumuturile reeșalonate